

Kebir Sabar: "Irakekoa herri arabiarretako gizarte kultuena da"

ARGIA

E u s k a l H e r r i k o A s t e k a r i a

IRUDIA eta HITZA.
Antton Olariaga eta
Joxean Muñoz
mahai-inguruan

www.realmadrid.com

Realeko bi belaunaldi aurrez aurre

ZAMORAK 2, ARANBURUK 1?

Euskal Herriko Oroitzapena MAKILA

Mizpira/Alpaka

Mizpira/Zilarra

Gaztaina/Larrua

Mizpira/Larrua

• Opari Bereziatarako

• Pertsonalizatu Daiteke

• Neurrira Egiten Dira

• Eskaria Denboraz Egin Behar Da

• Prezio Aukera Desberdinak

• Alberdik eginak

Informazio edo argibide gehiago nahi baduzu, deitu gure telefonora
edo ondoko laukia bete ondoren, bidali gure helbidera.

IZEN-DEITURAK _____

KALEA _____

HERRIA _____

HERRIALDEA _____

ZBKIA _____

SOLAIRUA _____

TFNOA _____

POSTA KODEA _____

HARPIDETZA ZENBAKIA _____

Argazkia: Eli Gorostegi
Diseinua: antza S.A.L.

ALBERTO ELOSEGI

■ **Sindikatu abertzaleak
batasun galduaren bila** 12

ALBERTO ELOSEGI

■ **Herri Urrats: 20 urteko
urratsak** 18

■ **Ziber zaborraren
garaia** 23

ALBERTO ELOSEGI

■ **Xabier Etxaniz:
"Oso gustura
aurkitzen naiz
ipuingintzan"** 37

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. <i>Asisko Urmeneta</i>	4
Oihartzunak	5

POLITIKA

Termometroa	6
Elkarriketa: Kevir Sabar. <i>Mikel Asurmendi</i>	9

EKONOMIA

Sindikatu abertzaleak batasun galduaren bila. <i>Daniel Udalaiz</i>	12
--	----

EUSKARA

Botila erdia betea edo partez hustua? <i>Erramun Osa</i>	15
---	----

GIZARTEA

Herri Urrats: 20 urteko urratsak. <i>Mayi Tolosa</i>	18
Ziber zaborraren garaia. <i>Elisabeth Pombo</i>	23
Elkarriketa: M. Aranburu eta J.M. Zamora. <i>Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre</i>	27

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak	34
Elkarriketa: Xabier Etxaniz. <i>Pilar Iparragirre</i>	37
Marraskia eta testua ohe bereko bikotekideak. <i>Mikel Asurmendi</i>	40

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak	46
Agenda	49
Bizia	50
Ihesi	51
Denbora-pasak	55

IRITZIAK

Politika: <i>Bixente Serrano Izko</i>	8
Kultura: <i>Anartz Zuazua</i>	36
Azkena: <i>Jon Alonso</i>	58

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

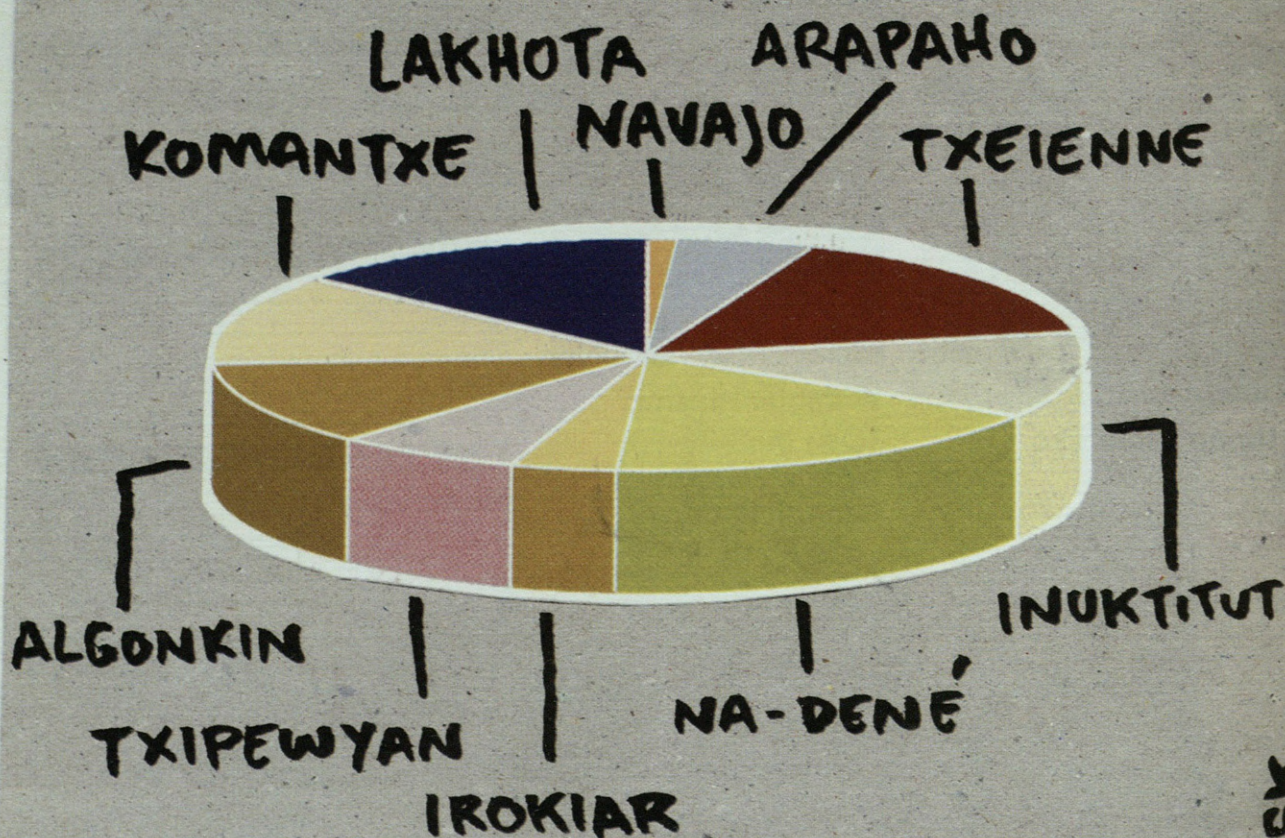
Argitarapen honen ediziorik laguntzaile:

kutxa

gizarte ekintza

AFGANISTAN ETA IRAKEN
 ESPERIENTZIAK TRIUNFATU
 ONDOTIK, TRIBUEK DUTE
AEB GOBERNATUKO...

SK

Jabetza: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta.
Zuzendaria: Xabier Letona.
Zuzendaritzaren Albokoa: Pello Zubiria.
Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua.
Produktzioa: Berdaitz Goia.
Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi.
Sustapena: Kike Amonarritz.
Argitalpenak: Bego Zuza.
Harpidetza: Edurne Urruzmendi.
Bezeroen harrera: Olatz Korta.
Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña Soraluze.
Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde.
Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45. Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/943 36 10 48 (komertziala).

IPARRALDEA: Xalbardin baita. 64122 Uruña. Tel.: 559 47 60 00. Faxa: 559 47 60 01.

NAFARROA: Gazteluko Plaza 44, 3. eskuina. 31001 Iruñea. Tel.: 948 22 22 85.

POSTA ELEKTRONIKOA:
Erredakzioa: kazeta@argia.com
Komertziala: komertzial@argia.com
INTERNETEN:

www.argia.com
LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.
ISSN: 0213-909X.
BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.
INFORMATIKA: A.S.P. Koop. Elk.

Urtebeteko harpidetza:

Hego Euskal Herria	110 euro
Ipar Euskal Herria	133 euro
Espainia	110 euro
Beste atzerriak	140 euro
Airez	219 euro

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
Ametzagaina Taldeko partaidea da

■ Jimmy Margulies, AEBetako "The Record" egunkarian

-Orain, Saddam joan denean, irakiarrek askatasunez adierazteko aukera dute azkenean.

-Paretan : "Yankeeak kanpora".

■ Alexander Zudin, Errusiako "Obshaya Gazeta" egunkarian

Hiruko Txikian

ZORIONAK

Saldu ala erosi, hizkuntza bakarrean ari litezkeenak. Ez nauzue ni mundua bisitatzeko aukera handirik izan duen horietakoa, baina neure eskasian dezente ibilia naiz. Eta hiru hizkuntzen ezagutzeak arindu izan dizkit harremanak. Erosteke orduan, saltzailea izan dut neurea egokitzeke ahaleginak egin izan ditue-na. Saltzean aldiz, ni izan nauzue eroslearenetara jo izan duena. Honek funtzionatu egin dit britainiar irletara joan bitartean, han ingelesa baita bakarra. Izan ere, Irlanda barne, han ez baitizute aukerarik emanen deusetarako ingelesa ez badiezu egi-ten. Aireportuetan, hegazkinetan, hoteletan, restaurantetan, pubetan, komer-

tzial gunetan... salbuespenak arnas, euska-ra bezain inutilak ditugu ia gaztelera eta frantsesa. Dublinen, Belfasten eta Londren. Dublineko bide seinaleetako gaelikoa-rena salbu, begiz eta belarritz ingelesa dute hizkuntza bakarra, muraletako indepen-dentziaren aldeko borrokaren aldarriak barne. Identitate berezia errebindikatzen duten mezuak, kolonizatzaileen hizkun-tzan. Bakea ere. Nik behintzat ez dut gae-likoaren musikarik ezagutu, haurretan jada belarri onekoa nintzena. Gure lurral-de honetan euskararen presentziak kexu, irlandarren ingeles askatasun hotsek naute harritu eta deskokatu

◆ JOXE MARI OSTOLAZA

T E R M O

TXANPONA

TXAPAPOTEA ETA
ARRANTZA

Prestigek sortutako kutsaduraren ondorioak hortxe jarraitzen dute, nahiz eta Madrileko Gobernutik dena konponduta dagoela sinestarazi nahi duten eta Galiziako, Asturiaseko, Kantabriako eta Euskal Herriko arrantzaleek inongo arazorik gabe arrantzan egin dezaketela esaten duten. Eusko Jaurlaritzak ere arrantzan egiteko arazorik ez dagoela ondorioztatu duela dirudi eta argi berdea eman zien berdela eta antxoaren arrantzu aldiei. Arrantzaleek, berdela aurkitzen ez dutelako arrantzatzen ez dutela ziurtatu dute; antxoarekin ere gauza bera gertatuko delakoan gaude eta aste gutxi barru, baita atunarekin ere. Horrek itsasoak kutsatuta jarraitzen duela esan nahi du eta Prestigeren ondorioek hor jarraitzen dutela eta hor jarraituko dutela dauden milaka tona fuel horiek itsas barrenean jarraitzen duten artean. Itsas hondoak, dirudienez, eraginda jarraitzen du, gure arrainen bizitzak ezinezkoa bihurtzen duen punturaino. Orduan zergatik eman diote argi berdea Espainiako Gobernuak nahiz Eusko Jaurlaritzak berdela eta antxoaren arrantzu aldiei? Zergatik zigortzen dituzte arrantzaleak arrainik ez dagoen tokian arrantza egitera eta euren diru sarrerak drastikoki murriztera? Norbaitek erantzun behar luke. Zintotasunez ●

◆ DANIEL UDALAITZ

NOLA AURKEZTUKO DA AU^B
HAUTESKUNDEETARA?

ASPALDIAN airean dagoen galdera da, ea AuBk hauteskundeetara aurkezteko aukerarik izango duen ala ez. Berdin ezker abertzaleko herrietako plataformekin. Gehienek iritzia da Madrildik topatuko dela modurik hori gauzatzeko, eta aitzaki nagusia zerrenda horietako kide ugari aurretik HB, EH edo Batasunako zerrendetan egon direla izango dela. Orain, baimenik gabe ere, AuBk hauteskundeetan parte hartuko duela baietsi du eta topatuko duela horretarako modurik. Hipotesi desberdinak egon daitezke, baina bat AuBk berak banatutako zerrendekin bozkatzeari litzateke, hori bai boto denak baliogabeak bihurtuz. Gero kontaketak eta interpretazioak datoz. Eta eratu berri izango diren erakunde askoren zilegitasun kontuak.

BOTO GUTXI BATZUEKIN LOR
DITZAKE ALKATETZAK PP-K

GIPUZKOAKO herri askotan -beste herrialde batzuetan ere bai, baina gutxiago- oso egoera berezia eman daiteke datozen hauteskundeetan. PPK herrialdeko 88 udalerrietan aurkeztu du zerrenda, nahiz eta hautagai askok jakin ere ez duten egingo herri horiek non diren. Horietako 20 bat herritan bi zerrenda besterik ez dira izango, bata PPrena eta bestea ohikoa den zerrenda independentea, sarritan ezker abertzaleari lotua. Beraz, zerrenda hauetako batzuk legez kanpo geratuz gero, PP litzakete zerrenda bakarra eta, teoriarik, boto gutxirekin ere alkatetza atera dezake zenbait udalerrian.

MAIATZAREN 1-EAN ELA, LAB,
HIRU ETA EHNE ELKARREKIN

ELKARLANA eta jarduera bateratuaren izpirituari eutsiz, ELA, LAB, EHNE eta Hiru sindikatuek elkarrekin ospatuko dute Maiatza-

ren Bata Bilbon "Langileok, Demokrazia, Justizia eta Autodeterminazioa" lelopean. Badira jada hilabete batzuk ELA, LAB eta ESK-k hitzarmen kolektiborako elkarlan akordioa sinatu zutela eta eremu politikoan aurrerapausoak emateko asmoa ere adierazi zuten. "Egun-karia"ren itxierak pausoa azkartzera behartu duela dirudi eta azken asteetan berriz ere bilakatu dira euskal politikagintzaren erreferentzia nagusietakoa. Horrek alderdi nagusi batzuen kritika eragin badie ere. Sektore abertzale eta aurrerakoi askotan ilusio handia sortu duela ezin ukatu.

SATORRAK

ZALANTZA handirik ez dago, 'satorrak' alde guztietan dira eta baita Espainiako Defen-

B A H E A

- Espainiako Gobernuak berriz eragin du zalaparta handia Irakaskuntzaren Kalitate Lege Dekretuaren edukiekin, oraingoan bigarren hizkuntza bat duten autonomietan gaztelania astero gutxienez lau orduz irakatsi beharko dela aginduz. EAEn jadanik betetzen da hori eta, besteak beste, Generalitateak eta CCOOk dekretuaren erretiratzea eskatu dute.
- Patxi Lopez PSE-EEko idazkari nagusia Ibarretxe lehendakariaren proposamenaren aurka doinu epikoan: "Espainiarekin adiskidetasunezko harremanetarako baina, egiazki,

PILOTA HIRUKOAREN GAINERA BERRIZ ERE

Espainiako Auzitegi Gorenak ez du argitu Sozialista Abertzaleen taldeekin zer egin behar den, askoren ustez euskal gizartean bizi den egoera gehiago nahaspilatzeke; korapiloak, beraz, askatu gabe jarraitzen du. Era askotako interpretazioak egon daitezke instituzio desberdinetan, baina, aurretikoak kontuan hartuz, hiruko gobernua eta Espainiako Gobernuaren arteko enfrontamendu gune nagusia Eusko Legebiltzarrean aurreikusten da. Dirudenez, eta Gorenaren beste agindu zehatzik ez dagoen artean, hirukoak orain arteko egoerari eutsi ahal izango lioke eta Sozialista Abertzaleen taldeak bere horretan jarraitu.

tsa Ministerioan ere, edo hala dirudi behintzat ikusita ministerio horren idazkariordetzatik Kode Penal Militararen aurreproiektu legea nola atera den ikusita. Astakeria asko bere edukian, baina horietatik bi behintzat biziki nabarmendu dira: bata, gartzela zigorra proposatzen dela Espainiak nazioarte mailako gerraren batean parte hartu eta honen aurka publikoki egiten bada; bestea, gerra edo gatazka bat egon eta, soldaduen moralak kaltetzeko, horren inguruko albiste edo informazio faltsua zabaltzeak zigor kartzela ekarriko luke. Federico Trillo ministroa laster aldentu da eduki horietatik, horren ezagutzarik ez zuela argudiatuz.

ASTE KLABEAK IRLANDAN

TONY Blairrek esan du Ipar Irlandako hau-

teskundeak ezingo direla maiatzaren 29a baino beranduago burutu eta pilota hori, horrela esan gabe ere, IRAren teilatuan utzi du, hiru baldintza jarritz: era guztietako biolentziarekin amaitzeko prest dagoen argitzea, bere armategia suntsitzea eta, beste aldeek Ostiral Santuko Akordioak betetzen badute, behin-betiko gatazkaren amaiera aldarrikatzea. Sinn Feinek laster erantzun dio esanaz IRAk argi utzi duela bere borondatea zein den. Behin eta berriro ematen den kontua da, aurrera egiteko aukera handiak direnean unionismoak unean bertan bete ezineko baldintzak jartzen dizkio IRAri eta Blairrek egoera hori baliatzen du soka tenkatzeko. Maiatzean hauteskunde horiek egitea lortuko ez balitz, bake prozesuaren egoera asko okertu litekeela pentsatzen da.

IZPIAK

Valéry Giscard d'Estaing Europako Konbentzioko lehendakariak borobildu du jada bere lan taldeak prestatu duen Europako Batasunerako (EB) Konstituzio proiektua. Besteak beste, EBko lehendakari eta lehendakariorde baten izendapena proposatzen ditu, hauek izendatuko lituzkeen Kongresu bat (ez jadanik dagoen Parlamentua), eta Batzordearen lana bideratuko lukeen Direktorio bat. Batzordeak, Legebiltzarrak eta talde parlamentario handienek ez dute egoki ikusten Frantziako lehendakari ohiairen taldeak landu duen proiektua, haien ustez besteak beste, nahasteketa eta burokrazia handiagoa dakartzalako.

Hendaiaiko udalak eta Euskal Konfederazioak euskara udal honen zerbitzuetan erabili dadin akordioa sinatu berri dute. Angelu eta Baiona izan daitezke akordioa sinatuko duten hurrengo hiri garrantzitsuenak. Miarritz, aldiz, Frantziako Konstituzioaren 2. artikuluan ezkutatzen omen da halako hitzarmenik ez egiteko.

Maiatzaren 17an, halaber, Euskal Konfederazioarekin halako akordioak sinatu dituzten udalak Ezpeletan bilduko dira, festa egiteaz gain bizi dituzten esperientziak elkartrukatzeko asmoarekin.

Espainiaren aurkako gerrara jotzeko proiektua da, Arzalluzek berak azken egunetan adierazi duen bezala”.

• Juan Karlos Alduntzin Pasaiaiko alkatea kargu publikoetan aritzeko 11 hilabetez indargabetu du Donostiako Auzitegi 5. aretoak, honek Arartekoarekin elkarlanean aritzeari uko egin diola ebatzi ondoren. Alduntzinen abokatuak erabakiaren aurkako helegitea jarri du eta, beraz, Pasaiaiko alkatea hauteskundeetara aurkeztu ahal izango da, auzi honi dagokionez behintzat.

Abertzalerik ez Aberri Egunean

Aberri Eguna, agian, bai; ez, aldiz, inondik ere, Abertzaleen Eguna. Hain zuzen, Aberri Eguna dugu abertzalerik gutxien elkarretaraten duen ospakizuna; horrela dirudi, behintzat, ospakizun anitz horietan denek elkarri egiten dizkieten deskalifikazioei erreparatuz gero. Nork berean biltzen ditu abertzale guztiak, “benetakoak”; bertzeek, berriz, planta bertzerik ez dute egiten, faltsukerietan dabilta. Azken beltzean, den-denak, “benetako” abertzale gisa elkarretaratzen diren guztiak, aberriaren etsai ditugu.

Ez dakit Jon Sarasuaren proposamena, amaren suaren zentraltasunarena alegia, zuzena den ala ez. Ez dakit bertze batzuek Sarasuari egin dizkieten kritikak, etxegintzaz eta lurraldetasunaz ahazteagatik, edo “makroeuskaingintza” eta “mikroeuskaingintza” elkarri ez uztartzeagatik, oso zuzenak diren. Baina dudarik ez daukat Sarasuak eskatzen duen kultura politiko berri bat premiazkoa dugula, bai euskaingintzari, bai etxegintzari dagokionez. Kultura politiko berri baten premia, adibidez, euskaltzaletasuna abertzaletasunetik bereizten jakiteko, Sarasuak berak aipatzen duen bezala; baina kultura politiko berri baten premia ere bai, adibidez, abertzaletasuna, hitzak berak aipatzen duen “zaletasun” hutsaren mailan kokatzen jakiteko, nahasi gabe maila estrategiko edo taktikoekin, alderdi bakoitzak planteatzen dituen helburu edo bide zehatzekin. Nahasmen hau dela medio bakarrik uler daiteke, errate bateko, Aberri Egunetako abertzaleen ezabapena: alderdi bakoitzak bere jarraitzaileei bakarrik aitortzen badie euskal aberriarekiko zaletasuna, denek elkar bihurtzen badute traidore, nola ez gaituzte bihurtuko denok gero aberriaren etsai?

EZ nauzue denen arteko batasun bukolikoarekin sinesten duten horietariko bat. Baina bai dela kezka-garria aurtengo egoera berezian horrelako Aberri Eguna ikusi izana. Euskal Herrian demokrazia salbuespen ego-

eran jarri diguten honetan, Euskal Herria bera -eta “euskaradun” herria- begi-puntuan jarri duten honetan, alderdi askatasunaren kontrako legeari eta euskarazko prentsaren kontrako neurriei aurre egiteko hiritarrek erakutsi duten borondatearekin, zer bihurtu digute alderdi abertzaleek aurtengo Aberri Eguna? Elkarren Eskomiku Eguna izaten jarraitzen du gure Bazko Egunak. Egia bada ere hauteskunde giroak ezinbertzean kutsatu behar zuela eguna, ez dirudi alderdi abertzaleak gai direnik, oro har, egoera bereziak eskatzen duen maila politikoari eusteko. Aurtengo Aberri Eguna ikusita, pentsa al dezakegu planteamendu sendorik dutela egoera bereziari indartsuago aurre egiteko, hauteskundeetako balizko emaitza berriekin?

Bixente Serrano Izko
Irakasle eta idazlea

***“Aurtengo Aberri Eguna
ikusita, pentsa al dezakegu
alderdi abertzaleek
planteamendu sendorik dutela
egoera bereziari indartsuago
aurre egiteko,
hauteskundeetako balizko
emaitza berriekin?”***

badute apustu irmo eta aktiboa egiten gaurko salbuespen egoeraren kontra, ez badira konturatzen ez dagoela etxegintzarik, ezta EAEko tresna autonomikoak beren eskutik izanik ere, sektore abertzalerik aktiboena eskubide politikoetatik kanpo gelditzen badira. Bertzalde, zubi-lan eskasa egin ahal izanen dute tartean dauden bertzeek, ez bada beraien gutxiengotik erein egitea, kultura politiko berria poliki-poliki egunen batean loratu ahal izateko. Oso desberdina da, jakina, Iparraldeko egoera, baina apustu eginen nuke Jean-Louis Davantekin batera, ikasketeko gauza batzuk ditugula Hegoaldean euren kultura politikotik ●

Aliatuen aginteak Irakeko gerra amaitutzat jo eta aste batera mintzatu gara Kebir Sabarrekin. Analista politikoa eta nazioarteko gaietan aditua da. Bere ustez, oso zaila da Saddam Husseinen ondorengo erregimen politikoaren izaera antzematea. Iraken zalantza da nagusi.

“AEB-EK MUNDUAREN LEGALITATE BERRIA ‘DE FACTO’ EZARRI NAHI DUTE”

Irakeko gerran hedabideen zeregina abiapuntu izan dugu Kebir Sabarrekin: “Orain arteko gerretan AEBek abantailaz jokatu dute, Al Yazira katea sortu arte ez zuen hedabide ahaltsu bat aurrez aurre izan. Al Yazirak CNN-ren nagusitasunari aurre egin dio orain. Arabiarren lehen kate independente honek despotismoarengatik nabarmendu diren estatu arabiarrei ere aurre egin die”. Sabarren iritziz, AEBek gerra mediatikoa galdu dute, baita gerra diplomatikoa ere: “AEBek ezin izan dute NBEko Seguritate Kontseilua gerrari buruz duen bere iritziarekin bat egitera behartu. Beraz, gerra legez kanpokoa izan da”.

■ AEBek Irak okupatu dutela esan al daiteke?

□ “AEBek ezin izan dute NBEko Seguritate Kontseilua gerrari buruz duen bere iritziarekin bat egitera behartu. Gerra legez kanpokoa izan da”

Irakekoa gerra konbentzionaltzat jo daiteke. AEBetako armada inbasioko armada bat izan da, ez askapenerako armada bat, hori ukazina eta begibistakoa da. Orain, gerra konbentzionala amaitu ostean, garrantzikoena dator. Hau da, armada amerikarrak irakiar gizartea kontrolatuko al du? Zalantza ugari dago puntu horretan.

■ EABetako Donald Rumsfeld defentsa idazkariak baseen ezarpena ukatu du.

Baseen ezarpenari buruzko berria AEBen aldetiko iritzi-azterketa bat bezala

uler daiteke, baseen ezarpenak sorraraz dezakeen erreakzioa neurtzeko zabaldua. Erregimen berria Irakeko oraingo errealitate sozial, kultural eta politikoaren arabera eratuko da, baina ezarriko den gobernu mota ezagutzeko itxaron beharko dugu oraindik ere. Edonola dela ere, ia ziurtzat jo dezakegu AEBek baseak ezarriko dituztela, Irak leku geoestrategiko zentrala baita. Irak kontrolatzen duenak eskualde ia osoa kontrolatuko du. AEBek eskualdea okupatua daukate dagoneko, baina, jakina, Iraken baseak ezartzea aurrerapauso izugarria izango litzateke beren interesentzako.

■ Jay Garner jeneral ohia omen da erregimen demokratikoa ezartzeko pertsona. Nola ikusten duzu iparramerikarrek aipatzen duten erregimen demokratiko delako hori?

Ez dut uste Garnerren egitekoa erregimen demokratikoa ezartzea denik. Bera erretretara pasa den jenerala da. Pentagonoak Irakeko berreraikuntzaren zeregina enkargatu dio. Bere lana, funtsean, erregimen berri baten ezarpena erraztea da eta zeregin horretan dago koxka.

■ “Husseinek boterea alderdiaren bidez artikulatu zuen, petrolioaren kontrola erabili zuen gizartea kohe-sionatzeko eta alderdiak bertan jarraitzen du oraindik”.

■ “Mendebaldetik burutu ohi den analisisa oso interesatua da, errealtatetik urrun eta hedabideen eta AEBen intereskoa. Irakeko gizartea anitza da eta oso zatituta dago”.

■ Zeregin horretan zer rol joka dezake herri xiitak, adibidez?

Herri bakoitzaren rola ulertzeko, arazoa bere testuinguruan kokatu beharra dago. Mendebaldetik burutu ohi den analisisa oso interesatua da, errealtatetik urrun eta hedabideen eta AEBen interesekoa. Irakeko gizartea anitza da eta oso zatituta dago. Saddam Husseinen erregimen ohiak gizarte anitz hori kohesionatu zuen. Etnikoki eta erlijiosoki gizarte askotarikoa da: arabiarak, kurduak, turkmenak, kristauak eta musulman xiitak daude. Islamaren barruan bi adar nagusi izaki: suniak eta xiitak. Linguistikoki ere anitza da oso: arabiera, siriera, turkimeniera, asiriera, persiera eta sabeoa hizkuntzak daude, besteak beste. Identitate ugari dago, alegia. Irak hiru zati nagusietan bananduta dago: iparraldean kurduak daude eta hegoaldean xiitak, Bagdad hiria tarteko izaki. Bertan aniztasun hauek guztiak biltzen direlarik.

Saddam Husseinen erregimenak osagai etniko eta tribalak desegin zituen eta nazionalismo arabiar baten gainean funtsatu zuen bere boterea. Erlijio bat izan gabe, boterea alderdiaren bitartez artikulatu zuen, petro-

lioaren kontrola erabili zuen gizartea kohesionatzeko eta alderdiak bertan jarraitzen du oraindik ere. Finean, gizarte oso kontrolatua, menpekota eta klientelista eraiki zuen. Hasierako erregimen autoritarioa diktadura bihurtu zen gero, baina kohesionatua. Aberastasun eta heziketa sendoa eman zion gizarteari. Irakekoa herri arabiarretako gizarte kultuena da.

■ Zer erregimen mota eraiki daiteke testuinguru horretan?

Oso zaila da hori antzematea. Xiitak populazioaren %60 dira, baina hauek ere zatituta daude, bi erreferenteren begira: batek Irani obeditzen dio, erreferente xiita-iraniar gerrazalea da, AEBei oldartua. Bestea, alde xiita tradizionala da, Karbalan finkatua. Bi talde hauen artean borroka latzak daude. Orain gutxi, Khoi buruzagi xiita hil dute, hilketa politikoa izan da. Hilketa nolabaiteko eskarmentu bat izan da AEBen aldeko erregimen xiita baten alde daudenentzat; erbestean daudenentzat bereziki. Ezin da

Iranek hilketan zer ikusia izan duenik esan, baina xiita batek beste xiita bat hil du. Erreferente xiita tradizionala ez dago Husseinekin ez Bushekin, bere erlijioarekin bizi nahi du, ahal bada bakean. Bestea, berriz, Irak eta AEBen aurka dago eta bere etorkizuna eraikitzeko gerra egiteko prestatuta da. Iraneko erregimen antzeko bat ezarri nahiko luke, adibidez.

■ Iparraldean, berriz, herri kurdua dago. Nola aterako da gerra honetatik?

Herri kurdua bost estatuetan sakabanduta izan arren errealtate zehatza da. Iraneko gerraren ondoren Saddam Husseinek erregimen autonomoa ‘de facto’ ezarri zien kurduei. Geroago, aldiz, Husseinek berak deuseztatu zuen. Irakeko herri kurdua zatituta dago uneon, tirabira handiak daude bi alderdi nagusien artean; UPK eta UDKren artean. Gerra honen ondoren etor daitekeenaren zain daude. Turkiak ez die sekula estatu independente bat onartuko, horrek gainontzeko kurduen jazarpena ekar bailezake. Autodeterminazioa helburu izanda ere, federalismoaren ideia nagusitzen ari da, eta bien bitartean, autonomian gobernatzeko xedea dute. Baina asmo hauek Iraken eraikiko den erregimenaren arabera gauzatuko dira.

■ Bagdad erdian izaki, beti ere.

Baiki. Bertan oposizio guztien nahasketa dago. Erbestetik etorriak, sustraitze sozial eta politikorik gabeak. Talde hauek Jay Garnerren atzetik dabiltza, bulego politikoak antolatzen saiatzen ari dira datozen hauteskundeetan boterea bereganatzeko. Horretarako, noski, Saddam Husseinen Bas alderdiaren kide batzuekin ari dira negoziatzen. Xiiten gehiengoa eta Kurdistan independente baten beldur izaki, talde hauek, oposizioaren ahuleziak eta iparramerikarren laguntza baliatuz, erregimen berria ezarri nahi dute. Husseinen erregimenaren alboan aritutako hainbat sektorek oraindik ere gizartearen oinarriak kontrolatzen baititu. Adibidez, hauen artean 2.000 tribu beduino daude, erregimen zaharraren sostengatzaileak, edozein unetan jaka alda dezaketanak. Horratx erregimen berri baterako eszenategia, erregimen zaharraren inguruan ibili diren sektore horien gainean funtsatu nahi dute demokrazia delako hori. Finean, beste botere azkar bat eratu nahi dute, kurduak eta xiitak menperatzeko.

■ AEBek Irakek bide zituen arma

FREELANCE DABILEN BERBEREA

45 urte ditu. Marokon sortua, berbera da. Zientzia politikoak ikasia. Nazioarteko gaietan diplomatua da. 1987an iritsi zen Euskal Herrira; Legorretara ezkondu zen. “Egin”, ARGIA eta “Egunkaria”n idatzi du. Herri Irratiko tertuliakidea da egun. Inmigrazioaren inguruan aritzen da, ikerketak egin ditu EHUn. Arabiar enpresentzako itzulpenak egiten ditu orain eta Freelance modura aritzea du gustuko.

■ Israel eta Marokoko auziak: konponketa zaileko bi gatazka

Nola ikusten duzu palestinar eta israeldarren arteko auzia Irakeko gerraren ostean? AEBek Abú Mazen gobernuburu nahi dute. Nola ikusten duzu Arafat?

AEBak, Errusia, EB eta herrialde arabiarrek Abú Mazen ezarri nahi dute palestinarren gobernuburu bezala, Israelek ez baitu Jasser Arafatekin negoziatu nahi. AEBek palestinarrentzako estatu bat sortzea aurreikusita daukate, baina Arafat buru izan gabe. Irakeko gerra baliatu nahi dute Arafat makurrazteko. Funtsean, negoziatzia israeldarren aldekoa da erabat. Abú Mazenek Israelekin negoziatzea Israelek bere buruarekin negoziatzea da. Abú Mazenen gobernuak erresistentziako talde palestinarrei armak kenduko lizkiekeen beldur da Arafat. Honek Osloko hitzarmen moduko bat nahi du, Israelek egundo onartu ez duena. Israelek herri palestinarra suntsitu eta Afrikako apartheid erregimenak sortu zituen Bantustan moduko bat besterik ez du nahi hautzat.

■ **Bestalde, nola ikusten duzu Marokoko egoera? Fronte Polisarioa errola berri bat onartzeko prest omen dago Saharan erreferenduma burutzeko.**

Auzi hau Marokok blokeatua dauka aspaldidanik nazioarte mailan denbora irabazteko. Frantziak eta AEBek Maroko sostengatzen dute. James Bakerrek autonomia planteatu du, geroago erreferenduma gauzatzeko. Fronte Polisarioak ez du ekimen hau errefusatzeko, baina horretarako Argelen oniritzia behar du. Auzi honi begira nolabaiteko aldaketa eman da nazioarteko eszena politikoa, denek konponketa bat nahi dute. Izan ere, Fronte Polisarioa ahultzen ari da, eta nahiz eta armak hartzearekin mehatxatzen duen, badaki egoera aldatu dela eta ezin duela gehiago horrela jokatu. Marokok, berriz, denbora bere alde du, Saharako ekonomia indartzen ari da eta okupatuta duen lurraldean bizi diren sahararrei Saharako errefuxiatu eremuetan bizi direnei baino bizimodu hobea ematen die. Irtenbidea bandera marokoarren azpiko autonomia bat litzateke, izan ere, Marokok autonomia eskainiko luke bere barne arazoak konpontzeko nolabait, minoriekin dituen arazoen ondorioz Maroko lehertu litekeelako ●

nuklearrak zirela-eta justifikatu nahi izan dute gerra. Une honetara iritsita nola ikusten duzu puntu hau?

Arrazoibide hau berez erortzen ari da. 1998a arte aritutako NBEko inspektoreek arma nuklear gehienak deuseztatu zirela zertifikatu dute. Une batez, Saddam Husseinek arma gehiago fabrikatu zuela pentsatu zen, baina Hans Blix inspektoreak esan berri duenez, AEBek arma nuklearraren frogak faltsifikatu zituzten. Nire ustez, Saddam Husseinek zeuzkan arma nuklear guztiak deuseztatu zituen, gerra gertu zuela ohartu zenean joko diplomatikoaren bidez libratuko zela pentsatu zuen. Une honetan, AEBak, Britainia Handia eta Espainiako Estatuak Irakek suntsipen masiboko armak zituela eta Saddam Hus-

seinak Al Qaeda talde islamistarekin harremanak izan dituela frogatu behar dute. Horiek izan baitziren gerra hau muntatzeko oinarrizko arrazoiak. Alabaina, ez dituzte frogak erakutsi.

■ **Petrolioia eta Iraki bahitura azkenik. AEBek onartuko ote dute NBEk petrolioaren kontrola izatea?**

Kuwaiteko gerraren ostean Iraki bahitura NBEren esku geratu zen, petrolioaren bahitura, alegia. Orain, bahitura kentzeko, AEBek suntsipenezko arma masiboak ez daudela frogatu behar dute, eta hori zertifikatu dezaketen bakarrak NBEko inspektoreak dira, gerra aurretik lanean aritu zirenak. Bahitura ezin dute kendu inspektoreen zertifikaturik gabe. AEBek gerra aurretik hitzartutakoa bertan behera utzi nahi dute,

gerra 'de facto' irabazi duenez bere legalitateaz ezarri nahi du. Irak eraikitzeke petrolio bere esku nahi du, baina NBEren parte hartzerik gabe. Funtsean, NBE ahuldu eta erditik kendu nahi du. Frantziak AEBei hordago bota die, bahitura bertan behera utzi eta petrolioaren dirua erabil dezan Irak berreraikitzeke. Frantziak NBE nazioarteko eszenategian entitate politiko nagusi bezala mantendu nahi du, AEBek, aitzitik, NBE Gobernu Kanpoko Erakunde bat balitz bezala funtzionatzea nahi dute. Horixe dago auziaren iltzea! AEBek lortzen badute bahitura kentzea inspektoreen txostena burutu gabe, NBE erabat baztertuta geratuko da. AEBek munduaren etorkizuneko legalitatea 'de facto' ezarriko dute ●

◆ **MIKEL ASURMENDI**

JABIER LERTXUNDI BARAÑANO

(Ekonomia Zientzietan Doktoa)

Idea berrien sortzailea Enpresen sustatzailea Finantzen bitartekoa

Frantzia kalea, 19 zka., 1. solairua, 3. bulegoa, 01002 Vitoria-Gasteiz
Tel. eta faxa: 945 252592

Posta elektronikoa: lertxun@telefonica.net

Maiatzaren bata egun historikoa da langile klasearentzat. Sindikatu abertzaleak aurten, elkar aditu ezineko beste urte batzuren ondoren, ekintza sindikal bateratu baten bideari heltzen hasiko dira.

SINDIKATU ABERTZALEAK BATASUN GALDUAREN BILA

■ Otsailean sinatu zuten ELA, ESK eta LAB sindikatuak ekintza sindikal bateraturako akordioa.

Aurten, maiatzaren 1ean, aurreko urteetan baino elkar hartuago ikusiko ditugu sindikatuak. Aurten arte, eta azkeneko urteetan, honela ikusi izan ditugu Hego Euskal Herriko manifestazioetan: CCOO, UGT eta USO elkarrekin, CNT eta CGT beste multzo batean, ELA, LAB eta ELB talde bana osatuz eta ESK eta EILAS ere aparteko multzoan. Aurten, nahiz eta dibisio sindikalak iraun, aurreko urteetan baino handiagoa izango da batasuna. Izan ere, ELA, LAB, EHNE eta HIRU sindikatu abertzaleek maiatzaren batean Bilbon "Langileok, Demokrazia, Justizia eta Autodeterminazioa" lelopean manifestazioa egitea erabaki dute.

ESK eta EILAS sindikatuak gainerako sindikatu abertzaleekin ekintza sindikal bateratua mantentzen duten arren, arrazoi desberdinengatik oraingoan, euskal hiriburu nagusietan maiatzaren bateko manifestazioa elkarrekin egitea erabaki dute. CCOO, UGT, CNT, CGT eta USOk

□ Sindikatu guztiek, abertzaleek eta besteek, gerraren kontra ere egingo dute oihu, azken hila-bete hauetako mobilizazioetan egin duten bezala

manifestazioak egingo dituzte bakoitzak bere aldetik euskal hiriburuetan.

Maiatzaren bateko errebindikazioei dagokienez, sindikatu guztiak, abertzaleak eta gainerakoak, bat etorriko dira ondoko hauetan: kolektiboen eta pertsonen arteko diskriminazio laborala, prekariotasuna eta aparteko lanorduak salatuko dituzte eta laneko osasunaren defentsa eta negozio kolektiboa eskatuko dituzte. Sindikatu abertzaleek, aurreko horretaz guztiaz gainera, enpresetan euskara normalizatze eskaria egingo dute, eta "Egunkaria"ren eta hedabide horretako langileen aldeko aldarria ere eszenifikatuko dute berrira. Bestalde, nazioarteko egoera belikoa kontuan izanik, gerra geldiarazteko eskatuko

dute alde bateko nahiz besteko sindikatuek, azken aste hauetan egin dituzten lanuzteen eta manifestazioen indargarri.

Joan den otsailean iragarri zen sindikatu abertzaleen arteko ekintza sindikal bateratua, eta azkeneko hilabete hauetan ispilatu da hainbat agerralditan: martxoaren 3an, Gasteizen bost langile hil zituzteneko urteurrenean; martxoaren 8an, emakume langilearen egun nazioartekoan; martxoaren 13an, "Egunkaria"ren eta euskarazko prentsaren aldeko lanuzte eta mobilizazioetan, gerraren kontrako lanuzteetan, Aberri Eguneako adierazpenean eta abarretan. Elkarlaneko bide horretan barrena, litekeena da batasuna sendotuz joatea eta helburu nagusiago batzuetan ados jartzea, betiere subiranotasunaren eta klase sindikalismoaren estrategia oinarri dutela.

PATRONALARI ERANTZUTEKO BATASUN SINDIKALA.

Hasiera batean bederen, Euskal Herriko patronalari erantzuteko estrategia da ELA, LAB eta ESK sindikatuek ekintza sindikal bateraturako lortu duten akordioa. Hala ere, beste baldintza batzuetan, gerta liteke dinamika horren ondorioz eduki politiko handiagoko akordioetara iristea, subiranotasunaren eta klaseko sindikalismoaren planteamenduaren barruan. Orain arteko akordioaren bidez, bada, patronala esparru ekonomikoan eta sozioraborean azaltzen ari den jarrera "lotsagarriari" egin nahi diote aurre, eta bidenabar mobilizazio dinamika bat ezarri gura dute harreman laboralearako Euskal Herriko esparru bat erdieste aldera.

ELAko Jose Elorrietaren iritziz, alianzen politika "tresna efikaza da ekintza sindikalean". Arduradun horren ustez, sektore

■ Maiatzaren batean Bilbon egingo dute manifestazioa elkarrekin ELA, LAB, EHNE eta HIRU sindikatuek.

askotan jarri dira galbidean langileen soldatak, eta, ondorioz, erabat gaitzestekoak dira "diskurtso demagogiko apokaliptikoak". Elorrietak dioenez, enpresek ez dute Euskal Herriatik alde egingo, langileek soldata handiagoa eskatzen dutelako. ELAko idazkari nagusiaren hitzetan, patronala presionatuz eta eskabideen alde mobilizatuz lortuko da eskariak plasmatea, zeren enpresaburuak ez omen daude akordioetara iristeko prest.

Rafa Diez LABeko idazkari nagusiak, berriz, "hala edukietan, nola dinamikan, negoziazio kolektiboak astindu ederra behar zuela" adierazi zuen. Arduradun horren hitzetan, horregatik, "indarra metatu eta aktibatu nahi dute ELA, LAB eta ESK sindikatuek, enpresaburuaren jarrera arduragabeari erantzuteko". Lan harremanetako euskal esparruari dago-

kionez, Diezek azaldu zuen hiru sindikatuentzat dela ezinbesteko erreferente estrategikoa, zeren nahitaezko baita "harreman laboralak egituratzeko eta langileen beharrei hobeto erantzuteko tresnak izateko". Diezek dioenez, horregatik, mobilizazioen eremura ere eraman behar da konpromiso hori, eta dinamikean konpartitzera ere iritsi behar dute sindikatuek.

Anjel Abalde ESK-ko idazkari nagusiak honela definitu zuen akordioa: "Euskal sindikalismoak ohartarazpen bat egin dio patronalari. Patronalak nahiago du aurreko urteko banaketa eta enpresaburuaren aldeko negoziazioa, hots, helburuak lortzea baino akordioak izenpetzea ardurakoago den negoziazioa". Arduradun horren iritziz, "aliantza hau ez da siglen batze hutsa, baizik eta benetako batzea,

www.kaixo.com
internet

■ Lan harremanetako euskal esparru baten alde

Oraintsu izenpetutako akordioan, hiru sindikatu abertzaleek berretsi egin dute lan harremanetako eta babes sozialeko euskal esparruaren aldeko konpromisoa, eta eraikiz joateko laneko espazio komunak ezarri dituzte. Bestalde, jarrera aktiboagoa eta urrats jakinak emateko eskaria egin diete Hego Euskal Herriko administrazioei.

ELA, LAB eta ESK sindikatuek ez dute onartzen Espainiako estatuak, maiz CCOO eta UGT sindikatu Espainiako onetsirik, euskal langileei akordioak eta erabakiak ezartzea. Are gutxiago, ondorioz babes sozialaren gutxitzea, laneko baldintzen okertzea, prekariotasunaren eta diskriminazio laboralaren indartzea, langabezia ugaltzea eta abar datozean. Hiru sindikatuek aurre egin nahi diote era horretako politikari, langileen eskubideen defentsan, eta, aldi berean, lan harremanetako esparru propioa eraiki nahi dute.

Hiru sindikatu abertzaleek ongi dakite zeinen ardurako eginkizuna duten Gasteizko eta Nafarroako administrazioek. Horregatik, arlo soziolaboraleko ezarpenei aktiboki erantzuteko eskatzen diete, eta, era berean, prekariotasunari eta diskriminazioari aurre egiteko enplegu-politikak sustatzeko, aukera eta eskubide laboraletan berdintasuna bultzatzeko eta babes sozialeko sistema propioa garatzeko. Azkenik, lan

harremanetako euskal esparrua eraikitzeke urrats jakin batzuk emateko exijitzen diete.

Ekintza sindikal bateratuan aritzeko akordioa sinatu duten hiru sindikatuek uste dute kontzepzio ultraliberalaren ikuspegi oinarritutako sektore eta zerbitzu publikoen ondoriozko erreforma politiko eta fiskal etengabeek nahiz aurrekontuetako defizit zero politikak erantzun zehatza dutela eskatzen, eta, besteak beste, beharrezkoa dela mobilizazio soziala. Horrez gainera, azaldu dute estrategia bateratua eratuko dutela energiaren eta azpiegituren arloetan, beren iritziz Euskal Herriko espazio sozioekonomikoaren osamoduarekin zerikusi handia dutelako.

Negoiazio kolektiboari dagokionez, hiru sindikatu abertzaleek ondoko eskari hauek izango dituzte ardatz, batik bat: soldaten hobetze erreala, pertsonen eta kolektiboen arteko diskriminazio laborala, lanorduen murriztea, prekariotasunaren kontrako borroka, azpikontratan eta aparteko lanorduen desagertzea, ordeztzeko eta txandatzeko kontratua indarrean jartzea eta enpresetan euskara normalizatzea. Horrez gainera, laneko osasunari ere jarriko diote arreta: gure herrian laneko heriotzak eta istripuak hainbeste izanik, erreklamazioak eta mobilizazioak beharrezko ikusten dituzte hain indize larriari erantzuteko ●

sindikatuaren nahiak ez ezik, langileen interesen defentsaren funtzioan mobilizatze gaitasuna eta sendotasuna metatzeko aliantza".

LEHENBIZIKO URRATSA. Patronalaren kontra ekintza sindikal bateratua izateko akordio hori lehen urratsa da, eta litekeena da ondotik beste batzuk ezagutzea. Oso gogoan izatekoa da ELA eta LAB sindikatuaren 1998ko ekintza sindikal bateratua, zein, sindikatu bakoitzaren barruan aski korapilatsua gertatu zen arren, adibide eta akuilu izan baitzen gainerako indar politiko abertzaleentzat eta handik etorri baitzen azkenean Lizarra-Garaziko Ituna izeneko akordio politikoa, ETAre su-etena ere ekarri zuena. Zoritarrez, ez zen aprobetxatu garai hura, eta, tregua hautsi ondoren, benetakoa izan zen berriro zatitze politikoa nahiz sindikala. Inori ez zaio ahaztu egoera hura, eta baztertu ere inork ez du baztertzeko. Are gehiago, gizartea Lizarra-Garaziko Itunaren antzeko zerbaiten eske dago.

Testuinguru horretan, hiru sindikatu abertzaleek otsailean lortu zuten akordioak elkarlaneko bidea irekitzeko itxaropena sortu du. Alde horretatik, ELA, LAB eta

ESK sindikatuaren akordioaren testuan, ondoko letra hauek ere ageri dira: "Guztion nahia da akordioa eremu berez politiko batera hedatzea. Horregatik, estrategia nazionala, soberanista eta klasekoa garatzeko proposamen konbergenteak definitzen ditugun neurrian, eta behar bezalako baldintzak ikusten baditugu,

□ Elkar aditu gabe hainbat urte eman ondoren, sindikatu abertzaleak elkarrekin manifestatuko dira maiatzaren 1ean eta batera jardungo dute negoziazio kolektiboan

horretara joko dugu". ELAko idazkari nagusiak markatu zuenez, izenpetzaileen nahia mugagabea da kolaboraziozko graduan. LABeko Rafa Diezek, berriz, prozesua mailakatua dela argitu zuen, eta badi-rela aztertu eta garatu beharreko alderdiak.

Akordioa sinatuz geroztik, ondorengo agerraldi publiko batean, Diezek, LABe-

ko 2.000 ordezkariaren aurrean, adierazi zuen "akordioak abian jarri duela prozesu soberanista esparru soziolaboralean". Elorrietak, berriz, irratia bati egindako adierazpenetan, esan zuen "oraingo kondizioak ez direla egokiak LABekin esparru politikoan sakonki lanean aritzeko", eta gaineratu zuen "ezin dela beste ziklorik izan, baldin distentsiorik gertatzen ez bada". Alde horretatik, "ETA soberan dagoela eta beste urrats bat emateko eragozpena dela" azaldu zuen.

CCOO-EN ETA UGT-REN KRITIKAK. Hiru sindikatu abertzaleek izenpetutako akordioa dela eta, erreakzio gogorra izan dute aipatu bi sindikatu horiek. CCOO eta UGT sindikatuek Espainiako CEOE patronalarekin izenpetu zuten akordioarekin baldintzatu dute gainerakoekiko zeinahi aliantza, eta, jakina denez, hitzarmen horrek ez du errespetatzen lan harremanetako euskal esparrua, ezta Euskal Herriko gehiengo sindikala ere. Kontuak kontu, kasu konkretu zehatz eta lokaletan behinik behin, litekeena da bi talde sindikal horien arteko aliantzaren bat gertatzea ●

◆ DANIEL UDALAITZ

Erramun
Osa

BOTILA ERDI BETEA EDO PARTEZ HUSTUA?

Korrika 13 arrakastatsua amaitu eta laburrera kaleratu dira 2001 urtean burutu zen EAE-ren III. inkesta soziolinguistikoaren emaitzak. Ekainean, Nafarroa eta Iparraldeko datuak argitara ematea espero da, bada, besteak beste, Iparraldeko biztanleen ehuneko hogeita hamabost inguru egunero edo zenbaitetan euskaraz ari dela edota familia bidezko transmisioari dagokionez, orain arte sumatu den eten nabarmena apaldu dela bezalako baieztapenak eginez INSEE inkesta etxeak hizkuntza gutxituei buruz 1999ko erroldatik ateratako emaitzak egiaztatzen diren eta euskararen bilakaeran joera aldaketarik dagoela esaterik dagoen jakiteko ordura arte itxaron beharko dugu.

Bizkitartean, inkesta soziolinguistikoak, EAERI dagokionez, azken urteetan eremu desberdinetan sumatu diren joerak nola baita egin diren zenbait ikerketetatik ondorioztatutako emaitzak berretsi eta oso epe laburrean aldaketa sakonak bizi-tzen ari den euskal gizartearen une bateko argazkia eskaintzen digu, besteak beste, zahartzen ari den, familia egituraren aldaketa esanguratsuak jasaten ari den, etorkinen etorrerak biztanleriaren galtzea apaltzea ekarri duen, lurralde antolamenduan aldaketa bortitzak eta biztanleriaren lekualdatzeak bizi dituen gizarte bizi-

ALBERTO ELOSEGI

■ “1991-2001 epealdian, gazteen ia herena -115.000- galdu da”.

baten une bateko irudia.

Eta datuen arabera euskara aurrera doa. Batzuen iritziz ez nahiko edo beharko litzatekeen abiaduran, beharbada, baina aurrera. Izan ere, berrogeita hamar urtez azpikoen artean euskararen ezagutzak ez ezik erabilerak ere gora egin baitu. Urte gehiago dituztenen artean, aldiz, ez du gora egin, batetik, multzo horri euskara ez dakitenak gehitu zaizkiolako eta, bestetik, gizartearen indarrean diren balioak aldatu ahala familia egitura bera ere aldatuz doalako, horren-

beste non geroz eta jende gehiago bizi den egun bakar-bakarrik, egunero euskaraz jarduteko zuen aukera ia bakararra -bikotekidea- zendu eta gero.

EAEn gazteek euskararen ezagutza geroz eta zabalagoa dute, alabaina, jaio-tze-tasaren bilakaeraren ondorioz, horien pisu demografikoa geroz eta apalagoa da, hargatik, erabileran izan dezaketen eragina murriztagoa da. 1991-2001 epealdian, esate baterako, gazteen ia herena -ehun eta hamabost mila- galdu da, hots, batzuek adinez aurrera egin eta ordezkorik ez datorrela, alegia. Haur gutxi ekartzan dugula, demontre! Eta horrek ez dio etorkizuneko pentsio eta halakoei eragingo soil-soilik, euskararen bilakaerari ere eragingo dio. Honi zera erantsi beharko genioke, ezen, 1982-83 ikasturtean, 523.622 ikasle ari baziren irakaskuntza ez unibertsitarioan ikasten, 2000-2001 ikasturtean, aldiz, multzo horrek ehuneko berrogei baino gehiagoko galera izan duela hamazortzi urtean. Datuak ikaragarriak dira horren biztanle urriko gizarte batean eta gogoeta eragin beharko luke biztanleria helduaren artean, izan ere,

□ **“Euskararen ezagutza hedatzen ari da gure gizartearen, baina, euskararen erabilera eta euskaldunen gehitzea ez dira ehuneko berean hazten ari”**

Euskara sailaren babeslea:

Zumaiak du hitza

■ “Eskola garaian dauden etorkinekin aukerak ez dira errazak baina bai pertsona helduek dituztenak baino ugariagoak. Beraz, horiekin ondo asmatu beharko da euskara eta euskal kultura beregana ditzaten”.

gazteei eman diegun tamainako erantzukizuna -gure hizkuntza iraunaraztea- ez baitator bat gu egunero -erdaraz- horren eroso moldatzen ari garen gizarte ereduarekin.

Euskararen ezagutza hedatzen ari da gure gizartean, baina, euskararen erabilera

eta euskaldunen gehitzea ez dira ehuneko berean hazten ari. Eta, besteak beste, gazteen artean gertatu den beste fenomeno bat aitatu beharko genuke, izan ere, gazteen artean, etxeko girotik at euskara eskuratu dutenak jatorriz euskaldun direnak baino gehiago izatera iritsi dira. Alabaina, bai

hizkuntza gaitasunari dagokionez nola baita hizkuntza baliatzeko aukerei zein jarrerari dagokionez ere desberdintasunak antzematen dira. Honek maila batean azaltzen du, esaterako, Sei Elkarateak iaz, uda aurretik, kaleratutako kale-neurketaren emaitzen artean, haurrak izanda, ondorengo gazteen multzora igaro direnen erabilera ehunekoan lurralde guzti-guztietan neurritako jaitsiera nabarmena. Izan ere, ikasleak urteetan txikiak direnean eskolaren ordainsari propioek badute bere eragina ikasleen jardunean. Adinean aurrera egin ahala, ordea, geroz eta zabalagoa den gizartearen ordainsariei begira jartzen dira gazteak eta ahalegin batzuk gorabehera, “gizarteak agintzen duen” hizkuntzara makurtzen dira. Uniformizazioak eta mundializazioak hizkuntza “nagusia” -ingelesa, batik bat, baina ez hizkuntza hori soil-soilik- ikastera bultzatzen dutenean euskara hiztunentzat behar-beharrezkoa, komunikaziorako tresna eragingarri eta erakargarria den hizkuntza bilakatzea lortzen ez badugu orain arte egin dugun ahalegina bide basterrean gertatuko zaigu, egon ziur.

Eta zein dira gure gazteen hizkuntza eta kultur erreferentziak? Ez dago kultur edukirik gabeko hizkuntzarik, beraz, ez eta euskararik. Alabaina, besteak beste eta eskua bihotzean daukagula, hezkuntzan dauzkagun eskuduntzak artez baliatu ote ditugu, euskara ideia, nahi eta esperientziak pertsonen artean trukatzeko baino harago euskararen mundura etorri berriei eskuratzeko? Ezen, nola gusta dakiguke intxaurrea, nola goza -maitatuzakegu hura jaten, baldin eta mahai gainean daukaguna eskola baino ez bada? Horra hor, herri hau eraiki nahi dugunok, goldatu aurretik, lur gainean diren harri koxkorak jasoz eta alboratuz, eginkizun daukaguna, gure kultura eta mundua ikusteko modua euskararen bidaide bene-benetan bilakatzea.

Batetik biztanleria zahartzen, bestetik, giza eskubideak urratzen diren herrialdeetatik ihesi edota askoren txirotasunean zimendatutako gutxi batzuen aberastasunen lilurak erakarrita Euskal Herrian etorkinen emanaldi berria gertatzen ari da. Testuinguru horretan, zein izango da etorkinen emaldi berrien hizkuntza eta kultur erreferentzia? Bada, gizartean nagusi dena. Beraz, horrek ez du euskararen eta euskal kulturaren alde jokatzeko, bada, erronka zaila izango da euskararen behar larririk izango ez duten

ALBERTO ELOSEGI

pertsona helduei euskaraz ikasteko gogoia suspertzea (inguruko helduak horretan ere eredu ez badira are gutxiago). Alabaina, eskola garaian dauden etorkinekin aukerak ez dira errazak baina bai pertsona helduek dituztenak baino ugariagoak. Beraz, horiekin ondo asmatu beharko da integrazio eta kulturen arteko bideak erabiltzen, beren hizkuntza eta kultura galdu gabe, euskara eta euskal kultura bereganatuz. Baina, hori gertatzeko giza eta diru baliabide are gehiago eskuratu behar zaizkie hezkuntza erakundeei, ele ederre-

□ **“Uniformizazioak eta mundializazioak hizkuntza ‘nagusiak’ ikastera bultzatzen dutenean euskara hiztunentzat behar-beharrezkoa bilakatzea lortzen ez badugu orain arte egin dugun ahalegina bide bazterrean geratuko zaigu”**

tan, nahi eta ezinean aritzea da, bestela.

Euskara ez doa atzeraka, hargatik, erdi hustuta zegoen botila, neke handiz bada ere, betetzen ari garena uste osoa dut. Hala ere, makalaldiak edozein unetan etor litezke, beraz, ez dago baikorretan denbora galtzerik, etorkizunaz azken hitzik esaterik. Orain arteko bideak euskara iraunaraztea eta zabaltzea ekarri du, hobeto egin ahal zen, beharbada, baina, hori jada iragana da. Orain, ate berriak irekitzea falta dugu, besteak beste; gaizki egindakoak bideratzea; euskararen inguruan adostasun berriak erdiestea eta muturka ibili orde, erdal eta euskal esfera soziokulturalak elkarren eskutik joaten saiatzea; euskarazko jarduna irabazpide bilakatzea; euskarari erabilera eremuak zabaltzea eta lehengoak indartzea, euskarazko arnaguneak, demografi aldetik euskara “bere habian” sentitzen den bilguneak eraikitzea; hizkuntzaren gune sinbolikoa berreskuratzen ahalegintzea. Urratsak egin ditugu, baina, euskararen aldeko lasterketak ez du etenik ●

Arturoren kaiera

BEHATOKIARENTZAKO LAGUNTZA

Hirugarren aldiz, ezker abertzaleko Udabiltzak eta Hizkuntza Eskubideen Behatokiak hitzaremena sinatu dute. Hala, 65.000 euroko diru laguntza jasoko du Behatokiak, orain arteko lanari eutsi diezaion. Udabiltzako Lan-der Etxeberriak adierazi duenez, “*euskal herritarrek pairatzen dituzten hizkuntza eskubideen urraketak azaleratzen jarraitu beharra dago*”.

EUSKALTEGIEN MAPA EGOKITZEKO PLANA

Azken urteotan euskaltegien izan den matrikulazio beherakada dela-eta, Euskaltegien Sektorekako Bideragarritasun Plana aurkeztu du Eusko Jaurlaritzak. Haren arabera, euskaltegien sektorearen mapa egungo eta etorkizuneko merkatuaren beharrian eta tainari egokitu behar zaio eta tokian tokiko euskaltegi eta euskaltegi sareak ekoizpen irizpideen arabera egokitzea proposatzen du. Bestalde, euskaltegiek lan komertziala eta merkatu filosofia bereganatu behar dutela eta euskara agiriak homogenizatu beharra azpimarratzen du Planak.

J.C. ELORZARGAZKI PRESS

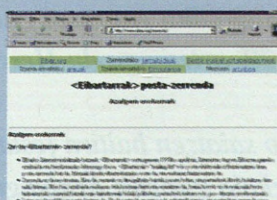
INKESTA SOZIOLINGUISTIKOAREN EAE-KO DATUAK KALEAN

Euskal Herriko Soziolinguistikako III. Inkestaren lehen zatia aurkeztu du Eusko Jaurlaritzak, EAERI datuei dagokiona hain zuzen. 1991 urtetik elebidunen kopuruak gora egin du, orduan %24,1 ziren elebidunak eta egun %29,4, biztanleen herena ia. Bestalde, 16-24 urte bitarteko gazteen artean gertatu da igoera handiena, 1991an %25 baitziren eta egun %48. Erabilerak ere gora egin du, baina jakitea eta erabiltzea ez doaz parean oraindik. Nafarroari eta Iparraldeari dagozkien datuak ekainean ezagutaraziko ditu Jaurlaritzak.

EGONALDIAK FAMILIA EUSKALDUNETAN

Urtero bezala, HABEK Egonaldiak Familia Euskaldunetan programa abiatu du. Izena ematen dutenek herri euskaldun bateko familia batean hilabete bat edo bi (uztaila-iraila bitartean) pasatzeko aukera izango dute. Familiotan, urtean zehar ikasitakoa praktikan jartzeko parada izango dute euskara ikasleek.

Urrea

■ Eibartarrak posta zerrendak bost urte bete berri ditu. Euskara hutsezko lehenengoetako posta zerrenda hau Eibarko lagun batzuek osatutako proiektua izan zen eta egun 100 harpidedun inguru izatera iritsi da, eibartarrak batzuk, beste euskal herrietakoak besteak.

■ Portugaleteko Udalak duen web gunera (www.portugalete.org/indexeus.htm) sartu gara oraingoan eta euskarazko aukerari sakatzean, begira zein harribitxi topatu ditugun: “24 apirila 2003”, “Zarama bilketa berria. Martxo batetik aurrera Portugaleteko zarama biltzeko sistema berria dauka”, “Denboraldia”-eguraldia ote?...

I k a t z a

20 URTEKO URRATSAK

Maiatzaren 11n, ohiturari jarraiki eta "Hogeigarrenean sasoin ederrean" lemapean, Senperen egingo da aurten ere Herri Urrats, Ipar Euskal Herriko Seaska ikastolen konfederazioak deituriko euskararen aldeko festa.

Ibilbidea ere ohikoa izango da, lau kilometro izango ditu eta zazpi gunek, bakoitza Euskal Herriko probintziatariko baten izenarekin. Aurtengoa ordea, bere 20. urtemuga du Herri Urratsek eta horren harira ekitaldi bereziak prestatu dituzte.

Jaialdirako animazio berriak izango dira, urtero saiatzen baitira festari gauza berriak gehitzen eta aurtengoa ikastolen arteko herri kirolen txapelketa, Bizkaia gunetik Araba guneraino helduko den 600 metroko tiralina jaustea, ur gaineko jokoak eta pottokan ibiltzeko aukera ere eskainiko dute. Erakusketa bat ere prestatu dute, non Jesus Etcheverriari omenaldia egin asmoz, bere eskulturak izango diren ikusgai. Harrera ofizialean ere egingo diote omenaldia Etcheverriari.

Nafarroa izeneko gunek izango du berezitasunik aurten. Bertako eszenatokiak hainbat kulturaren ordezkariak bilduko ditu. Okzitaniakoak, berberek, Afrikakoak, Galiziakoak, tzigana eta zeltiar taldeak bilduko dira oholtzan.

Testuak: Mayi Tolosa

Hitz batekin

Hizkuntza handi

Esanak esan Euskara

aurrera doan herria

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

KULTURA SAILA
Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza

DEPARTAMENTO DE CULTURA
Viceconsejería de Política Lingüística

HABE

Hazparneko ikastolaren eraikina egina da jada eta Donibane Garazikoa eraikitzen hasia da. Iazko Herri Urratsen lortutako 265.000 euroei esker jarri ziren proiektuok abian. Eraikinen jarraipena egiteaz gain, Seaska batzorde berria izendatzeko lanetan hasiko da laster.

SEASKAKO BATZORDE BERRIA AURKI

■ Eskuinean Ziburuko kolegioa eta goian, Donaixtikoa.

EGINDAKOAK ETA ASMOAK.

Iaz egin zen Herri Urratsen 265.000 euro bildu ziren eta diru hori Hazparneko eta Donibane Garaziko ikastolak eraikitzen laguntzeko erabili zuen Seas-

□ **Datorren urterako erronka berri bat dute: 11 eta 15 urte bitarteko ikasleentzat kolegio berri bat eraikitzea Lapurdiko Ziburun eta bestea, Donaixtin, Nafarroa Beherean, dagoena hobetzea**

kak. Dagoeneko Hazparneko ikastolaren eraikuntza bukatua da eta apirilaren 27an estreinatu dute. Donibane Garazikoa eraikitzen hasia da, jada lehen solairua egiten ari dira eta gauzak ongi badoaz, kurtso berrirako prest egongo dela espero dute Seaskako arduradunek. Hala bada, orain erabiltzen dituzten eraikin aurrefabrikatuak utzi ahal izango dituzte. Era berean, Hiriburun ikastola berria ireki da.

Datorren urterako erronka berri bat dute: 11 eta 15 urte bitarteko ikasleentzat kolegio berri bat eraikitzea Lapurdiko Ziburun eta bestea, Donaixtin, Nafarroa Beherean, dagoena hobetzea. Aurtengo dirua bi proiektu horietan erabiliko dute. "Noski, bildutako diruarekin ez da nahikoa izango, baina lagunduko digu", dio Mixel Etxeberri Seaskako lehendakariak. Epe luzerako helburuei buruz galdetu eta horrek urte batzuetako dirua hartuko duela esan digu Seaskako lehendakariak.

OSPATZEKO 20 ARRAZOI. Aurtengo logotipoak lehenengo Herri Urratskoaren itxura bera dauka. Hura oinarri hartu eta pixka bat moldatu nahi izan du Guhaurrek, estetikoki itxura modernoagoa eman nahi izan dio.

Kantuak eta leloak ere gogoratzen digute aurtengoa hogeigarrena dela, baina ez da hori izango urtemuga azpimarratzeko modu bakarra. Garrantzitsuena agian, Senpereko lakuan bertan ipiniko duten harria izango da. Senpereko Herriko Etxearen proposamena izan da hau eta harrera ofiziala baino lehen

□ **Festaren bezpera egunerako, ikuskizun bat aurreikusi dute: Aitzin Arotik 2.050 urtera bitartean euskal kulturaren garapena nolakoa izan den eta nolakoa izan daitekeen irudikatzen saiatuko dira**

■ 20 urte, 20 ahots

Aurtengo leloa, "Hogeigarrean sasoian ederrean", Ernest Alkhat bertsolariak asmatu du eta izenburu bera darman kantuarien hitzak ere Alkhatek idatzitakoak dira. Bai leloak eta baita kantuarien hitzek ere 20. urteurrenari erreferentzia egiten diote.

Musika, moldakuntza eta ekoizpena Mixel Ducauren ardura izan dira. Lehenengo Herri Urrats hura egin zenetik 20 urte bete direnez, Iparraldeko 20 kantari aukeratu dituzte, 10 emakume eta 10 gizon, kantuari ahotsa jartzeko: Amaia Aire, Paxkalin Aire, Miren Aire, Maialen Errotabehera, Céline Mounole, Maddi Oihenart, Caroline Phillips, Amaia Rouspeyrous, Pantxika Solorzano, Magali Zubillaga, Dominique Beheti, Jojo Bordagarai, Pantxo Carrere, Ramuntxo Carrere, Niko Etxart, Mixel Ducau, Erramun Martikorena, Peio Ospital, Rafa Rodrigo eta Domeka Zubeldia. Hainbat haurrek ere parte hartu dute aurrekoekin batera: Saioa Banos, Joana Calvet, Naia Carrere, Maïena Etcheverry, Eztiñu Oiarburu eta Alaia Phillips Ducau. Musikariak Ritxi Salaberria (baxua); Javi Area (bateria) eta Mixel Ducau izango dira eta azkenik, teknikariak Mikel Gonzalez "Gordo" eta Jean Phocas. Kantari hauek grabaturiko bideoa ere aurkeztu dute jada ●

estreinatuko dute, 10:30ak aldera.

Harrera ofizialera urtero hautetsiak eta beste hainbat pertsonaia ezagun gonbidatu ohi dute. Aurtengo edizio berezi honetarako 20 urte hauetan Herri Urratsko lehendakari izan direnak, Seaskako lehendakari izan direnak eta Senpereko auzapez izan direnak gonbidatu dituzte.

Bestalde, festaren bezpera egunerako, ikuskizun bat aurreikusi dute: "Lau Bûrû". Barkoxeko Etxahun elkarteak proposaturiko ekitaldia da hau eta Barkoxeko 50 gaztek parte hartuko dute

Arteak eta Zientziaren

arteko topaguneak

ELTZARRUZE EGUNAK. Donamartirin.
Maiatzaren 2, 3 eta 4ean.

GAUA. (Sorkuntza musikala) Lagunarte konpainia. Isturitze eta Otsozelaiaiko arpeetan. Maiatzeko 10ean, 18:00tan.
Erreserbak: 00 33 559 29 43 36

HARPEARI BERTSOKA (Bertsoak) Aitor Mendiluze. Isturitze eta Otsozelaiaiko arpeetan. Maiatzeko 20an.
Erreserbak: 00 33 559 93 25 25

BELARDI (kontzertua) Txomin Heguy, Maialen Estekahandy, Frantxua Cousteau eta Karlos Gimenez. Donamartiriko elizan.
Ekainaren 21ean, 21:00tan.

ERAKUSKETAK:

GOIKOKO NOMADAK (Eskulturak) Noël Kebir. Isturitze eta Otsozelaiaiko arpeetan. Martxotik Azarara arte.

ISTURITZ OTSOZELAIA (Argazkiak) Ben Hansen. Baionako Bonnat Museoa. Martxoaren 7tik Ekaina hasiera arte.

HOMMAGE A MON GRAN ANCETRE (Eskultura) Chistiane Giraud. Arnaga (Kanbo) Maiatzan

HITZALDIAK:

ARPEAK ETA MITOLOGIA. Mikel Duvert, Anuntxi Arana, Jean-Michel Duhalde eta Koldo Amestoy. Bil Etxea gela. Donamartiri. Maiatzaren 2an 21:00tan.

"PARURE ET SENS ESTHETIQUE DE L'HOMME DE CRO-MAGNON". Randall White. Elgar zentroa. Hazparne. Uztailaren 25ean 21:00tan.

INFORMAZIOA: TEL: 00 33 559 47 07 06 / 00 33 559 29 64 72
EMAIL: cromagnon@grottes-isturitz.com

■ 1984ko lehenengo Herri Urrats hura gogoan

Seaskako ikastolek ere, Hegoaldean egin ohi ziren festei jarraiki, Ipar Euskal Herriko ikastolentzat laguntza ekonomikoa lortu eta euskara sustatzeko jaialdia antolatzea erabaki zuten. Horrela aurkeztu zuten, urte hartako maiatzaren 5ean Iruñean egindako prentsaurrekoan.

Ibilbideak lau kilometro egingo zituen Senperetik hiru edo lau kilometrotara aurkitzen zen laku baten inguruan. Paraje hau bera izango zen jendea erakartzeko tresna garrantzitsuenetakoa. Senpere Hegoaldeko euskaltzaleei gertu gertatzen zitzairen leku ederra izateaz gain, bertara heltzeko bide mordoa eskaintzen zituen: Donibane Lohizunetik, Ainhonatik edo Ezpeletatik. Hori izan zen jaia Senperen kokatzeko arrazoirik garrantzitsuenak.

Lehen aldi horretan, Mixel Etxeberri kontatu digunez, helburua Xalbador kolegioa egiteko dirua biltzea izan zen eta 5 hilabete igaro zituzten Seaskako 30 ikasle, guraso eta irakasle maiatzaren 12an egingo zen festa handia prestatzen. Hori izango zen Seaskak 1969an sortu izan zenetik antola-

tuko zuen ekintza masiboena. 200 lagun izango ziren lanean, espero zituzten 10.000 bisitarien beharrak asetzeko.

Antolatzaileak eguraldi kaxkarra egingo zuenaren beldur ziren eta hala esnatu zen eguna. Hala ere, euskaltzaleak ez

ziren kokildu eta goiz goizetik jende andana bildu zen Senpereko lakuaren inguruan. Eguna aurrera zihoan heinean eguraldiak hobera egin zuen eta muga pasa ezinik geratu ziren batzuk izan ezik, Euskal Herriko probintzia guztietatik jendeak hurbiltzen jarraitu zuen. Eguna amaitu zenean 15.000 bisitari zenbatuak zituzten.

Era guztietako ekitaldiak izan ziren egunean zehar: Euskal Herriko txoko guztietatik etorritako txarangak, txistulariak, sokatira, bazkari herrikoia, ur jokoak, herri kirolak, erromeria, dantzariak, musika eta gisa horretako beste hamaika ekitaldi eta saio. Auto bat ere zozketatu zuten.

Arrakastatsua izan zen oso lehen edizio hura beraz eta ordutik aurrera garbi geratu zen Nafarroa Oinez, Araba euskaraz, Kilometroak eta Ibilaldiak senide berri bat izango zutela Ipar Euskal Herrian ●

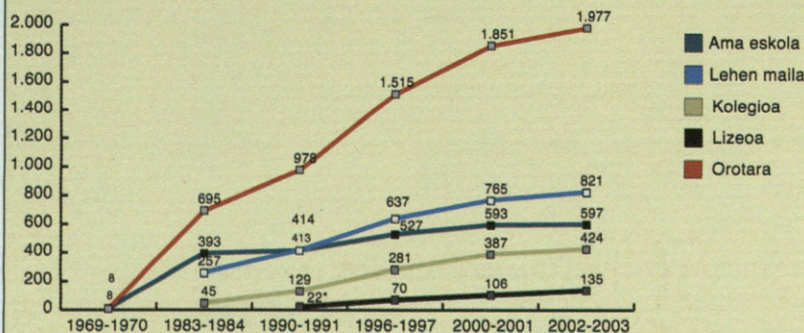

bertan. Lau zati dituen emanaldi honen bitartez, Aitzin Arotik 2.050 urtera bitartean euskal kulturaren garapena

nolakoa izan den eta nolakoa izan daitekeen irudikatzen saiatuko dira. Ikuskitun hau gaueko 21:00etan egingo da

Senpereko Gantxiki aretoan. Sarrearen prezioa 8 eurotakoa izango da eta doakoa 15 urte bitarteko haurrentzat

SEASKAKO IKASLE KOPURUAREN GARAPENA

* Kurtso horretan lizeoa ireki zen lehenengoz.

SEASKAKO BATZORDE BERRIA.

Egun, Seaskako lehendakaria Mixel Etxeberri dugu, baina aurrean alabak ikastola utziko duenez, lehendakari berria izendatu beharko dute. Oraindik ez dute erabaki zein izango den lehendakari berria, ezta zein izango diren diruzain eta idazkari berriak ere. "Ekainaren 28an ikastola kontseilua egingo da eta hor, batzorde eragile hiru aterako gara, beste hiru sartzeko. Beste hiru horiek sarturik osatuko da berriro ere batzorde eragilea eta berri karguak bozkatuko dituzte: lehendakari, diruzain eta idazkari berrienak alegia" azaldu digu Etxeberri ●

Ordenagailuaren txip bat egitea auto bat egitea baino kutsagarriagoa omen da. Ordenagailuen teklatu, arratoi eta pantailen eta baita telefono mugikorren ekoizpen prozesuko kutsadurak burukominak sortzen dituzte. Balio ez duenean baztertzeak berriz, are burukomin handiagoa eragiten du. Nola birziklatu hauek? Herrialde azpigaratuak ez ote ari gara zabor zibernetikoz betetzen?

ZIBER ZABORRAREN GARAIA

INDUMETAL RECYCLING, S.A.

■ Lau edo bost urteren buruan ordenagailua zaharkiturik geratu zaigula konturatzen gara.

Gordon Moore enpresa gizonak 1965ean "Electronics" aldizkariari eskainitako elkarrizketa batean esan zuena lege matematiko bilakatu zen eta gaur egun inoiz baino zentzu handiagoa hartu du. Duela 38 urte Moorek esan zuen txipetan dauden transistore kopurua 18 hilabete behin bikoiztu egingo zela. Batzuei ezer esango ez dien lege honek hainbat ondorio eragiten ditu. Zuzenena, ordenagailuen prezioak jaitzen diren heinean horien prestazioak igo egiten direla. Hala, ordenagailuen bizitza

gero eta motzagoa da. Azken orduko programak edo jokoak erabili nahi baditugu lau edo bost urteren buruan hain ilusio handiz erosi genuen aparailua aldatu

■ Nazioartean eginiko ikerketa baten arabera, txip bat ekoiztea auto bat ekoiztea baino ehun aldiz kutsagarriagoa da

behar dugula konturatzen gara. Orduan hainbat galdera sortzen zaizkigu. Kontsumo gizarte honetan zaharkituta geratu den ordenagailuak bost urte baino ez ditu, baina guri ez digu jada balio. Zer

eginiko dugu? Nora eramango dugu? Norbaiti oparituko al diogu? Ganbaran gordeko al dugu? Bateren batek pentsa lezake ohiko zabortegira eramatea nahikoa izango dela. Baina irtenbidea ez da hain sinplea, edo behintzat ez luke hain sinplea izan behar. Kontuan izan behar da, ordenagailu, telefono mugikor eta antzekoek

dituzten osagaiak oso kutsagarriak eta toxikoak direla. Beraz, hainbat itzuliren ondoren jabetzen gara Mooren Legeak eragin ekonomikoak izateaz gain, ingurumenean eragiten duela bete betean.

ARRISKU EKOLOGIKOA. Tokio-ko United Nations Unibertsitateak eta AEBetako Zientziaren Fundazio Nazionalak mikrotxip baten ekoizpena aztertu zuten. Ikerketa horren ondorioak edonor txunditze-ko modukoak dira: mikroprozesadore bat ekoizteko 32 litro ur behar dira, petroliotik eratorritako 1,6 kilo erregai, 700 gramo karbono eta antzerako gas eta 72 gramo osagai kimiko. Ulertzeko moduko hitzetan esanda, txip bat ekoiztea auto bat ekoiztea baino ehun aldiz kutsagarriagoa da.

Mercury News-en ikerketa baten arabera, ordenagailu batek hainbat osagai

batetik, Japoniako NEC etxearen Power-Mate ECO ordenagailu ekologikoa, silikona eta polimerozko erretxinaz osatuta-

ko plastiko berezi batez hornitua, eta bestetik, New Horizons Technologies etxearen Cyclone telefono mugikorra, birziklagarriak diren osagaiez egina. Produktu hauek eskaintzen dituzten prestazioak ordea, ekologikoak ez direnek eskaintzen dituztenetik oso urrun daude.

□ Aparailu elektriko eta elektronikoak birziklatuak izan daitezten nora eraman behar ditugun jakiteko 012 telefono zenbakia dago

BIRZIKLATZEA ETA DOHAIN-TZA. Produktuen gainean egin beharreko aldaketen arduraduna industria bera da, baina guk ere ingurumena zaintzeko badugu zereginik. Zer egin dezakegu?

■ Indumetal aparailu elektriko eta elektronikoaren birziklatzeaz arduratzen da.

kutsagarri du. Horietako bat txipak kokatzen diren txartela da, berilioa, kadmioa edo merkurioa bezalako substantziek osatua baitago. Baina zerrenda ez da hor amaitzen. Fosforoa, kromoa edo barioa bezalako osagai toxikoz osatutako pantailak eta horien erradiazioak, prozesatzeko unitate zentralen kromoa eta abar.

Gauzak horrela dira eta badirudi ezin ditugula aldatu. Hala ere, softwarearen industriaren aldetik ari dira agertzen zenbait proposamen ekologiko, nahiz eta horiek oso kasu bereziak izan. Besteak beste, bi adibide eman ditzakegu. Alde

Gure lagunari oparitzea izan daiteke proposamen bat, baina horrelako irtenbideetatik at, badira beste zenbait aukera.

Gobernuz Kanpoko Erakunderen bati eman dakiogegu. GKE-ek beraien proiektuetarako ordenagailuak behar izaten dituzte. Beraz, guri zaharkiturik geratu zaizkigunak jaso eta ondoren teknikariek oinarritzko aplikazioak erabiltzeko moduan prestatzen dituzte.

Beste aukera bat birziklatzea da. Noski, guk ez dugu egingo, baina komeni zaigu jakitea zer egin behar dugun gure aparailu zaharraren osagaiek ingurumenari kalterik eragin ez diezaioten

■ Hondakin elektronikoak

Hondakin elektriko eta elektronikoak hiru sail edo multzotan banatzen dira:

✓ Lerro zuria: hozkailuak, garbigailuak, plater ikuzkailuak, labeak eta sukaldeak.

✓ Lerro marroia: telebistak, musika ekipoak, bideoak...

✓ Lerro grisa: ekipo informatiboak (teklatuak, prozesatzeko unitate zentralak, arratoiak...) eta telefono mugikorrak ●

■ Telefono mugikorraren bateriak.

■ Garbiker-eko kamioia.

■ Ordenagailuen monitoreen kutxa.

eta osagai horietako batzuk berriro erabiliak izan daitezten.

Badira Euskal Herrian ordenagailu, mugikor eta antzerakoak uzteko guneak, garbiguneak deituak. Eusko Jaurlaritzak gune hauek sustatu nahi ditu, baina mementoz zerbitzu hau ez dago zentralizatua. Bizkaian Garbiker erakundeak kudeatzen du gai hau, ez hala Gipuzkoan eta Araban, non udal eta mankomunitate desberdinen ardura den. Beraz, EAEn, kasuan kasu, zuzenena eta egokiena 012 telefono zenbakira deitzea da, bertan nora joan argituko digute edo edozein kasutan, nora deitu informazio hori eskuratzeko.

Garbiguneetako hondakinak baimendutako gestoreek edo enpresek jasotzen dituzte, birziklatze prozesuari hasiera emateko. EAEn hondakinen hainbat gestore baimendu dago: batzuk olio jaso-tzen dute (Sader edo Sogecar, esaterako), besteek pilak (adibidez, Recypilas), badira disolbatzaileak jasotzen dituztenak ere (Safety Kleen kasu). Baina oraingo honetan jorratzen ari garen gaiari dagokionez, hondakin arrisksuetarako baimendutako gestoreak izan behar dute eta dudarik gabe, ordenagailu eta antzerakoak birziklatzeko ezagunena eta aipatuena Asua-Sondikan kokatutako

Herrialde garatuen aurrerapen teknologikoa azpigaratuen "ziberzaborra" bihurtzen da

Indumetal Recycling, S.A da. Enpresa hau 1984. urtean hasi zen ekipo informatikoak eta etxetresna elektrikoak birziklatzen. Aparailu hauek duten kobrea, burdina, aluminioa eta metal preziatuak Indumetalen diru iturria dira, kobreak, aluminioaren eta abarren galdaketaren bidez osagai hauek zirkuitu ekonomiko-iraiztiak izaten baitira. Baina, plastikoa, beira edo elementu toxikoak baimendutako beste gestore batzuei bidaltzen zaizkie eta hori enpresarentzat gehienetan gastu bat da.

Kontuan izan behar da 2002. urtean Espainiako Ingurugiro Ministerioak ezarritako MAM/304/2002 arauaren arabera, izpi katodikoak hodiak, merkuriozko erreleak eta pilak, nikel-kadmiozko

edo berun azidozko bateriak, PCB kondentsadoreak edo hodi fluoreszenteak dituzten aparailu elektriko eta elektronikoak hondakin arrisksutsutzat hartzen direla. Beraz, aparailu hauen tratamendu egokia egitea beharrezkoa izateaz gain, legez arautua dago.

EAeko datuek itxaropenerako bidea irekitzen dute. Lerro grisa osatzen duten aparailuei dagokienez (ordenagailuak eta mugikorak), 1994. urtean 6.325 kilo jaso baziren, 2002. urtean bildutako materialaren pisua 363.357 kilokoa izan zen. Horrek biztanleko 0,18 kilo jaso zirela esan nahi du. Europako Batasunaren helburuak urtean biztanleko 0,20 kilo jaso beharra ezartzen du, beraz, EAE helburu horretatik oso gertu dago. Edonola ere, honek ez du esan nahi zaharkituak geratzen diren aparailu guztiak birziklatzen direnik.

HIRUGARREN MUNDUAREN ZORIGAIZTOA. Orain arte gure aparailu zaharraz ahazteko bi aukera eman ditugu: GKE bati dohaintzan ematea edo birziklatua izan dadin garbigune batera eramatea. Baina egon liteke hirugarren irtenbide bat ere, hirugarren munduari edo herrialde azpigaratuei laguntzea, hain zuzen ere.

Hondakinak hirugarren mundura eramatea diru asko mugitzen duen negozio bat bilakatu da, funtzionarioen ustelkeriari bide emanez

Nazioen Elkartearen Hitzarmenaren 22. artikulua dio mendebaldeak zibilizazioa berau zabaltzen den gune guztietara eramateko betebeharra duela; edo beste hitz batzuekin esanda, herrialde garatuek azpigaratuei lagundu behar dietela, azken horien aurrerapen bidean sostengu izanez. Gauzak horrela, badira zenbait elkarte Afrika eta beste hainbat herri azpigaratuetara ordenagailuak eta antzekoak eramaten dituztenak, Internet izan dezaten eta gainontzekook lortzen ari garen aurrerapenetatik at gera ez daitezten. Baina zoritxarrez, bestelako errealitate bat ere ematen da. Herrialde garatuen aurrerapen teknologikoa

azpigaratuen “ziberzaborra” bihurtzen da.

Birziklatzea garestia da eta ondorioz, zenbaitek aukera merkeagoak lantzen ditu. AEBetan esaterako, ordenagailu bateko monitorearen osagaiak desegitea eta birziklatzea monitore hori Txinara bidaltzea baino hamar aldiz garestiagoa da. Hala, egunero AEBetatik, Europatik eta Japoniatik hondakin elektriko eta elektroniko tona ugari dituzten itsasontzi eta hegazkinak Txinarantz, Pakistane-rantz eta Indiarantz zuzentzen dira.

Iaz Txinan honelako aparailu elektronikokoak sartzeko debekua ezarri zuten.

■ Bi errealitate: garbiguneek zabor elektronikoa etxetik urruntzea ahalbidetzen digute. Herrialde azpigaratuetan zabor horrekin bizi dira.

INIGO AZKONA

Baina, hau guztia diru asko mugitzen duen negozio bat bihurtu da eta funtzionarioak beste alde batera begiratzeko prest daude, baldin eta horren truke irabazirik lortzen badute.

Ondorioz, hainbat heldu eta haur “ziberzabortegietan” lanean aritzen dira, eguneko 1,20 dolarren truke gutxi gora behera, baldintza txarretan eta inolako erregulaziorik gabe.

LANALDI ELEKTRONIKO BATEN IRUDIA. Txinako Guiyu hiria hondakin elektronikoen helmuga nagusienetakoa bat da. Bertara gerturatuz gero aurkituko genukeena deskribatzeko burura etortzen zaizkigun hitzak ez dira ederrak: ankerra, garratza, gordina, beltza, zorigaiztokoa eta krudela. Errealitate hura ikusi dutenen testigantzek honelako irudi bat osatzera garamatzate:

Guiyun goiz da oraindik. Gizonak, emakumeak eta haurrak inpresora eta ordenagailuak eskuz desmuntatzen ari dira. Tinta lainoak airean nabari daitezke. Traktore batek kableak kale batera garraiatzen ditu, bertan emakume talde

■ Neurririk hartzen ez bada, herrialde azpigaratuetara iristen den hondakin kopurua handituz joango da

batek urtu eta aprobetxatu daitekeen kobrea upeletan jaso ondoren gainontzekoa Lianjiang ibaian isurtzen du.

Beste txoko batean adin ertaineko beste emakume bat altzairuzko xafra bat erretzen ari da, ordenagailuen kondentsadoreetatik urre kopuru txikiak atera nahi ditu. Handik zenbait metrora hamai-ka urteko neskato bat mahai gainean dauden zirkuituak aztertzen dihardu.

Askok pentsatu beharrik ez dago egoe-

ra honek “langile” horien osasunean eragin dezakeen kaltearen larritasuna ulertzeko. Monitoreen beirak beruna dauka eta horrek nerbio sistema kaltetzen du, bateria eta etengailuek merkurioa daukate, fetuentzat guztiz kaltegarria dena. Berilioak minbizia eragin dezake...

Bertakoek badakite egiten dutena txarra dela, baina 18 urteko Lin gazteak dioenez, “dirurik gabe bizitzea arrisku-tsuagoa da”.

Neurririk hartzen ez bada, herrialde hauetara iristen den hondakin kopurua handituz joango da. Europako Batasuna araudi bat prestatzen ari da. Ordenagailu eta antzerakoak sortzen dituzten enpresak

behin aparailuak zaharkituak geratutakoan horiek jasotzera behartu nahi ditu. Nahikoa izango al da? Badirudi horretaz gain, gutako bakoitzaren parte hartze aktiboa ere beharrezkoa izango dela. Hala ere, ez dirudi erraza izango denik, milioi asko mugitzen dituen negozio bat baitago tartean ●

◆ ELISABETH POMBO

Informazio gehiago:

- www.euskadi.net/vima_residuos/peligros_os_c.htm
- www.garbiker.net
- 012 telefono zenbakia (Eusko Jaurlaritzaren Zuzenean zerbitzua)

Jesus Mari Zamora eta Mikel Aranburu

Zelaiko jokoa eta jokoz kanpokoa

PERFILA

Jesus Mari zuri-beltzeko argazkietan ageri den Zamora berbera da, lehen bezain sasoiko eta gazte. Bibotea da galdu duen bakarra, hain justu agintzeko garaia iritsi zaionean. Horregatik dira, akaso, arrazoitzea eta entzutea bere maisu dohain.

Mikel Aranburu, berriz, baloiarekin bezain bizia da hizketan, eta umorean ere nabari du zein herritakoa den.

Testuak:

Estitxu Eizagirre eta Ixiar Eizagirre

Argazkiak: Eli Gorostegi

Nola sartu zen bakoitza Realean? Lehen mailara sartzeko salto hori, lehen eta orain berdina al zen?

ZAMORA: Jubeniletan eskolako taldearekin aritu izan nintzen. Eta 17 urterekin sartu nintzen Sansera. Lehen jokari gazteak bereiztea askoz errazagoa zen, talde gutxiago zeudenez errazago nabarmentzen baitziren gazteak egun baino. Sansen urtebete emanda, lehen taldera igo nintzen. Salto hori ere errazagoa zen orduan. Ez zegoen kanpotik etorritako jokalaririk, eta beraz, konpetentzia gutxiago zegoen.

ARANBURU: Garbi dago zorte pixka bat ere behar dela, memento egokian behar den lekuan egon behar da. Baina hauen garaian ere ez zen erraza izango salto hori.

■ Mikel, zu umetan pilotan nabarmentu omen zinen. Zergatik hautatu

zenuen futbola?

ARANBURU: Umetan, 11-12 urterekin, denean aritzen nintzen. Pilotan, futboleant, korrika aritzen ginen, edozein ume bezala. Baina gehien gustatu izan zaidan kirola beti futbola izan da. Azpeitiko Lagun Onak futbol taldean hasi nintzenean ez nintzen bietara ailegatzen eta pilota utzi nuen. Ez dago jakiterik, baina pilotan ez dut uste futboleant bezain ondo moldatuko nintzenik.

■ 1981. urtean, El Molinón zelaian partida bukatzeko 27 segundo falta zirela sartu zenuen gola, Realari lehen Liga ekarri ziona...

ZAMORA: Akabatuta geunden. Irabazten hasi eta galtzen gindoazen. Denbora pasa ahala, ez genuen partida hura irabazteko modurik ikusten. Aurreko urtean

galdu egin genuen, eta burura zetozkidan oroitzapenak horiexek ziren, gauza berbera gertatuko zitzaigula. Herio hartan denak aurrera gindoazen, eta han nonbait baloi bat jausi zen, Gorritzen oinetara. Txantxetan sarri esaten dugun bezala, Gorritzi bizitzako paserik onena atera zitzaion, eta nik, ez pentsatu eta ez begiratu, buelta erdi eman eta jaurti egin nuen. Aurreko urtean izan ez genituen zirkunstantziak batu ziren momentuan; zorteak hala-koak ditu. Une horretan ez genekien zer esan nahi duen txapeldun izateak. Gerora jabetu ginen horretaz, batez ere jaso genuen ongi etorria jasotzean.

■ Aranburu, zu orduan ume-umea zinen. Final horren zer oroitzapen duzu?

BIZKARREKOAK

Liga irabazi genuenean gaueko 23:30etan iritsi ginen Donostiako udaletxera. Txikituta geunden. Autobusetik jaitsi eta jendetza geneukan gainean, zartadak emanez eta besotik tiraka. Atzean norbait neukan, etengabe bizkarrekoak ematen, kolpe bat bestearen atzetik, eta ni lebertzeko zorian jarri ninduen. Buelta eman nuen neure onetik irtenda, muturka hasteko prest. Nor izango eta nire aita zen!

ARANBURU: Bi edo hiru urte izango nituen. Akordatzan naizen bakarra da,

“Gaurko futbola zailagoa da. Baina zalantzak ditut oraingo jokalariek jokoaren ezagutza gehiago ote duten”

J. M. ZAMORA

gure baserrian beti ikusten nituela hauen argazkiak zituzten bandejak. Gure belau-naldikoez liga hartako txapeldunekin dugun lotura bandeja horiek dira!

■ Esan izan da orduko eta oraingo

CURRICULUM A

- **Jaio:** Errenterian, 1955. urtean.
- **Bizi:** Donostian.
- **Futbolari ohia eta Realeko bigarren entrenatzailea.**
- **Ibilbidea:** Beti Realean jokatu izan du. 1975ean debutatu zuen eta 16 denboraldi bete zituen, 588 partida jokatzuz eta 80 gol sartuz.
- **Palmaresa:** Bi Liga lortu (1981, 1982) eta beste bitan Ligan bigarren postua eskuratu zuten (1980, 1988). Errege-Kopa 1987an eskuratu zuten, eta urtebetera, Errege-Kopan txapeldun orde izan ziren. Superkopa 1983an irabazi zuten.
- **Tekniko:** 2.B mailako Beasain taldea hasi zen entrenatzen 1994an. 1999an etorri zen Realera, eta 2001ean bigarren entrenatzaile izendatu zuten.

RONALDOREN KAMISETA

Real Madriden aurkako partiduan Ronaldori eskatu nahi nion kamiseta, Luis Albertoren lehengusu bati emateko, bere idoloa Ronaldo du-eta. Kamiseta eskatzera nindoan, De Pedroken bidez, eta orduantxe Juantxo azaldu zen, delegatua, bi kamisetarekin: Raulena eta Ronaldoren kamisetak ziren. Niretzat izango zelakoan joan nintzen Ronaldorena hartzera, eta bai zera! Zuzendaritzako batek aurre hartua zidan!

taldeak gauza bat duela berdina, "partitura ikasia" izatea. Zer esan nahi du horrek?

"Gutxien jokatzek ari direnak lekzio ederra ematen ari zaizkigu denoi. Beroiei esker daukagu aldagela daukagun giroa"
M. ARANBURU

ZAMORA: "Partitura ikasita" edukitzeak esan nahi du, urteen poderioz taldeko denek elkar ezagutzen dutela, eta jokatzek ari direnean badakitela taldeko besteak zer egingo duen. Agian guk abantaila handiagoa genuen zentzu horretan. Taldeko askok elkarrekin jokatzek genuen Sanse garaietatik, eta lehen mailan ere liga irabazterako urteak zeramtan talde hark. Gaurko taldearentzat prozesu hori pixka bat ezberdina da, beste taldeetatik datorrelako jendea eta denbora gehixeago behar delako elkar ezagutu dezaten. Baina aurtan, lan gehiago eginda, hori lortzen ari gara. Garrantzitsua hori da, taldea denbora batean

mantendu ahal izatea denek jakin dezaten zer egin behar duten.

■ **Futbolean fitxaketa asko izaten dira ordea. Talde bera denbora luzez mantentzea zaildu egingo du horrek...**

ZAMORA: Baina hori gero eta gutxiago gertatuko dela iruditzen zait. Izan ere, telebistekin gertatu dena medio, eta klubek ahal baino gehiago gastatuaz zorpetuta daudelako, futbolean gero eta diru gutxiago dago. Hori ona da Reala bezalako taldeentzat, zailagoa izango baita gure jokalariei onak eramatea.

■ **Aldagela barruan ere nabaritzen da talde bat zaretela?**

ARANBURU: Geure artean oso giro ona dugu, bai lehendik elkar ezagutzen dugulako eta baita une oso txarrak pasa izan ditugulako ere. Eta oso gutxi aipatzek den gauza bat ere esan nahi nuke: jokatzek ari ez direnak ikasgai ederra ematen ari zaizkigula denoi. Normalean gutxien jokatzek dutenak egoten dira haserretuen, edo

entrenamenduetan aurpegi txarrenekin. Baina aurtan gutxien jokatzek ari direnak oso ondo ari dira portatzen eta beroiei esker daukagu aldagela daukagun giroa. ■ **Lehenengo entrenamenduekin alderatuta, nola lantzen da orain alderdi fisikoa?**

ZAMORA: Alde handia dago. Orain klub guztietan dago prestatzaile fisiko bat, eta ez lehen taldean bakarrik, baita oinarrian ere. Lehen ez zen horrelakorik. Egungo plangintza ere integralagoa da. Bestetik, egungo teknologia berriak ere erabiltzen dira. Lehen pultsometroren bat bagenuen, baina gaur jokalariei denek daramate bana, etengabe nola dauden neurtzeko. Telebista zirkuitu bat ere badugu, eta horrekin neurtzen dugu talde bakoitzeko jokalariei bakoitza nola dagoen, eta taldeak zer aktibitate egiten duen

- **Jaio:** Azpeitian, 1979. urtean.
- **Erdilaria.**
- **Ibilbidea:** Azpeitiko Lagun Onak taldean hasi zen futbolean jokatzek, 1991. urtean. Geroztik Realeko talde infantil, kadete eta jubeniletan jokatu zuen. 1996. urtean Real Sociedad B taldean sartu zen, eta 1997an debutatu zuen talde profesionalean.

partida osoan zehar.

■ **Futboleko jokatzeko modua, teknikoki ere, aldatu al da?**

ZAMORA: Denean, bai. Futbola azkarragoa da egun, abiadura handiagoa. Pentsatzeko denbora gutxiago dago, eta espazio gutxiago ere bai, espaziorik utziz gero min handia egiten baitu aurkariak. Abiadura horretan gauzak egiteko jokalarien teknika ere asko hobetu da, eta aspektu taktikoa ere ezberdina da, egun askoz gehiago lantzen da lehen baino.

Futbola bizitzea, eta jokoa ezagutzea, zelaian zaudenean egoerak ikusten jakitea da. Horretarako kontrarioari erreparatzen jakin behar da, niri zer egin diezadakeen jakiteko. Alde horretatik, oraingo jokalariai lehengoak baino gehiago ezagutzen ote duten futbola zalantzan jartzen dut. Baina gainerako guztian izugarri hobetu da, gaurko futbola zailagoa da.

ARANBURU: Gu erritmo horretara ohitu gara, ez dugu aurreko garairik bizi izan. Hala ere, orduko jokalariai onak oraingo futboleko ere ondo ibiliko lirake. Horretan ez dut dudarik. Ezer aipatzekotan, gaur egun taldeen artean

dagoen berdintasuna nabarmenduko nuke. Azken postuan dagoenak ere irabazi diezairoke partida lehen taldeari. Berdintasun horrek geu ere azkarrago izatera eta gauzak denbora gutxiagoan pentsatzera garamatza.

■ **Nolakoa da Zamora entrenatzaile gisa?**

ARANBURU: Nik daramazkidan urteetarako entrenatzaile gehiegi ezagutu

“Foru Aldundiak Realari laguntza eman eta eztabaidarik ez piztea, futbolak duen garrantziaren erakusle garbia da”
M. ARANBURU

ditut! Baina aurtengo entrenatzaile taldea, aurreko beste entrenatzailearen batekin alderatuta, zuritik beltzera pasatzea izan da. Jokalariai asko ari gara entrenatzen, baina beraiek etsenplua ematen ari zaizkigu, lan izugarria egiten dute eta ordu asko

"Talde bera mantendu ahal izatea da garrantzitsua, lagunak zer egingo duen jakiterainoko ezagutza lortzeko"

J. M. ZAMORA

ari dira sartzen, eta hori guk ikusi egiten dugu. Zamorak aipatua du teknologia berriak aplikatzen direla gaur egunean, baina horiek ez dira zerutik erortzen, lan handia eskatzen dute.

Nortasun aldetik, jokalariekiko irekia da. Bera urte askotan izan da jokalaria, eta beti adi egoten da geuk zer pentsatzen dugun jakiteko. Ez da "hau egin behar da nik esaten dudalako" dioen horietakoa, beti arrazoitu egiten du, gauza bakoitza zergatik egin behar den erakutsi nahian.

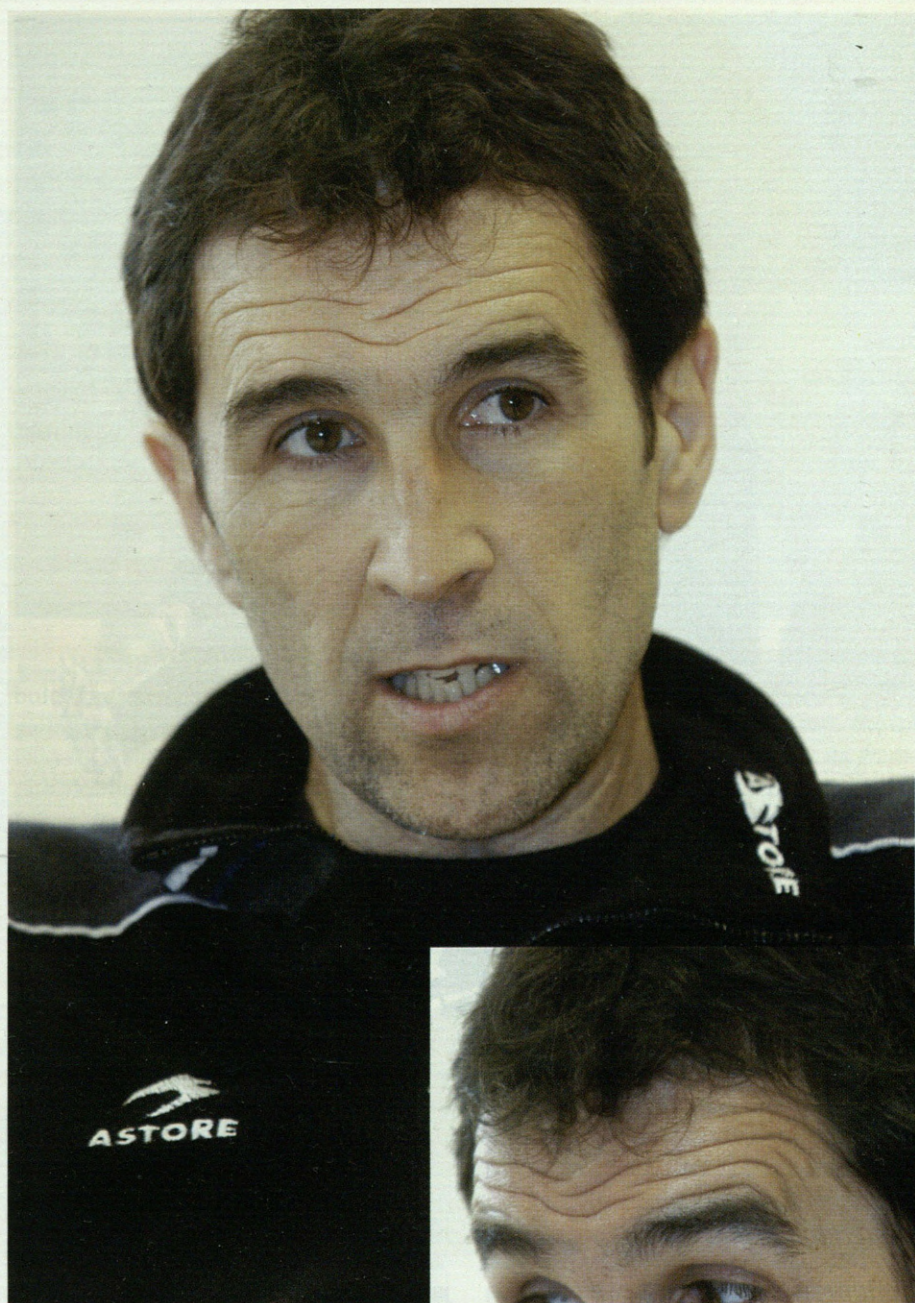
■ Eta zuk nola ikusten duzu Aranburu?

ZAMORA: Mikelek, bertako beste jokalariek bezala, sentitu egiten du Reala. Oso garrantzitsua da Reala sentitzea, horrek inplikazioa dakarrelako. Gainera bertakoei sentitzea da modu bakarra, kanpotik datozen jokalariek uler dezaten Reala zer den. Nik behintzat ez dut taldea egiteko beste modurik ezagutu.

Mikelek dena ematen du, profesionala da lanean. Tarteka bere parrandatxoak egiten ditu (nik ere bere adinean egiten nituen bezalaxe), baina hori ere ona da, noiz egin jakinez gero. Oso jokalaria garrantzitsua da klubarentzat. Egia da aurten partida batzuetan ez duela jokatu. Une honetan jokalaria asko dago taldean, eta ona da betiko 11 edo 12 jokalarik baino gehiagok ere parte hartzea, horrek ere taldea egiten duelako, eta balioa ematen dielako normalean jokatzen ez dutenei. Batzuetan Mikeli tokatu zaio aulkian geratzea, baina oso jokalaria garrantzitsua da klubarentzat.

■ Iaz jaisteko zorian egon zineten. Aurten nola eman diozue buelta?

ARANBURU: Arrazoi bat baino gehiago egon dira. Nihat eta Kovacevic iaz ez zeuden gaur egun dauden mailan. Karpin eta Schurrer berriez, urte mordo bat ari dira ligan jokatzen, eta euren esperientziak guri asko lagundu digu. Bestetik, entrena-tzaile berriaren lana ere igartzen da. Lana egin dugu, eta lana eginda beti dago auke-ra gauzak ondo ateratzeko.

ZAMORA: Mikelek esan duen guztiari, oreka gehituko nioke. Taldea orekatzea eta lehiakorragoa izatea lortu dugu. Denboraldi hasierara indartsu iritsi behar genuela oso garbi genuen, aurreko urteetan pasatakoen ondoren gaizki hasiz gero psikologikoki hondoa jotzeko arriskua baitzegoen.

Talde asko baino lehenagotik hasi ginen aurre denboraldian lanean, lehenik entrena-tzaile taldeak Denoueix ezagutu behar baitzuen eta ondoren jokalariek ezagutu behar zuten Denoueix. Denbora hori irabazi genuen, lehen partida ere bai, eta hortik aurrerakoa emaitzak gehitzea izan

da. Horrek konfiantza ematen du, bai taldekideen artekoa eta baita gurekikoa ere, eta elkarrenganako konfiantza hori gabe lan ona egiterik ez dago. Bi aldeak komunikatzea lortu dugu, elkarlana sortzea. Bakoitza dagoen lekutik elkarrengan sinestera heldu gara.

■ **Zuekiko konfiantza hori ez du kanpoko prentsak erakutsi. Nola ikusi duzue kanpoko prentsaren jarrera?**

ZAMORA: Kanpoko prentsa kanpoko prentsa da beti, Madril azken finean. Lehenengo ez genuela iraungo esaten zuten, gero ez dakit zer, eta orain, behin Madril 4-2 irabazi ostean, badirudi baietz, titulua irabaz dezakeen talde bat garela. Hori beti gertatu da. Gure garaian ere, ia bukaerara arte ez ziguten arretarik

jarri. Baina hori onartuta dugu, eta gure artean ez dugu kanpoko prentsak dioena aipatu ere egiten.

ARANBURU: Gainera gu hiru urte oso txar pasa ondoren gentozen, eta geuri ere kosta egin zaigu sinestea. Neuk ere, goian mantentzeko gai izango ote ginen zalantzak baneuzkan. Orain artean gai izan gara, eta ea bukaerara arte ere hor jarraitzen dugun!

■ **Urte batetik bestera, nola aldatu da Real zalearen jarrera?**

ZAMORA: Aurten zaletu izatea erraza da. Nik zaletasuna aurreko urteetan ikusi dut. Eta ez daukat hitzik hori eskertzeko. Jaisteko zorian geundela ere zaletuak oso ondo erantzun zuen. Zalea taldearekin egon da beti.

BERTSOA

Doinua: Aita izena

**Batek teknika eta besteak
indarra eta gogoa
liga aldatu egin delako
eta aldatzera doa
txuri-urдинen historia bat
eta bestea geroa
hain ezberdina izanik biek
pasatutako aroa
lehengoa edo gaur egungoa
zein da Errealagoa?**

Aitor Mendiluze

ARANBURU: Zaletuek bazuten ordua gure kontura pixka bat gozatzeko!

■ **Jokalariorik presioa sentituko duzue partida txar bat jokatu kalera irteetan...**

ARANBURU: Bai. Jende askok bizi egiten du futbola. Egoera txarra denean, zenbait jende astelehenetan guri edozer esateko gai izaten da, bai onerako eta bai txarrerako. Entzutea tokatzen zaigu, ez dago beste erremediorik.

■ **Denoueix beti mantentzen da komunikabideetatik kanpo; misterio puntu bat ere badu. Nolakoa da?**

ZAMORA: Hizkuntza ez duelako ondo menperatzen mantentzen da komunikabideetatik kanpo. Gainera bera futboleko langile bat da, eta hortik aurrera futbolaren inguruan sortzen den beste guztia ez zaio interesatzen, hala sumatzen diot behintzat. Ez da kanpora begira barrura baino hitz gehiago egiten duen entrenatzaile tipikoa.

Pertsona lasaia da, lan metodologia on bat duena. Reynaldek 15 urte daramatza prestaketan, eta beraz, aplikatzen duena bizitza osoan ikasitakoa da. Frantzia oso aurreratuta daude gurekiko bai ikerketa lanetan, bai lan metodologian ere. Futboleko teknologien bidez egindako ikerketak jada sartzen ari dira Frantzia bezalako herrietan.

ARANBURU: Hizkuntza dela-eta, gehienez beste baten bidez komunikatzen da gurekin. Baina berak esan nahi duena beti iristen zaigu.

■ **20 urte pasa dira Liga irabazi zenuen hartatik. Tarte honetan bigarren**

mailara jaisteko zorian egon zarete. Bigarren mailara jaisteak zer dakar?

ZAMORA: Futboleko bigarren mailara jaitea deskalabru bat da ekonomikoki. Jada ez baita futbol talde bat bakarrik, Realaz azkenean Donostia da, Gipuzkoa da, eta futbolak zuzenki edo zeharka produzi-tzen duen kate luze hori dena da. Lehen mailan egonda milaka milioi pezetako irabaziak sortzen ditu. Eta gizartearen sekulako eragina du.

Hiru hamarkada hauetan, lauzpabost talde izan ezik, gainerako denak bigarren mailara jaitsi izan dira, eta gu ere ia-ian egonak gara. Nik uste lehen mailan lasai egon ahal izateko oinarriak jartzen ari garela. Jakina, futbola joko bat den neurrian guk dena zainduagatik gerta daiteke baloia sartzea edo ez sartzea.

■ Zer iruditzen zaizue Realaz Gipuzkoako Foru Aldundiak diruz laguntzea, alegia, diru publikoz laguntzea?

ZAMORA: Ederki. Realak diru mordoa sortzen du ogasun publikoarentzat: futbolaren bidez taldeak etortzen dira, jendetza izugarria ere bai, telebistak... Bada ikerketa bat, Realak Gipuzkoari zenbat diru ekarri dion aztertu duena, eta ez dakit ez ote diren 30,05 milioi euro urteko. Eta zenbat urte daramatzagun kontuan hartuta, Foru Aldundiak eman diguna ez zait erokeria bat iruditzen.

Gaur egun futbola ez da zelai gainean gertatzen dena bakarrik, ekartzen duen guztia baizik. Realaz sozialki gauza bat da, ostalaritzarentzat beste gauza bat, irudi aldetik dena... Azkenean, ez da Realaz bakarrik, Realaz Gipuzkoa da. Alavesek, Osasunak, Athleticak ere jaso izan dute laguntza publikoa, Madrilek zer esanik ez, eta guk izan behar al dugu tonto bakarrak?

ARANBURU: Niretzat, gaur egun futbola noraino iritsi den ikusteko adibide garbia da gertatu dena: jende gutxi eztabaidatu du futbol talde bati halako laguntza publiko bat eman izana. Beste zenbait beharretarako baino lehenago futbol talde

**“Aurtengo
entrenatzaile taldea,
aurreko besteren
batekin alderatuta,
zuritik beltzera
pasatzea izan da”
M. ARANBURU**

bati laguntza eman eta jendea ez kexatzera, harritzekoa behintzat bada, edo futbolak hartu duen garrantziaren erakusle garbi bat bai behintzat.

■ Aranburu, zer helburu dituzu hemendik aurrera?

ARANBURU: Hemen luzera begira plan handiak egitea alferrikerik da. Partida gutxi gelditzen zaizkigu ligan, eta orain nahi dudana, batetik, talde bezala zaletuei poz pixka bat ematea da eta orain arte eman dugun mailari eustea. Eta pertsonalki, jokatzan jarraitzea.

■ Zamora, Beteranoen Elkarteak sortu zenuten orain urtebete. Zer helbururekin?

ZAMORA: Futbola uztean, oraindik gazte izanik ere, bat-batean harreman dena eteten da. Realetik pasa direnak biltzeko gune gisa sortu dugu elkarteak, partidatxo batzuk jokatzeko. Nik belauna gaizki daukat, eta aspaldi utzi nion jokatzeari, baina gustura biltzen naiz besteekin. Elkarteak funtzio sozialago bat ere badu: diru premian dauden ekimenei ere laguntzen diegu, partidak jokatuz ●

**gure!
arteak
euskaraz**

E Z P A

PRINTZA

SENTSIBILITATE KONTUA DA

Josu Mujika Gipuzkoako Dantza Profesionalaren Elkarteko presidenteak "Gara"n adierazitakoak dira hauek:

" (...) Dantzari batek aurki ditzakeen lan baldintzak oso kaskarrak dira. Euskal Herrian behintzat, ez baitago dantza profesionala egiteko kulturarik. Izan ere, txikitat euskal dantzak ikusten hezten gaituzte, baina dena da musutrukeko lanaren bitartez. Ondo bazabiltza taldean jarraituko duzu, eta kito.

Badira bertan sortzen diren talde profesional batzuk, baina goi mailako kontserbatoriorik ez dagoenez, formakuntza osatzeko jendea kanpora doa: Madrilera, Bartzelonara eta horrelako tokietara. (...)

Normala da jendea kanpora joatea. Gainera, hemen teknika ikasten duten mutilen falta nabaria da. Gaur egungo dantza eta klasikoa ikastea Euskal Herrian zaila da. Nik dantza ikasi nuen garai hartan baleta egitea oso elitista zen eta jendeak ulertzen ez zuen artea zen. Nire ustez ez dago ezer ulertzerik, gustatzen zaizu edo ez zaizu gustatzen; sentitzen duzu edo ez, besterik ez. Hori bezain erraza da. Hala eta guztiz ere, jendeak arrarotzat hartzen du dantza gustukoa izatea eta horrek eragina dauka. Honen harira, pentsatzen dut sentsibiltate kontua dela eta horretan emakumeek mila buelta ematen dizkiezuela mutilei".

EZ DA EGONGO BAIONAKO JAZZALDIRIK

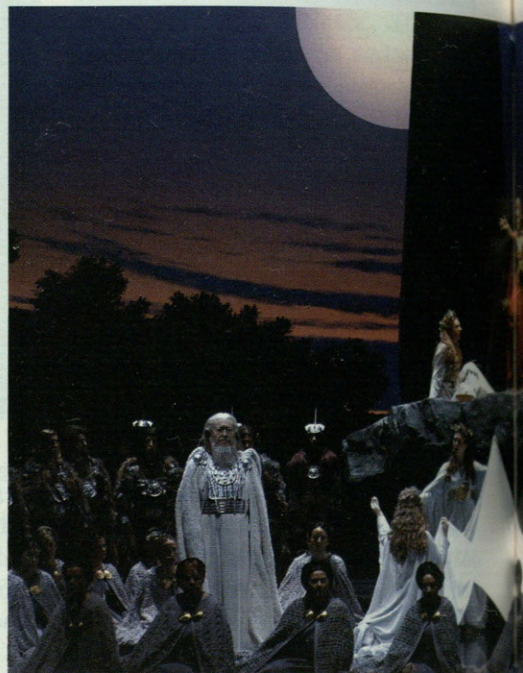
ORAIN hamalau urte sortu zen Baionako Jazz aux Remparts jaialdia. Donostiako jazzaldiaren aurretik, uztailan, Baionako Harresietan egin ohi zen. Zailtasun ugari izan dituen jaialdia da Baionakoa. Azkenean, aurren, Scene Nationalek bertan behera utzi du. Scene Nationale ekimenaren antolatzailea da eta honen Administrazio Kontseilua Angelu eta Baionako hiriek, Kultur Ministerioak, Eskualdeko Kontseiluak eta Kontseilu Orokorak osatzen dute. Diru arazoak argudiatu dituzte jaialdia bertan behera uzteko. Akitaniako Kontseiluak eta Baionako Udalak aurtengo diru laguntzak murriztu dituzte. Dena den, Scene Nationalek aitortu du baita ere, orain hamalau urte baino ikusgarri gehiago antolatzen dituela. Izan ere urtean zeharreko programazioa zabalagoa da orain. Eta beraz, guztia ezin duela bere gain hartu.

LIBURUAK ON-LINE

EKIMEN berritzaile bat jarri du abian oraingoan ere Susak www.susa-literatura.com webgunean. Astero liburu bat izango da irakurgai helbide horretan oso-osorik. Dagoeneko abian jarri dute ekimena. Lehen liburua Juanjo Olasagarreren "Mandelaren Afrika" izan zen. Bigarrena, Hasier Etxeberraren "Eulien bazka". Eta hurrengoa Juan Luis Zabalaren "Sakoneta" ipuin liburua izango da.

■ Vicente Ameztoyren lan bat.

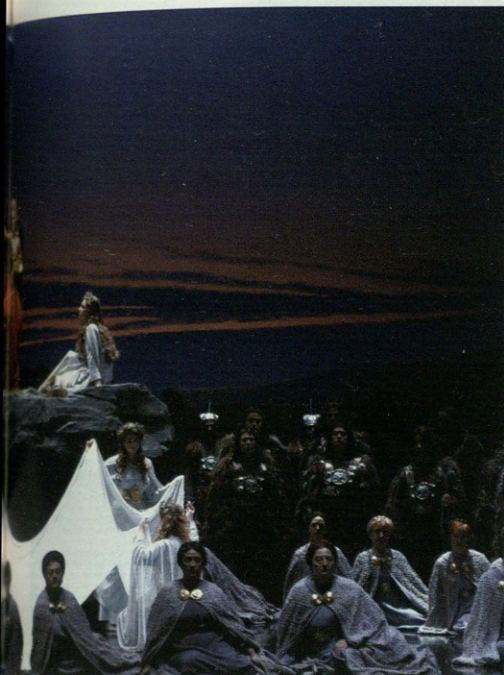
ARTIUMEK URTEBETE

APIRILAREN 26an lehenengo urtebetetzea du Arabako Arte Garaikideko Euskal Museoak, Artiumek. Hori dela eta, hogei egunetan zehar, egitarau zabala antolatu du Museoak. 26an bertan, Vicente Ameztoyri eskainitako erakusketa inauguratuko da. Margolari donostiarraren hogei bat lan ikusi ahal izango dira. Horietako asko, lehenengo aldiz daude ikusgai. Oteizari omenaldia ere eskaini dio Artiumek. Eta egun hauetan guztietan zehar, bere funtsetako eta Cafa Vitalek utzitako Oteizaren lanak ditu ikusgai. Ospakizunen arten, hitzaldiak ere eskainiko dira. Ameztoyren ingurua eskainiko du Fernando Golvanok, Oteizaren ingurukoa emango du Simon Marchan Fizek eta euskal arte garaikidearen museoen kartografiaren inguruan mintzatuko dira maiatzaren 13an Javier Viar, Juan Ignacio Vidarte, Luis Chillida eta Javier Gonzalez de Durana. Gainera, egun haue-

H I T Z B I T A N

- Iñigo Muguruzaren hitzak dira hauek "Entzun!" aldizkarian jasoak: "Operación Triunfoko diskoak pirateatzearen alde nago, baina hemengo talde eta diskoetxe txikiei kalte handia egiten die, eta horrela jarraituz gero, ez dakit hauetako zenbat bizi iraungo diren/garen".
- Kepa Sojo zinemagileak honakoa zioen "El Pais"en: "(Film labor eta luzeen arteko aldeaz hitz egitean) ipuina eta nobelaren arteko konparaketa topikoaren aurrean gaudela uste dut. Istorio bakoitzak bere formatu eta iraupena ditu. Kontatzeko abilezia eta teknika aldetik,

L A K

tan zehar Museora sartzeko euro baten zentimo bat ordaindu beharko da.

KOREOGRAFOEN LEHIAKETA

MAIATZAREN 10ean emango zaio hasiera

Euskal Koreografoen Lehiaketari. Egun horretan, lehiakide guztiek aurkezten dituzten obren auke-raketa bat egingo dute. Aukeratuek ondoren, emanaldiak eskaini beharko dituzte hilaren 22an

OPERA SAREAN

Internetek hainbat ohitura aldatu digula ez da berria. Baina oraindik sareak ezustekoak ematen dizkigu. Horietako bat operaren alorrean. Izan ere, Espainiako hainbat hirietan dagoen antzoki ezari eta hezkuntza musikaren gabeziei erantzuteko Espainiako hamar bat unibertsitatek "Liceu Unibertsitatean" izeneko programa jarri dute abian aurten. Euskal Herriko Unibertsitatea da horietako bat. Programaren bidez, unibertsitateko ikasleek Bartzelonako Gran Teatre del Liceuen eskaintzen ari den opera ikus dezakete zuzenean Internetez, eta kredituak jasotzen dituzte horren truk. Pariseko, Dresdeko edota Erromako Sapienza Unibertsitateak interesaturik agertu dira eta datorren urtean parte hartuko dute.

Egiako Kultur Etxean Donostian, 24an Ibañez de Matauko Antzokian Gasteizen eta 30ean Barakaldoko Antzokian.

EMAKUMEAREN BEGIRADA

MARGOLANEN atzean dauden emakumeak, artistaren inguruan dabilzanak omentzea da Arabako Arte Ederreko Museoak paratu duen "Emakumearen irudia. Beste begirada bat" izeneko erakusketaren helburua. Bertan, euskal pinturan XIX. mendearen bukaeratik XX. mendearen hasiera bitartean sortutako 52 margolan bildu dira, non emakumearen irudia jasotzen den. Modeloak, artisten amak, alabak, arreba edo ahizpak, maitaleak, lagunak... guztiak ageri dira lan hauetan. Estilo eta genero guztietako lanak dira gainera. Erretratuak, bodegoiak, paisaiak, biluziak... ekainaren 15a arte Jenaro Urrutia, Ortiz Echagüe, Aurelio Arteta edota Jesus Olasagastiren lanak ikus daitezke, besteak beste.

■ Skalariak taldea.

IZENAK

Skalariak talde nafarra disko berria prestatzen ari da. Lan berria uda baino lehen izango da kaleratua.

Helena Tabernak Donostiako Zinemaldian estreinatuko du apirilean estreinatuko duen bideo dokumentalean oinarritutako "Extranjeras" luzemetraia. Lan luze honekin zinema dokumentalean barneratzen da altsasuarra. Luzemetraian Madrilera emakume emigranteen lekukotzak jaso ditu.

Alfonso Sastrek jaso du Antzerkiko Ohorezko Max Saria arte eszenikoen arloan eginiko lanagatik. Izendape-nak zalaparta sortu du. Terorismoaren Biktimen Elkarteak "iraingarria" dela esan zuen, "Sastre Herri Batasunaren ingurukoa" dela esanez.

Miren Agur Meabek Elkarlaneanek argitaratzen duen "Eta zer?" bildumako "Etxe bitan bizi naiz, eta zer?" ale berria plazaratu du.

Itziar Okariz artistaren "Trepas edificios (Eraikinak igo)" erakusketa dago Bilbao Arten. Bertan Bilboko Renfeko eraikineko fatxadaren gora doan emakume baten irudiak dira ikusgai.

■ Itziar Okariz.

ekoizpen handiek baino kalitate handiagoa duten aurrekontu baxuko istorioak daude".

• Anabel Arraizak "Irutxulo"n: "Jendea kostatzen da; moda kontua izan daiteke".

• Txomin Badiolaren aburuz, "azken urteetan, Oteizaren obraren monumentalizazioaren ikuskizun lotsagarriaren lekuko izan gara. Proiektu artistiko ereduak izandakoak jasandako atentatua, artistaren zahartasunak eta bera inguratzen zutenen ezagutza eta eskurapulu ezak soilik azal dezake". Hitzok "El Correo"n argitaratuak izan ziren.

Antzerki eskolaren zain

Oraintxe atera naiz Donostiako udal musika eskolatik klasea izan ondoren. Ez da buruan dudan musika eskola ideala, baina a ze gozada! Gela asko, musika ikasten ari den gazte mordo, pasilotik zoazela entzuten den instrumentu desberdinen soina... Eta ederrena, lauzpabost urteko haurrak, musikarekin jolasean gustura ikustea. Honek pentsatuarazten dit, hemendik denbora batera haur hauek musika egiten jakingo dutela, eta horrek suposatzen duen esfortzua baloratzeko ikasiko dutela pixkanaka. Musika egiteak teknika eta ikasketa zehatzak eskatzen ditu, eta profesional izan nahi izanez gero, musikari heziketa horrek bizitza guztia ematen du.

Aktore izatea izango da gaur egun, ikasketa zehatzik behar ez duen ofizio bakarretariko bat. Edozein izan daiteke aktore edo aktorea. Gidoian datozen lerroak ikasi eta jarraian esatea, nahikoa da askotan. Badirudi ez dela heziketa beharra ikusten, segurasiki errentagarritasunik ez duelako ematen. Antzerkira jolasten hasi eta prestakuntza izan nahi dugunok, kanpoko eskoletara jo behar izan dugu, Madrilera, Sevillara edo Katalunia aldera, gehienok.

LEHEN Antzerti zegoen. Ikasteaz aparte, gogo eta kezka desberdinak zituen jendea biltzeko toki aparta zen. Kontatzeko zerbait zuenak errazago zuen han bere abenturan lagunduko zion gazte taldea biltzea. Antzerki taldeak sortzea, lan taldeak osatzea. Dinamika hori sortzeko leku aproposa da eskola. Gaur egun ez dago eskolarik, eta bilgune hori biltzea oso zaila da. Bat-batekotasun eta jorratu gabeko talentuaren garaian bizi gara hemen. Telebista bihurtu da, gazte askorentzako eskola bakarra. Casting izugarriak antolatzen dira, "talentu berriak" bilatzeko, eta antzerki eskolarik ez dagoenez, balio berri

horiek sortu egin behar dira. Jende izugarri aurkezten da, telebistan jarduteko gogo itzelarekin, baina askotan hori izaten da beraien teknika hutsa, gogo. Eskola bihurtzen da orduan telebista, lanean ikasten dute gazteek ofizioa. Iristen diren askok ordea, ez dute gero jarraitzen lagunduko dien heziketarik izaten. Balioa bai, baina gauza desberdinak egiteko baliabiderik ez.

ALBERTO ELOSEGI

Anartz Zuazua

Aktorea eta antzerki zuzendaria

"Telebista bihurtu da, gazte askorentzako eskola bakarra. Casting izugarriak antolatzen dira, 'talentu berriak' bilatzeko, eta antzerki eskolarik ez dagoenez, balio berri horiek sortu egin behar dira"

HAU guztia, produktuen errentagarritasunari bakarrik begiratzen zaiolako dela iruditzen zait. Epe motzeko etekinari ematen zaiolako garrantzia, eta ez epe luzeko inbertsioari. Instituzioak, artearen errentagarritasunak itsutzen ditu, eta ezin dute ikusi artea ez dela errentagarri, ez hasieran behintzat. Arteak fruituak emateko, azpiegiturak behar ditu, oinarria, eta ez emaitzak bakarrik. Hortxe kokatzen dut nik eskola. Ez gaitezen engainatu, ez daukagu izan genezakeen zine eta antzerki euskaldun guztia. Laburmetraiaren bat kenduta, zenbat film euskaldun egiten dira? Zenbat antzerki euskaldun egiten da? Zinema egin nahi duena, normalean, kanpora joaten da eta antzerkiak, normalean, itzultakoak izaten dira. Eta, nire

ustez, ez da hemen balio duen jenderik ez dagoelako, baizik eta azpiegitura eta prestakuntza falta delako. Horregatik behar ditugu eskolak. Jendeak aukeratu ahal izateko.

Nire arte eszenikoen eskola ideala arlo guztiak ikertuko lituzkeen eskola izango litzateke: interpretazioa, dantza, kantua, zuzendaritza, dramaturgia, produktzioa, eszenografia, argiztapena, musika, hizkuntza desberdinak... Baina beno, gutxiagorekin ere konformatuko nintzateke. Horrela, etorkizunean bere kulturaren parte handi bat sortuko lukeen jendea prestatzen hasiko litzateke herri hau ●

Berriki bere lehen eleberriarengatik Donostia Opera Prima saria jaso duen arren, ipuingintzan nabarmendu den idazlea da Xabier Etxaniz Rojo. "Hamar manamenduak" izeneko bere azken narrazio bilduman, Jainkoaren legeak hartzen ditu oinarri ipuinak sortzeko.

"OSO GUSTURA AURKITZEN NAIZ IPUINGINTZAN"

Orain artean plazaratu dituen lanetan ipuina izan du oinarri Xabier Etxaniz Rojo idazleak. "Oso gustura aurkitzen naiz ipuingintzan", aldarrikatu digu xalô-xalo,

eta egia esan, ez gara asko harritu, "Begiak itxi eta kitto" narrazio liburuarekin ezagutzera eman zela eta Gabriel Aresti ipuin lehiaketan bi aldiz irabazle izan dela kontuan harturik. Eta arrazoi

horiek nahikoa ez balira, "Hamar manamenduak" deritzan narrazio liburua da kaleratu duen azkena. Bere alorra ipuingintza dela esan genezake, beraz. Hori dela eta, "Hamar manamenduak" azken narrazio liburua aitzakia hartuta egin diogu elkarriketa, nahiz eta egin eta argitaratu bitartean bere lehen eleberria den "Kadro isila"rengatik Donostia, Opera Prima saria ex aequo jaso duen.

Gauzak argi esateko, etenik gabe irakur daitekeen arren, irakurle bihozberari amorerik ematen ez dion ipuin sorta da "Hamar manamenduak" liburuan agertzen dena, kontakizun guztiak Bibliako eta kristautasunezko jainko zorrotzak gizakioi eman bide zizkigun aginduekin lotura baitute, eta bistan da, zigorra ezin da falta sukalde horretan. Nolanahi ere, bere alaba txikiari eskaini zion egileak liburua, ipuinok Erein argitaletxera bidali zituen egun berean hasi zelako bere emaztea erdiminak sentitzen, Garazi hurrengo egunean jaio zelarik, eta hortaz, lasai asko esatea duelako Xabier Etxani-

□ "Duela bost urte izan nuen burutapena, Igartza sarirako proiektu bat behar nuen eta ideia ona iruditu zitzaidan"

zek ogi bat besazpian munduratzan diren haurrak baldin badira, Garazik berarekin "Hamar manamenduak" ekarri zituela.

■ Gertaera nahiko latzak jasaten dituzte zure liburu honetako protagonistek. Gaizto samarra ez al zara izan beraiekin?

Bai, nahita egin dut. Liburu honetan ez dago pertsonaia normalik, zarpail hutsak dira guztiak, baina ez manamenduak betetzen ez dituztelako zehazki, zeren batzuek -paso eginez bada ere- bete, betetzen dute beraiei dagokien manamendua.

■ Nola sortu zen liburu hau?

Duela bost urte izan nuen burutapena. Igartza sarirako proiektu bat behar nuen, eta iruditu zitzaidan ideia ona izan zitekeela manamenduen inguruko liburu bat aurkeztea. Osatu nuen ipuinen eskema, idatzi nuen lagin moduko ipuin bat, eta bidali nuen guztia lehiaketara. Baina saria ez zidaten niri eman, Julen Gabiriari baizik -oso liburu ona egin zuen-. Hor gelditu zen nire proiektua, hurrengo urtean berriz aurkeztu nuen arte, hala ere beste ipuin batekin. Ez zen irabazle atera orduan ere,

maltzurra naizela esango luke jendeak. Baina berri horiek benetan gertatuak dira...

■ **Bigarren manamenduan agertzen den ama bezalako emakumerik ezagutu al duzu errealtatean?**

"Ez duzu ahotan alferrik hartuko Jaungoikoaren izena" dio bigarren manamenduak.

Eta ipuin horretan nabarmentzen dena familiaren isiltasuna dela esango nuke. Denak daude afarian, amaren inguruan, eta denek ikusten dute ama horren gaizta-

□ Bihozberari amorerik ematen ez dion ipuin sorta da "Hamar manamenduak" liburuan agertzen dena, Bibliako aginduekin lotura baitu

Diotenez, txikitan tratatu txarrak jasan-dakoek portaera bera izaten dute helduak direnean. Niri ez zait gertatu eta gainera ez dut horrelako inor ezagutzen, baina laugarren manamendurako horixe neukan nik buruan. Eta azkenean, nire protagonistak egiten du aurretik bere aitak egiten zuena, ez duelako inolaz ere gainditu bere

garaian jasan zuen trauma. Nire ustez, liburuko ipuinik gogorrena da hori, baina bitxiena zera da, gizon horrek bete egiten duela manamendua, aintzat hartzen baitu bere aita.

■ **Manamendua ziur betetzen ez duena "...Eta kitto"ko pertsonaia da. Bosgarrenak ez al dio "Ez duzu inor hilko" edo horrelako zerbait?**

Hori izan zen Igartza sarira bigarren aldiari aurkeztu nuen ipuina, eta nabari da urteak pasa egin direla eta proiektua aldatu dela. Ipuina bere horretan mantendu dut, ordea. Pertsonaia horrek bere emaztea hil nahi du, hori lehenengo mementotik dakigu, eta baita horretarako duen arrazoia ere. Baina ez du hilko, beste jende bat baizik. Hor galdera da: benetan hil nahi ote du bere emaztea? Bukaeran galdetzen dionagatik, nik ezetz esango nuke. Are gehiago. Nire iritziz, horrek, benetan, ez du inor hil nahi... Ipuin dibertigarria da, nahiz oso latza izan.

■ **"Afaria" ipuina ere dibertigarria iruditzen al zaizu?**

Ez, hori gogor samarra da. "Ez duzu haragikeriarik egingo" dio seigarren manamenduak, eta horrek erraztasunak eman zizkidan, haragia baitzen hor kontua. Horregatik sartu nuen harakin bat protagonista gisa. Sexuaz ere zer edo zer sartu behar izan nuen, zeren mundu guztiak lotzen du sexuarekin seigarren manamendua. Horko pertsonaietako bat oso maltzurra da, eta uste du sexuak mugitzen duela mundua. Ni ez nator bat berarekin horretan -diruak mugitzen duela esango nuke-, baina besterik da pertsonaia horrentzat. Kosta zitzaidan, baina istorioari bukaera polita eman niolakoan nago. Oso pozik gelditu nintzen ipuin horrekin eta baita hurrengoarekin ere, Conrado delakoaren istorioarekin.

ALBERTO ELOSCEI

baina poliki-poliki ipuinak idazten jarraitu nuen, liburuan agertzen diren guztiak osatu arte. Dena den, hasierako proiektuan zeuden ipuinetatik bakarra dago bertan.

■ Zein da ipuin hori?

Lehenengoa, "Nola edo hala", rock musikaria gurtzen duen neskatoaren kasua.

■ **Gehiegikeriak ez al dira neskato horrek bere jainkoagatik egiten dituenak?**

Baliteke, baina fanen munduan antzekoak egiten direlakoan nago. Egia esan, nik irakurrita dauzkadan zenbait berri ipuinotan sartzeko asmatu izan banitu,

keria, baina inork ez du egiten hura eragozteko ezer. Eta azkenean zer edo zer egiten duenak ere, isilean egiten du berea.

■ **"Jai egingo duzu jai egunetan" manamenduari lotuta dagoen istorioko protagonistaz ari al zara?**

Bai. Ipuin horrek bere arazoak eman zizkidan. Nork egiten du lan jai egunetan? Futbolariak, suhiltzaileak... Taxista bat aukeratu nuen azkenean. Gizon horrek ez du zehazki zigorra jasotzen jai egunean lan egiteagatik, baina nolanahi ere, gaizki ateratzen zaio eguna.

■ **"Arrazoi misterioitsuak" ipuinean tratatu txarren arazoa ukitzen duzu.**

■ Benetan? Ez al da istorio erabat tris-tea morroi horrena?

Tristeia da, bai, baina baita erreala ere. Horrelakoak gertatu egiten dira.

■ Nortzuk dira gizarte honetan benetako lapurrak, zure ustez?

Banketxeak, dudarik gabe. Ipuineko pertsonaiari gertatzen zaiona jende askori gertatzen zaio errealtatean. Narrazio hori bai dela sinesgarria, halaxe esan dit jendeak eta halaxe uste dut nik ere.

■ Poz txiki bat ere ez diozu ematen irakurleari liburuan zehar. Lapurreta ondo atera izan balitzaio, sikiera...

Bukaera koherenteena ematen saiatu nintzen. Dena lapurtu diote, berak ezin du lapurreta burutu, eta orduan erabakitzen du gauza bakarra duela inork kenduko ez diona.

■ "Umemokoak, putak eta zapaburuak mendekua" dator gero. Zer diozu horri buruz?

"Ez duzu gezurrezko testigutzarik egingo eta ez duzu gezurrik esango", dio zortzigarren manamenduak. Beraz, hor gezurrak esatea zen kontua. Eta pertsonaia batzuek gezurra esaten dute. Narratzaileak ez du gezurrik esaten, baina egia osorik ere ez. Hori gezurra esatea al da? Daitekeena da... Gezuraren mundua oso da eztabaidagarria. Adibidez, gaixotasun larri bat izanez gero, zer nahiko zenuke, sendagileak bi hilabete gelditzen zaizkuzula esatea ala ezer ez jakitea? Zaila da erantzuna. Nik nire zalantzak izan nituen neska horrek halako arazo baten aurrean

□ "Zenbait berri ipuino-tan sartzeko asmatu izan banitu, maltzurra naizela esango luke jendeak. Baina berri horiek benetan gertatuak dira"

nola jokatu behar zuen erabakitzeko orduan. Esan behar zion egia aitari, ala ez? Merezi ote zuen gizon horrek alabaren portaera? Irakurleak erabaki beharko du hori. Ni oso pozik gelditu nintzen azkenean, bukaera irekia utzi nuelako. Aitortu behar dut ipuin horren abaiapuntua benetako zurrumurru batetik datorrela: pertsona baten ama emagalduta zela zioen zurrumurru horrek, inork ziur ez zekien arren. Baina hori da ipuin horretan dagoen egia

ALBERTO ELORRIAGA

■ "Besteen usaina, begiak, edertasuna desiragarriak gerta daitezke ere, nahiz ondotox jakin sekula ez dituzula lortuko".

bakarra, beste guztia neuk asmatua izan da.

■ Bederatzigarren manamenduak asmo lizunei lekuri ez emateko agintzen du. Uste duzu inork betetzen duela?

Ezetz esango nuke. Dena den, nik nahimen lizun horiek gizon baten buruan agertzea nahi nuen, bere neska-laguna ondoan edukita. Beste batzuekin ditu nahimen lizunak, jakina. Horregatik gertatzen da istorioa gauez, horregatik dago bestea erdi lo, eta horregatik daude biak haserre, pozik egonez gero beharbada ondoan duenarekin izango bailituzke nahimen lizunak, baina haserre dela errazagoa du ihes egitea... Agian horretan bukaerarekin egin nuen huts. Baina beti ezin da asmatu.

■ Hori erabaki dezala irakurleak, ez duzu uste? Bitartean, aipa ezazu hamargarren ipuina.

"Desire". Besteen ondasunak irrikatzen dituen pertsona. Besteen ondasunak irrikatzea oso erraza da, nork ez du halakorik

irrikatzen? Nire arazoa zen ea zer irrikatu behar zuen protagonistak, irakurlearen harridura sortzeko? Dirua, kotxea eta horrelakoak arruntgiak ziren, baina besteen usaina, begiak, edertasuna desiragarriak gerta daitezke ere, nahiz ondotox jakin sekula ez dituzula lortuko. Bizia emango zenuke agian haiek zureak izateagatik, baina... Nire pertsonaiak benetan nahi duena zoriontsu izatea baino ez da. Horren atzetik dabil, besteengan berak ez daukana bilatzen duen bitartean. Edertasuna nahi du, baina zu ederra ez bazara, sekula ez duzu lortuko ederra izatea. Zoriontsu izatea, berriz, lor daiteke, baina hori da pertsonaiak inoiz ere lortuko ez duena, nahiz zorionaren bila ibili sutsuki. Izan ere, bilatzeko aukeratzen duen modua egokia al da? Ez zait iruditzen.

■ Eta zu, zoriontsu al zara "Hamar manamenduak" liburuarekin?

Bai, asko. Kosta zait, baina azkenean lortu dut ●

◆ PILAR IPARRAGIRRE

“Ipurbeltz” aldizkariak 25 urte bete zituen iaz. Ilustrazioa eta komikiaren gaia jorratu dugu urtemuga honen karietara. Antton Olariaga marrazkigilea eta Joxean Muñoz idazlea parez pare eseri ditugu eta hainbat distira eta printza atera dizkiogu irudigintzaren gaiari.

MARRAZKIA ETA TESTUA OHE BEREKO BIKOTEKIDEAK

ALBERTO ELOSEGI

■ Antton Olariaga: “Ez zait burutik kentzen, orain dela 25 urte inguru, Iparraldeko hipermerkatu batean ikusitakoa. Apalategiak komikiz beteak zeuden, eta aldamenen, etxetresnen sailean telebista piloa zegoen, denak piztuta. Ume koadrila bat zegoen ondoan, zoruan eserita, baina ez telebistari begira komikiak irakurtzen baizik”.

Ilustrazioari buruz ari zela, Iñaki Martiarena “Mattin” marrazkilaria, beste estatuetan hemen baino tradizio handiagoa dagoela esan zuen orain gutxi orrialde hauetan. Gurean, Erein argitaletxearen “Ipurbeltz”ek 25 urte bete dituela eta ia-ia oihartzunik ez duela izan azpimarratu zuen halaber. “Ipurbeltz”ek euskal komikigintzan izan duen eta duen garrantzia ikusirik, hasteko eta behin, honi buruzko iritzia eskatuko dizuet.

JOXEAN MUÑOZ: 25 urte bete dituen aldizkari honi buruz gauza asko dago esateko, goraipatzeko batez ere. 25 urtez astero-astero kioskoetan egotea ez

da inondik ere arinkiaz hartu daitekeen datua. Giroa dagoen moduan egonda are meritu handiagoa ematen dio gainera. Nik “Ipurbeltz”ekin harremana irakurle bezala izan dut gehienbat. Komiki zaleak garenontzako, euskal komikiak kezka sorrarazten digun jendearentzako, “Ipurbeltz” oinarritzko erreferentzia izan da. Belaunaldi bat baino gehiago pasa da aldizkaritik, lan asko egin izan da bertan, publiko bat finkatu da eta euskal komikia ez da ulertzerik Ipurbeltz gabe. Oso eskertzekoa eta inportantea da bere lana, laborategi moduko bat izan da “Ipurbeltz”.

ANTTON OLARIAGA: Ezinbeste-

koa da 25 urteko ibilbide hori kontuan hartzea, jakina. Bertan hasi ginenon artean, eta bere sorreran parte hartu zuten artean, komikia euskaraz egiteko gogo bazegoen. Bat-batean plataforma bat eskaini zitzaigun, eta, batez ere, poza nagusitu zen gure lanak publikatu ahal izateko aukera bat sortu zelako. Bestaldetik, eta ez horregatik inportantzia gutxiagokoa, idazleekin, gidoigileekin eta beste marrazkigileekin elkarlanean aritzeko aukera zabaldu zen. Alegia, gure lana eta bizipenak konpartitzen hasi ginen jende berriarekin, oso albiste pozgarria izan zen “Ipurbeltz” sortzea.

■ Nola ikusten duzue egun, oro har,

■ Nola sortu komiki tira bat

Testua eta marrazkiaren arteko borroka iraunkorra omen dago, bi espresioen arteko uztartze moduko bat behar du komikiak. Marrazkigilearen buruak nola funtzionatzen duen galdetu diogu Antton Olariagari. Eta honelaxe azaldu digu:

Lehenbizi, haxe esaten diot nire buruari: *"gutxienez, komiki tira honekin 5 segundoz dibertitu behar duzu"*, ez diot gehiago eskatzen. Orduan, batzuetan, bertsolarien modura, puntua jarrita duzu eta horri erantzuten diozu. Bestetan, testua erdi borobildua duzu buruan, eta gero, marrazkia horrekin lotzen duzu. Dena dela, ez duzu notario lana egin behar, aitzitik, osagarri bezala azaldu behar duzu zure tiran, zubi lana egin behar duzu.

Batzuetan, nolabait esanda, tira dialektiko samarra

ateratzen zaizu. Beste batzuetan, marrazkitik hasten naiz eta testua gero dator, eta beti ere, kontuan hartuz egunkarietakoa oso produktu berezia dela, alegia, irakurlearen begi-bistan dagoela, suerte handiz eta irakurleak egun ona badu, 10 segundoz egongo dela bere bistapean.

Bestalde, teknologia berriak dauden arren, nik asko maite dut me todo zaharra edo antigoalekoa: eskua, arkatza, pintzela, errotuladorea, papera... Ordenagailuan diseinu zoragarriak egiten dira, baina ez diot uko egin nahi antigoaleko modu horri. Ez naiz zentzu txarrean ari. Alegia, eskuan dudak anabasa guzti horretatik, pixkanaka-pixkanaka, lan molde bat sortzen da. Askotan bi esaldik lan asko ematen dizute eta atsedenean uzten duzu. Artean, liburu bat irekitzen duzu edo hiztegia, hurrengoan, autobuseko elkarriketa batek pista ematen dizu, edo egunkariak edo iratiak edo musika batek ●

komikien, ilustrazioen edota marrazkien mundua, bere espresio guztietan?

ANTTON OLARIAGA: Hasteko, bi mundu diferenteak direla esango nuke: komikiaren eta ilustrazioaren parametroak ezberdinak dira. Komikiaren artean badira oso finkatuta eta zehaztuta dauden parametroak. Batetik, oro har, komiki mutua dago, hitzez osatutakoa, komiki liburua, egunerokoetan tira forman agertzen dena eta egunkarietako txiste grafiko bera, nahiz eta zentzu hertsian komikia ez izan; eta bestetik, ilustrazioaren mundua dago. Bi mundu, beraz.

Nolako panorama ikusten dudak? Ez zait burutik kentzen orain dela 25 urte inguru, Iparraldeko hipermerkatu batean ikusitakoa. Apalategiak komikiz beteak zeuden, eta aldamenean, etxekotresnen sailean telebista piloa zegoen, denak piztuta. Ume koadrila bat zegoen ondoan, zoruan eserita, baina ez telebistari begira komikiak irakurtzen baizik. Ez zait irudi hori oraindik gogotik joan, baina, jakina,

Iparraldea zen. Eta horrek horrela izaten segitzen du gaur egun. Esan dezagun, oro har, badugula komiki kultura bat, txikitatik bizi izan duguna.

JOXEAN MUÑOZ: Bat nator Anttonenkin. Espresio horiek harreman handia

□ "Euskal komikiak kezka sorrarazten digun jendearentzako, 'Ipurbeltz' oinarritzko erreferentzia izan da" JOXEAN MUÑOZ

dute eta ezberdintasun oso handiak ere bai. Komikiaz, ilustrazioaz ala marrazki bizidunen egoeraz hitz egitea oso gauza eta egoera ezberdinez hitz egitea da. Komikiak Frantziako Estatuan beheraldi bat izan zuen. Orain berriz, itxuraz, suspertzen ari ote den diote, gora ote dato-

rran, baina, oro har, badirudi jaitsi egin dela. Orain hogeita hamar urte, egunero baliatzen genuen komikia, ume koskor guztiek erabiltzen genuen komikia. Orain, rol jokoek eta ordenagailu bidezko jokoek hartu dute bere tokia, joko hauek komikia irentsi dute. Komikia beste arlo batean gelditu da.

Alabaina, liburuaren ilustrazioetan, ipuinetan, kasu, aldaketa bat gertatzen ari da. Marrazkiaren maila asko igo da, baita maila polit batera igo ere. Marrazki bizidunei dagokionean, aldiz, beste mundu bat da -euskal produkzioaz ari naiz-, baina, oro har, badute loturarik. "Ipurbeltz" hizpide hartuz berriz ere, egunkarietan komikiak eta txistek egiten aritu denak, "Ipurbeltz"ekin harremana izan du. Bai zerbait publikatu ahal izateko edo ogibidea ziurtatu nahi zuelako, "Ipurbeltz" topaleku moduko bat izan da.

ANTTON OLARIAGA: Nahiko modu bakartian hala ere, beste leku batzuetako panoramarekin alderatuz,

■ Zakilixutek estropadak gogoko ditu. Donostiako Kontxako Banderaren "Ehundapiku" liburuxkatik hartutako tira da hau.

ALBERTO ELOSEGI

hemengoa ez zen oso baikorra, eta horrek bere meritua areagotu egin du.

■ **Hegoaldeari gagozkiola, sendotu al da komikirako eta ilustraziorako kultura?**

ANTTON OLARIAGA: Kiosko eta liburutegietan begiratzen baditugu, horiek markatzen baitute sendotasun hori, oraindik badago txoko bat, duintasunez bizitzea lortu dute produktu batzuek. Hala ere, 80ko hamarkadan, erdarazko agerkarietan bereziki, boom moduko bat izan zen, gero gainbehera etorri zen. Gaur egun gutxiago dela iruditzen zait. Hala ere, badaude erreferente batzuk, euskaraz ere bai, baina urriak dira.

Halaber, ekoizpen batzuk frankotira-

orduko jende asko dabil egun lanean. Belaunaldi berriak etorri dira eta esparrua askoz zabalagoa da orduan baino. Juanba Berasategik "Kalabaza tripon-tzia" egin ondoren egiten dituen marrazkiak oso diferenteak dira eta aukera berriak daude. Marrazkiak ordenagailuz egiten dituzten marrazkigileak dira orain-goiak.

Kontua da industria kaskar bat dagoela eta horrek arazoak sorrazten ditu. Osasun txarreko industria bat da, pobrea, beti ahulerian. Baina, egon badago, beharbada euskal komikiarena baino presentzia handiagoarekin.

Euskarazko zinemari buruz hitz egin eta sakondu beharra dago. Rafa Castellano -ez berak bakarrik- komikia pobreen

tzaile modura azaltzen dira merkaturuan, aldian behinekoak dira. Ez bazaie promozio berezi bat egiten, kiosko eta liburutegietako eskaintza zabalaren artean galtzen dira, jendea ez da enteratu ere egiten. Zaleek txokoetan miatu behar dute, jendea komikia eskuetan duela ikustea-edo falta zaigu. Horrelako susmoa daukat nik. Haurrengan sumatzen dut nik falta hori, hau da, haurrek ez dute irudi hori ikusten. Agian, ez dugu jakin umeei gure gozamen hori transmititzen. Zerbaitek krak egin du.

■ **Marrazki bizidunen munduan, berriz, bestelakoa al da panorama?**

JOXEAN MUÑOZ: Azken 25 urteak hartuta, dudarik ez dago, aurreratu egin da. "Kalabaza tripon-tzia" luzemetraia estreinatu zenetik gauzak hobetu dira,

zinema dela esaten zuen aspaldi. Oso antzekoak izanik ere, komiki bat egin dezakezu eta film bat ez. Orduan, komikia biziago balego, bada, beste ongarri bat izango genuke, beste esparru bat izan genezakeen zinema egiteko. Komikiaren inguruan jende oso interesgarria egon da, eta beharbada, orain, umeen arlo horretatik aterata, pedagogiatik eta mundu horretatik aterata, jendeak bere istorioak komikietan kontatzea eta zinema eta komikia lotuagoak egotea falta da. Industriaren aldetik ez daude lotuak, saio txiki batzuk egin dira, baina ez dute emaitza finkorik ekarri.

ANTTON OLARIAGA: Zuk esanda-koarekin lotuz, esango nuke badagoela sustrai bat, sustrai komun bat, marrazki bizidunetan, ilustrazioetan eta komikietan... Gidoigintzan berean ere badago, ongarri modukoa da, ez dakit zein formularen bidez gauzatzen dena, diziplinarteko moduko zerbait. Badira ohitura batzuk,

□ **"Rol jokoek eta ordenagailu bidezko jokoek komikiaren tokia hartu dute, komikia irentsi dute"**
JOXEAN MUÑOZ

esaterako, istorioa kontalari batek egiten duen narrazio baten bidez finkatzen da, elkarrizketaren bidez egina dena, oso esparru fantastikoa da, antzerkiarekin ere lotura duena, eta zer esanik ez, zinema-gintza eta marrazki bizidunekin, batez ere. Etenik gabeko prozesu batean, bitarteko teknikoak asko aldatu baitira, ordenagailuak tarteko. Baina ez hori bakarrik, hizkuntza ere aldatu da, esateko moldea ere aldatu da, umorea aldatzen joan da pixkanaka-pixkanaka. Baina, zorritxarrez, horrek guztiak bere azpian lan egiteko molde komuna behar du. Gidoigintzan adibidez, eta askotan ez dago zer eginik. Ideiak badaude, baina ez dira sekula praktikara heltzen.

JOXEAN MUÑOZ: Ez nuke gaia desbideratu nahi, baina ikus-entzunezkoaren industria bat egiteko aukera ikusten dut, industria pobre bat nahi bada. Anttonen dioen bezala, nik lotura eta harremanak ikusten ditut diziplina ezberdinen artean,

■ Irudia eta testua

Irakurtzeko urrats gisara eta testuaren bikote modura ulertu behar da ilustrazioa

Irudiez eta testuez osatutako produktu batez ari gara. Nola uztartzen dira bi adierazpideak? Zein da gainean, zein azpian? Batek bestearen menpe egon behar al du?

ANTTON OLARIAGA: Zeregin hau, gaur egun, gehienbat haur eta gazte literaturara mugatua dago. Alegia, helduen literaturan ezer gutxi ilustratzen da, enkarguz eta ilustrazio moduan ez bada behintzat. Ilustrazioaren garaitik ilustratzeko tradizio handi bat dago, baina, batez ere, helduentzako literatura ilustratu da. Gaurko egunera etorri, berriz, salbuespenak salbuespen, liburu ederrak ilustratzen dira soilik, idazle ospetsuen lanak. Liburu batzuk egiteko aukera dute ilustratzaileek, hauek ere ospetsuak, ale bakar batzuk, sinatuak, milaka dolarren irabazpenak ekartzen dituztenak. Ilustrazioak lan horri sakontasun eta erakargarritasun apur bat emango diolakoan.

Gurera etorri eta errealtatera esnatuz, esan bezala, irudia edo marrazkia haur eta gazte literaturaren esparrura mugatzen da. Gure kasuan, testuak Internet bidez heldu zaizkigu, eta horrek gure lan moldea erraztu du nolabait. Horiek horrela izanda ere, niri, lehenbizi, idazlea heltzen zait, testuaren atzean idazlea ikusten baitut, honek kontatzen didana. Lehendabiziko harremana idazlearekin izaten dut eta harreman horrek oso gauza politak sortzen ditu. Niretzat pribilegio bat da, gozamen bat, lana argitaratu gabe iristen baita nire eskura, primizia modura...

JOXEAN MUÑOZ: ... nik ez dut nire liburuen ilustrazioak Anttonekin egiteko suertetik izan, baina tokatuko zait inoiz...

ANTTON OLARIAGA: Etxean utzi dut malkoak sukatzeko eskuko zapia... txantxak alde batera utziz. Nik ilustrazioaren lana harreman bat bezala ulertu dut betidanik. Objektua, irudia, harreman horren barruan suertatzen da, idazle eta marrazkilaria arteko konplizitate baten sormen lan bezala. Zirriborro batzuk eginez hasten zara, jarraian, eskuarki, elkarrizketak zure alde jartzen dira. Elkarrizketek zure eskua gidatzen dute marrazkia egiterakoan, oharkabea, bidenabar esandako gauzak harrapatzen dituzu eta idazleak kontatu duen hori hobeto ulertzen duzu. Ondoren, maisua testua izaten da.

JOXEAN MUÑOZ: Bi gauza. Batetik, orokorra baina Eus-

kal Herrian nabarmena dena. Adibidez, Anttonek ez du saririk jaso ilustratzaile bezala, ilustraziorako saririk ez delako. Ofizio horri ez zaio begiratzen, ez zaio erakusleio bat jartzen. Anttonek sariak kazetari eta idazle bezala jaso ditu, idazle askok sariak bere bildumen bidez jaso dituztelako. Idazleek hizkuntza asmatzen duen ilustratzailetzat jotzen dute Antton, idazten dugunontzako baliabide oso beharrezkoak sortu ditu, testua eta irudiaren arteko lotura naturala lortu du. Askotan galdetzen da: "Zein da aurrena, zein da bestea baino gehiago?". Aipatzen ari garen gaia, oro har, oheko kontu bat da. Biek ondo funtzionatzen dute, baldin biek elkarrekin ondo funtzionatzen badute, bestela zisko bat da. Hau gainetik edo hori azpian behar den formularik ez dago. Ohean bezala. Ondo biak? Baina biak. Anttone lanean hori oso nabarmen gelditu da.

Bestalde, ilustrazioa irakurtzeko urrats bat da, irakurtzen ondo ez dakienarentzako laguntza bat, nagia ematen dionarentzako laguntza bat, jakinda jendea askoz abilagoa dela irudiak ikusten irakurtzen baino. Irakurtzeko gaitasuna jaisten ari da ordea, eta ez dakit zein arduragabekeriengatik bata bestearen mailara iristeko bitartekoa dela pentsatzen dugu. Une honetan, irudia garatuagoa eta zabalduago dago testu idatziak baino. Eskema zahar-zahar batekin ari gara ilustrazioaren gaia planteatzen, hau da, umeentzako eta gazteentzako bakarrik balira bezala. Handitzen hasten direnean, ume koskorrei marrazkia kendu egiten zaie, ez bide dute makulurik behar. Nahiko eskema penagarria da horrela pentsatzea.

ANTTON OLARIAGA: Nik esango nuke, ohean bai baina lorik ez...

JOXEAN MUÑOZ: ... beno (irriak).

ANTTON OLARIAGA: Alegia, sarien kontua zehaztu aldera: orain dela urte dezente ilustrazio alorreko Euskadi saria eman zidaten. Orduan ematen zen, baina gaur egun ez dut uste ematen ari direnik ere.

Bestalde, maitasunaren kontua argitu aldera: marrazkilaria eta idazlearen artean oso gauza politak egiten direla azpimarratu nahi dut, konplizitate lanak dira, baina zailtasunak ere badira, bikote arrunten artean bezalatsu-edo ●

LEIOA

Maiatzaren 8tik 11ra, Boulevardean

- Euskal eta erdal nobedadeak
- Euskal musika
- %10eko beherapena

EUSKADIKO LIBURU GANBARA

**Bizi
irakurritz!**

ALBERTO ELÓSGUI

■ Joxean Muñoz: "Ikus-entzunezkoaren industria bat egiteko aukera ikusten dut, industria pobre bat nahi bada. Lotura eta harremanak ikusten ditut diziplina ezberdinen artean, baina, beharbada, ez ditugu bitartekoak baliatzen edo behar beste lantzen eta ustiatzen".

baina, beharbada, ez ditugu bitartekoak baliatzen edo behar beste lantzen eta ustiatzen. Beharbada baita ere, horiek guztiak martxan jartzeak ekarriko lukeen arrisku ekonomikoarengatik, ez baita inondik ere beste arloetan bezala arriskatu orain arte. Saioak egin izan dira, baina arrakastarik lortu ez dutenez, bertan behera gelditu dira. Agian, aurrerantzean gauzak hobeto egin litezke. Adibidez, ipuinak eta nobelak komikietan ere argitaratu izan dira. Garai batean, euskal nobela batzuk zinemara pasa izan ziren, hala nola "100 metro" eta "Hamaseigarrenean aidanez". Gainera, bigarren hau komikian ere argitaratu zen eta besteren bat ere adaptatu zen komiki modura. Beharbada, elkarlan hori sortuko balitz eta jendeari lan egiteko aukera emango balitzaio, orain marrazkilari batekin, zinegile edota gidoilari batekin gero, agian beste sustrai batzuk sortuko lirateke. Ez bakarrik marrazkiari eta ilustraziogintzari begira, irudietan egindako narratioari begira baizik, hau da, ikusmeneko narratibari begira. Hor loturak oso handiak dira. Literaturan, kasu, lotura gero eta garbiagoa dago egun. Alde batetik, komikiaren eragina dago, gero eta komiki irakurle sutsuagoak daude idazleen artean. Adibidez, Iban Zaldia idazleak edota bere garaiko belaunaldiak komikia berezkoa dauka. Badaude indar batzuk, oso bizi-biziki,

beharbada aski suspertu ez ditugunak, euska kulturaren produkzioa ekoiztu dezaketen enpresak ahulak direlako arriskua hartzeko.

ANTTON OLARIAGA: Ordea, proiektuak izanda ere, aurrekontuak helitzen direlarik, diru zenbakiak agertzen direnean, dena bertan behera gelditzen dela, hori da kontua.

□ "Bitarteko teknikoak aldatu dira, baina ez hori bakarrik, hizkuntza ere aldatu da, gauzak adierazteko modua" ANTTON OLARIAGA

JOXEAN MUÑOZ: Ekoizleak askotan esaten du: "*Liburua edo produktua salduko al da?*". Bestalde, egilea ere proiektua lantzen hasi aurretik hasten da pentsatzen ea bere lan hori kobratuko duen edo ez. Ez da idazleen kasuarekin konparagarria. Idazleek bere obra literarioaren kontzeptuarekin jarduten dute, publikatu nahiarekin. Orduan, nork bere liburua idazten du eta gero funtzionatuko du edo ez. Gidoi bat edo komiki bat egiteko, berriz, ordu asko sartu behar da,

ofizio oso gogorra da, zure bizitzan bi aldiz eginen duzu gustu kontuengatik baina ezin duzu askotan egin, zeregin horretan ito egiten zarelako.

■ Ilustratzaileen lana errekonozitua al dago?

JOXEAN MUÑOZ: Ez. Gidoigileon elkarte baten beharra dugula aipatzen dugu sarri. Idazleak garen aldetik elkarte bat badago, zenbait borroka txikietan elkarren babesa bilatzeko modukoa. Marrazkilariak ahaztuak daudela diogu. Beste modu batez esanda, film batean zuzendariak, musikagileak, gidoilariak bere eskubideak baditu, beraiegaratik kobratu egiten dituzte. Marrazki bizidunetan aktorerik berez ez dago, baina aktorearen dirua edo aktoreari dagokion errekonozimendua ahotsa jartzen duenari ematen zaio. Eta nik ez diot batere meriturik kenduko ahotsa jartzen duenari, ez diot ukatuko bere antzezle izaera, baina kurioa da, pertsonaia horri aurpegia, izaera eta testua jartzen dizkionari ez zaio errekonozimendu hori ematen.

Marrazkilariak bere arkatzairen bitartez aktorearen lana ere burutzen du, marrazkilariak egile bezala ez daude errekonozituak, eta ez Euskal Herrian soilik, oro har ere, marrazkilariak dutena baino babes gehiago merezi dute, lotura handiago bat eta sindikatu moduko bat beharko lukete, azpijoko asko egiten baitzaie marrazkigileei. Oro har, tratatu gogor samarra jasaten dute.

ANTTON OLARIAGA: Dena dela ere, hemendik kanpo badira elkarrekin, hemen ez daude eta agian gure errua da.

JOXEAN MUÑOZ: Kanpoan ere hala-moduzkoa...

ANTTON OLARIAGA: ...bai, beno kanpoan zailtasunekin ere ari dira.

JOXEAN MUÑOZ: Idazteak badu horrelako aura bat, itzal bat. Nahiz eta gidoilariak izan, idazleen artean morroiak bezala ikusiak bagara ere, idazte hutsak seriotasunaren itxura ematen dizu. Marrazkilariak horietatik kanpo gelditzen dira, umeen kontuetan ariko balira bezala. Eta Antton bezalako batek marrazkiekin segitzen baldin badu ez da umekieretan ari delako, ofizio honetan ez dago umekieretan ibiltzerik.

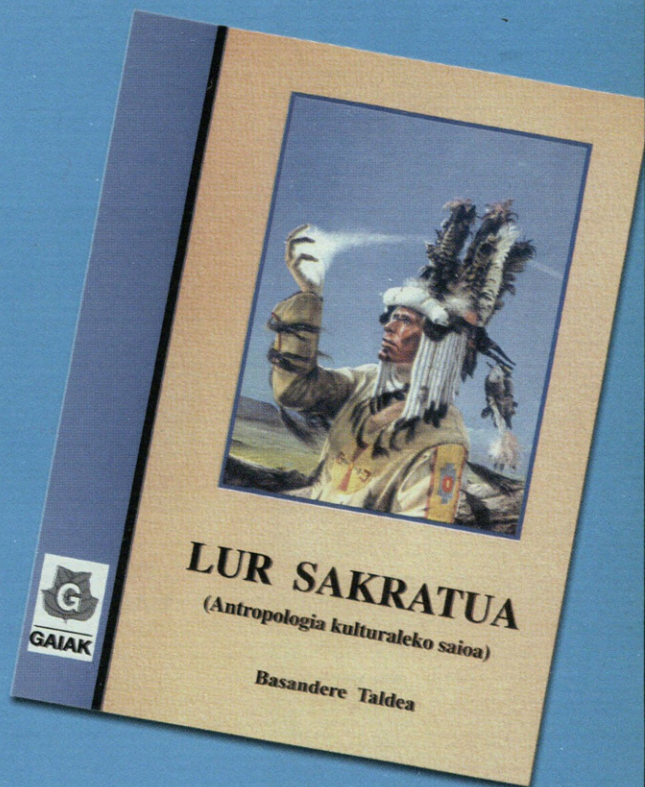
■ Umekieretan ari al zara Antton?

ANTTON OLARIAGA: Beharbada, nondik begiratzen den. Ez. Orain serioa, ki, zorionez, ez naiz umekieretan ari

◆ MIKEL ASURMENDI

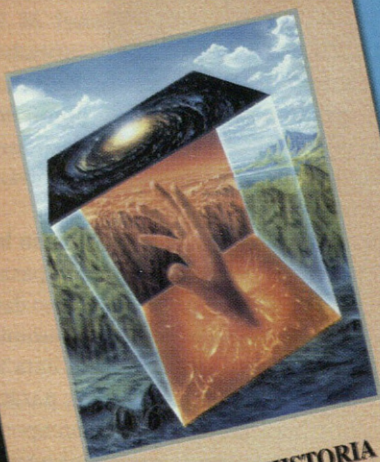
LUR SAKRATUA: ANTROPOLOGIA KULTURALEKO SAIOA

Lurra eta Kreazioa: Lurra, ortzia eta kosmosa. Antzinako ama. Jainkosa mendebaldarrak. Gizakia eta elementu naturalak. Gaia hipotesia. **Bide eta paisaia espiritualak:** Abesti ildoak. Bidaia inizatikoak. Erromesaldiak. Herensugeen gordelekuak. Animismoa. **Lurraren energia:** Biziaren urak. Harriak eta haitzulo sakratuak. Sumendien kondairak. Biziaren zuhaitza. **Irudiak eta egiturak:** Antzinako labar artea. Txamanismoa eta erritualak. Zutarriak eta mairubaratzak. Stonengenge eta kultura megalitikoak. Machu Picchu. Piramideak. Lurpeko tenplu eta hilobiak. **Lurrarekin elkarlanean:** Geomantia. Lerrokadura sakratuak. Neopaganismoa eta New Age ... 70 artikuluxkak, gure planetaren arimaz eta gizakiak hortaz jabetzeko sortutako irudi antropologikoak gozateko gida.

ZIENTZIAREN HISTORIA XX. MENDEKO LEHEN ERDIAN

XX. mendeko fisikaren krisia (mikrokosmoseko fisika kuantikoaren ondorio) aztertzen da liburu honetan eta, makrokosmos mailan, Hubblek egindako mende horretako aurkikuntzarik hunkigarriena, unibertsoaren hedapenarena, alegia. Fisikako eta kosmologiako aurreko ikasketekin batera, psikologia eta antropologia ere aztergai dira eta, bereziki, Freud, Jung, Malinowski eta Lévi-Straussen obrak. Filosofian, Kant, Hegel, Engels edo Marx agertuko zaizkigu eta materialiaz nahiz eboluzioaz garai haietan gertatu ziren debate ernagarrien isla izango dugu. Indeterminismoak zientzia garaikidean duen eragina, entropiaren kontzeptu unibertsalaren izkutukoak eta giza kontzientzia edota metazientziaren klabeak, guztiak batera, azkenean, euskaraz eta era errezean argituko zaizkizu liburu ernagarri honetan.

ZIENTZIAREN HISTORIA
XX. MENDEKO LEHEN ERDIAN
(Zientziaren Historiografia IV)
Luis Mari Bandres

Jadanik

salgai zure

liburudendan!!!

ARGITALDARIA

GAIAK

A S T E K O L I B U R U A

RISKY ETA BERE LAGUNEN ABENTURA BERRIAK

**RISKYREN
BARRABAS-
KERIAK**
J. Iturralde
ELKAR
127 orrialde
7,50 euro

Gazteenen artean dagoe-neko oso ezaguna egin den Riskyren abentura berri batzuekin datorkigu ale honetan Joxemari Iturralde. Duela hogeit bat urte kaleratu zuen mutiko euskaldun honen abenturak jasotzen zituen lehen liburua, eta geroztik hor jarraitu du, hainbat argitaletzek argitaratutako liburuetan, eta baita ikastetxeetan eginiko bideo eta antzezlanetan ere. Elkar argitaletxearen Xaguxar sailean honako hauek aurki ditzakezue: "Risky eta bere lagunak", "Riskyren bihurrikeriak" eta, oraingoz, azkena den "Riskyren barrabaskeriak" izenburua dara-

mana. Riskyren munduan, kalea dute jolasleku haurrek. Kalean egiten dituzte lagunak, eta baita etsairen batzuk ere, behin baino gehiagotan. Izan ere, mutiko honek eta bere lagunak bizikletak hartu eta herritik kanpora joatea erabakitzen ez dutenean egitea gustukoen dituzten gauzen artean, tiragomekin apustutan aritzea dago, ea nork jotzen duen urrutien dagoen farolako bonbila harri txikienarekin eta hautsi. Benetan joko zaila da, eta batzuetan ez die ondorio onik ekartzen -komeni ez den lekuren batean harriekin jotzen dutenean, batik bat-, baina orduak ematen dituzte ariketan.

▼ Egileari Galdezka

"Kale giro asko aurki daiteke Riskyren liburuetan"

Joxemari Iturralde

ALBERTO ELOSEGI

■ Hogeit urte baditu Riskyk, ezta?

Ez, Riskyk hamar urte izaten jarraitzen du. Hori da literaturaren mirarietako bat, urteak igaro eta igaro, hogeit urte pasa, eta Risky oraingoan ere beti bezain fresko azaltzen zaigula, denbora gelditu izan baldin balitz bezala. Mattin marrazkilariak oso ondo asmatu du freskotasun hori harrapatzen.

■ Zure haur garaik islatzen al dituzu istorio hauetan?

Beno, kontakizunetan ere ez dirudi denbora pasa denik. Izan ere, gaur egun gazte eta haur literatur mota asko daude, baina ni hasieratik saiatu naiz horietako bat egiten: liburuotan ez du irakurleak aurkituko telebistarik, ez e-mailik, ezta telebista edo ordenagailuaren aurrean orduak eta orduak pasatzen dituzten ume horiek ere. Alde horretatik pixka bat ateporalak dira. Ez dut esango Risky eta bere lagunak nire garaiko haurrak direnik, baina nolabait badira. Kale giro asko aurki daiteke Riskyren liburuetan, garai batean umeak kalera ateratzen zirelako jolastera; plaza zen, natura zen, mendia zen beren bizilekua eta jolas-tokia, eta horixe agertzen da nire liburuotan. Ezaugarri hori du nire Risky horrek, eta alde horretatik ez da gaur egungoa, zeren gaur egungo gazteen bizimodua nahiko aspergarria da: etxe barruan daude asteen zehar, eta aste bukaeretan ere bai, telebista edo ordenagailuaren aurrean.

■ Nola azalduko zenuke zure liburuotako giroa?

Zoritzarrez galtze edo galdu den giro bat bezala. Herri txiki-tan oraindik bizi dute, baina hiri handietan ez. Eta nik hori sartu dut, gaurko gazteek ikus dezaten badagoela beste bizitzeko modu bat, ez dela dena etxe zuloan sartuta egotea.

L I B U R U A K

BERBETA BERUA

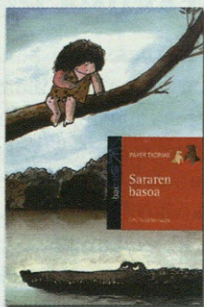
Alberto Telleria
BADIHARDUGU
EUSKERA ALKARTIA
61 orrialde
10 euro

DEBA IBARREKO EUSKAL "ARGOT" A

Badihardugu Euskera Alkartiak kaleratutako Alberto Telleriaren "Berbeta Berua" liburua egungo euskararen erabileon hutsune handi samar bat betetzera dator, erabili ohi dugun euskarak ez baitigu sarritan balio izaten lagun artean edo kaleko bizimoduan jarduteko. Hau da, ez gara gauza lagunarekin zirriak egiten ari garenean euskaraz gauza goxoak esateko; ezta bat-batean haserretuz gero, gure amorrazioa euskarazko esapide borobilez adierazteko. Bada, Alberto Telleriaren lan honetan daude bildurik elkarri adarra jotzeko eta une pozgarri zein amorragarrietan erabiltzeko aproposak diren hitz eta esaerak. Deba Ibarreko betiko euskaratik jasotakoak dira asko, baina liburuaren helbururako propio asmatutakoak ere aurkituko dituzue bertan.

SARAREN BASOA

Emilio Urberuaga
IBAIZABAL
31 orrialde
7,12 euro

SARA ETA OIHANEKO ANIMALIAK

Nekane Umerezek euskaratu du bost urtetik gorako neska-mutikoak gogotan Emilio Urberuagak idatzi eta marraztutako kontakizun polit hau. Oihanean bizi den neska txiki bat du protagonista, Sara. Ur jauziaren zaratarekin esnatzen da, elefantearen sudur luzetik erortzen zaion ur zorrotadaren azpian duxatzen da, eta lagun mordoa du. Oso pozik bizi da Sara oihanean, harik eta bertako animaliek aitortzen dioten arte ez daudela gustura daukaten itxurarekin. Jirafa lepaluzeak zebra izan nahiko luke, eta lepo motza eduki. Hipopotamoak, berriz, hagineko mina du, eta hagineen ordezkaria hartuko lukeela esaten dio. Sara kezkatzen da orduan. Zer egingo du haien alde?

Y AHORA QUÉ

J. M. Isasi
Urdangarin
BASSARAI
208 orrialde
13 euro

ISASI URDANGARINEN HIRUGARREN NOBELA

Josemari Isasi Urdangarin idazle bilbotarraren hirugarren nobela dugu Basarai argitaletxearen eskutik plazaratu duen "Y ahora qué", ETaren borroka armatua gaitzesten duen abertzale baten bizipoz eta minen inguruan diharduen narrazioa. Gazte hori bizi den etxe berean beti bizkarzainez inguratutik ibili behar duen PPko zinegotzi mehatxatu bat bizi da, eta hark eta laguntzen diotenek susmagarritzat jotzen dute gaztea eta haren etxebizitzara hurbiltzen den beste oro, ETaren laguntzaile izan daitezkeelakoan. Isasi Urdangarinnek pertsona ezagunen bizitza fikzionatzeko joera literarioa du, eta bere lehen nobelan Julen Guerrerorekin egin zuen bezala, kasu honetan Kirmen Uribe olerkaria aukeratu du nobelako protagonistaren kontrapuntu edo lagun gisa.

Zure gorputzak 8 orduko atsedena behar du.
Zure begiek 24 orduko lasaitasuna.

Zure lasaitasuna da garrantzitsuena. Horregatik, **MultiOpticasen** gure produktu eta zerbitzu bakoitzean kalitate eta garrantzi handiena emateko konpromisoa hartu dugu. Izan ere, nahiko genuke zu gustura egotea Espainiako optika-sarerik handieneko - **MultiOpticas** - profesionalengan konfiantza izan duzulako

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - **DONOSTIA**

LIBURUAK

POR LA PENDIENTE José Ramón de Urioste

KUTXA FUNDAZIOA
121 orrialde
7 euro

2002KO IRUN HIRIKO ELEBERRI SARIA

José Ramón de Uriostek aurkeztutako "Por la pendiente" narrazioa suertatu zen garaile 2002ko Irun Hiriko Kutxa Literatur sariaren Nobela sailean, lehiaketa honek gaztelerazko lanentzat duen alorrean. Bi aldiz finalista Sésamo lehiaketan eta behin Plaza & Janés-ekoan, hamabost eleberri eta hiru poesia libururen egilea dugu José Ramón de Urioste, baina "Por la pendiente" izango da argitaraturik ikusten duen lehena. Nobelak hamabi bat urteko mutiko nahiko bihozgabe eta krudela du narratzaile, familia desorekatu samar bateko semea. Aita piromanoa delako Salamankatik kanporatua izango da gurasoak eta hiru anai-arrebek osatzen duten familia hori, eta Madrilera joango dira bizitzera, baina han areagotu baino ez dira egingo beraien desorekak.

EMAKUMEEN ETA GIZONEN ARTEKO AUKERA BERDINTASUNAREN ALDEKO PLANA

Batzuen artean
GIPUZKOAKO FORU
ALDUNDIA
102 orrialde

AUKERA BERDINTASUNA HELBURU

Emakumeok eta gizonok, nor berean desberdinak izan arren, aukera berdina izateko eskubidearen jabe garela aldarrikatzen du Román Sodupe "Gipuzkoako Foru Aldundiaren Plana, Emakumeen eta Gizonen arteko aukera berdintasunaren alde" izeneko argitalpena aurkezterakoan. Emakumeen eskubideak onartuz, emakumeen parte hartze zuzenarekin egituratutako gizartearen bila dabil Gipuzkoako Aldundia, eta horrek esan nahi du, besteak beste, lan merkatuan sartzeko emakumeek gizonen aukera berdina izan behar dituztela eta familiako bizitza eta lanekoa bateragarri bihurtu behar direla. Hori helburu, ekintza positibo batzuk onartzea erabaki du Foru Aldundiak, emakumei bizimodua erosoago egiteko eta berdintasuna bultzatzeko.

RIEV Batzuen artean

EUSKO
IKASKUNTZA
165 orrialde
4,99 euro

EUSKARAREN LEGEAK NAFARROAN 15 URTE

Euskararen Legeak Nafarroan 2001. urtean hamabost urte bete zituela-eta, "Riev" nazioarteko aldizkarian lege horren inguruko monografikoa kalera-tzea erabaki zuen Eusko Ikaskuntzak. Bertan aurki daitezkeen lanen artean, Gregorio Monrealek lege horren nondik norakoak aztertzen ditu; José Mª Rodríguez Ochoak legearen ezarpena eta garapena azaltzen ditu; Eduardo Aldasoro Leceak euskararen irakaskuntzak Nafarroan izan duen bilakaera ikuspegi pedagogiko batetik lantzen du; Irene López-Goñik Nafarroan ikastolak instituzionalizatzeko bizi izandako prozesu luzea eta Euskararen Legea deskribatzen ditu; eta Joxemiel Bidadorrek euskararen presentzia Nafarroako komunikabideetan XX. mendean zehar eta lege horren eraginpean nolakoa izan den agertzen du.

DISKOA

EURIA ARI DUELA Sagarroi METAK 12 kanta 13,40 euro

SAGARROIREN RAGGA-CORE DOINUAK

Bi urteko ibilbidean, hasierako rock-hardcore gordina alboratu eta ragga-core doinu sentsualagoetan murgildu da Sagarroi taldea. Aldaketa horren adibide garbia dugu "Euría ari duela", bere azkenengo CDa, non hamabi kanta eskaintzen dituen Iñigo Muguruzaren gitarrak eta ahot-sak, Carlos Zubikoaren baxuak, Gorka Baskaranen bateriak eta Asier Ituarteren tronboiak osatutako talde

honek. Kanta horietatik gehienak Iñigo Muguruzak idatziak izan dira -Martxel Mariskalen "Argazki batez" eta Kirmen Uriberen "Loren" ez beste guztiak-: hau da, "Nahi dudana guztia", "Komantxeroak", "Istoria bakarra", "Jo-jo", "Beldurrik gabeko emakumeak", "Euría ari duela", "Begi estalitako india", "Patxamama", "Ehun metrotako begirada" eta "Hondoko itsasoa".

LEIOA, maiatzak 7

Erakustaldia
Euskadi Gaztea musika saioa zuzenean ikusteko aukera izango da Joseina Etxeberriaren eskutik, irati-formula zertan datzan erakusteko helburuarekin. Sarrera daakoa izango da.
12:00
EHUko areto nagusia

BILBO, maiatzak 7

Zinema
Chaplinekin batera zinema mutuko komikorik handiena izan den Buster Keatonen "El Héro del Río" filma ikusteko aukera izango da.
Bilborock-La Merced

USURBIL, maiatzak 1

Kantaldia
"Oihana auhenka" ikuskari poetiko musikala egingo da Jexux Artzeren omenez. Bertan, Jos Anton Artze, Beñat Axiary, Mixel Etxekopar, Jose Le Piez, Joxe Bikondoa eta Alfonsito Gorostarazuk hartuko dute parte.
Dema plaza
22:30

DONAPAULE, maiatzak 3**Musika**

Horra gauraldi aberatsa: frantses musika ahots hutsez, concerto euphonium (tuba baritonoa) eta bururatzeko Serge Lanceren Missa Solemnis obra. 90 kantari eta musikari izango dira taula gainean.
21:00
Eliza

BARAKALDO, azaroaren 3a arte

Lehiaketa
Barakaldoko Udalak III. Umore Grafikoko nazioarteko lehiaketa antolatu du. "Tecnologia berriak" izenburupean. Nahi duen orok parte har dezake, eta gehienez 3 lan aurkez ditzake. Lanak posta elektronikoz bidali behar dira. www.barakaldo.org/hermes helbidera

ZEBERIO, maiatzak 3

Kontzertua
Petti Nafarroako bakarlaria formatu elektrikoan entzun eta ikusteko aukera izango da.
Herriko plaza
22:30

GASTEIZ, maiatzak 2

Dantza
San Petersburgoko Balet Nazionalak "Miniaturas geográficas" lana aurkeztuko du. Leonik Yacobsonen egin da koreografia.
20:30
Printzipal antzokia

URRETXU, irailaren 12a arte

Lehiaketa
Urretxu eta Zumarragako XV. Pintura Lehiaketan parte hartu nahi dutenek teknika eta gai librea izango dute. Gehienez hiru lan aurkeztu daitezke eta Urretxuko kultur etxera eramán behar dira.

AZKOITIA, maiatzak 2

Kontzertua
Kokein talde eibartarraren kontzertua ikusteko aukera izango da.
Mataderoa
22:00

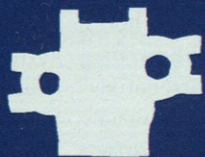
ZUMARRAGA, maiatzaren 4a arte

Erakusketa
Kutxaren eta Udalaren eskutik Arte Ederretako ikasleen lanen erakusketa izango da ikusgai.
18:30-21:00 (astelehenetik ostiralera); 12:00-14:00/ 18:30-21:00 (larunbat eta jaiegunetan)
Itarte etxea

Agendarako deialdiak hogeit egun lehenago bidali 943 37 34 03 faxera

Agenda: KATIXA GARATE

Argitalpen honen edizioan lankide:

kutxa
gizarte ekintza

Orain dator baba loreen sasoia eta babajateak ondotik. Udaberriko luxuzko jaki den hau animalien elikaduraren oinarri izan zen urte askoan.

BABALORE ARTEAN

Udaberria ala udazkena, ujalak edo izuitzeak, bero lama edo horma, artaburu bezalaxe babalorea nonahi eta noiznahi aurkituko duzu. Oraintxe da, baina, baba lore sasoia, artaburuak emango dituzten landareak ereiteko garaian baba berri samurrak jateko aukera emango diguten baba loreen sasoia.

Garai batean, Ameriketatik artoa eta babarruna ekarri baino lehenago, etxe-ko animali guztion urte osoko elikaduran oinarritzko jakia omen zen baba, hemen bezalaxe Mediterraneo inguru osoan eta Asia mendebaldean. Premia hauek osatu ahal izateko adina baba ereingo zen hemengo soro eta baratze-

tan. Gaur egun udaberri-ko luxuzko jakia bilakatu da. Udaberrikoaren anaitzakoa den baba beltz txikia jateko aukerarik ia inon ez denez honen gurtzarako osatutako tripontzi kofradia ere ezagutzen dut. Bada, garai batean bezala, baba lorea edertasunaren eta oparotasunaren adierazle gisa erabiltzen ez diot inori aditzen, bai aldiz ergel edo koitaduari deitzeko. Izan ere, denak sartzeko adina paperik ez nuke izango eta ez dut izenik aipatuko, baina askoren-

ALBERTO ELOSEGI

tzako egokia izateaz gain eder askoa da, izan: baba lore alaena! ●

◆ JAKOBA ERREKONDO
mandio@zerain.com

O S A S U N A

Haurdun dauden emakumeek bereziki zaindu behar dute zer jaten duten. Behar baino gehiago edo gutxiago jateak berebiziko kalteak sor dakizkioke helduko den haurrari.

HAURDUNALDIA ETA ELIKADURA

Garrantzi handikoa da kontuan hartzea haurdunaldia bitarteko obesitateak eragin txarrak ekar ditzakeela, bai fetuarentzat eta baita haurdun dagoen emakumearentzat ere. Horrexegatik, konplikaziorik usue-

haurdunaldi osoan irabazten den pisua 10,7-15,2 kg bitartekoa izaten da normalean; pisu horretatik 3-6 kg koipea dira, erditzearen ondotik edoskitze egokia mantendu ahal izateko. Emakume haurdunari 0,5-1 kg irabazteko gomendatzen

nak ezagutzea komeni da.

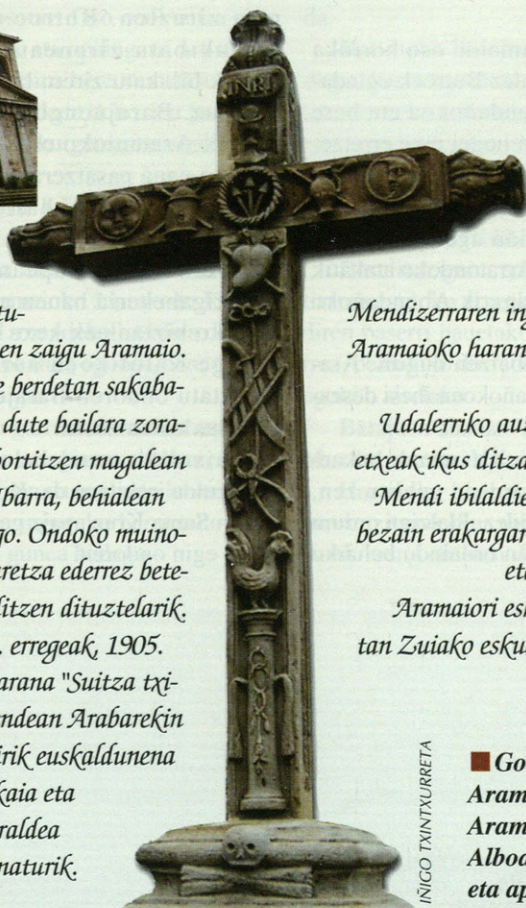
Nafarroako Klinika Unibertsitarioko Salvador, Caballero, Frühbeck eta Honorato doktoreek diotenez, haurdun dagoen emakume batek behar duen osagai estra hori 300 kaloriakoa da eguneko. Horregatik,

zaio aurreneko hiruhilekoan, eta 5 kg gainerako bi hiruhilekoetako bakoitzean. Fetuaren eskakizunak ere, noski, handiagoak dira azkeneko hiruhilekoan, nutrizioari dagokionez.

Bai haurdunaldia bitartean gehiegizko pisua irabazteak, eta baita beharrezkoa den pisua ez irabazteak ere, alerzioak ekar ditzakete haurduntza bitartean eta erditzean. Gerta daiteke erditzea aurreikusi baino lehen agertzea, eta hori saihesteko pazienteak bere jan-neurria birplanteatu egin beharko du, erregimen normalera itzuliz, fetuak etengabeko glukosa ekarpena behar baitu, aminoazidoz gain, eta horretarako ezinbestekoa da dieta normalizatzea ●

◆ JABIER AGIRRE

Aramaio

INIGO TXINTXURRETA

Zuiako eskualdeko ekialdeko mutueran kokaturik, irla bat bezala agertzen zaigu Aramaio. Krutza mendateko begiratokitik larre berdetan sakabaturiko baserri eta baselizak osatzen dute bailara zoragarri hau. Oriñol edo Ipizteko mendi bortitzen magalean babestutako paradisua. Hiriburua, Ibarra, behiালেan Zalgo deituta, bailararen hondoa dago. Ondoko muinoak baserri, baselizak, larrez eta landaretza ederrez beteta daude, haritzko tontor altuek gainditzen dituztelarik. Horrela ikusiko zuen Alfontso XIII. erregeak, 1905. urtean egindako bisitan Aramaio harana "Suitza txiki" bezala izendatu zuenean. XV. mendean Arabarekin bat egin zuen geroztik, Arabako herririk euskaldunena bilakatu zen. Araba izanik, Bizkaia eta Gipuzkoaren artean dago, bere lurraldea Arangio mendizerrak bi zatitan banaturik.

Mendizerraren inguruan pagadi hostotsuak nagusi badira ere, Aramaio haranean landak eta baserri auzoek betetzen dute paisaia.

Udalerriko auzo guztietan euskal baserri atlantiko estiloko etxeak ikus ditzakegu, baita auzo bakoitzaren baselizak ere. Mendi ibilaldiez aparte, Aramaio haranean auzo txiki bezain erakargarri hauen bisita egin dezakegu arlo ezezagun eta harriarri asko deskubrituz.

Aramaiori eskainitako atal honekin batera, datozen astetan Zuiako eskualdea erakutsiko digun artikulua sortari ekingo diogu.

■ Goiko irudietan ikus ditzakegu Ibarako, Aramaio gunerik garrantzitsueneko bi irudi: Aramaio eliza eta Sastiña izeneko ermita. Alboan, Olaetako gurutzia, XVIII. mendekoa eta apaingarriak beteta.

INIGO TXINTXURRETA

ARAMAIOKO UDALA

Bizente Goikoetxea Plaza, 1
Tel.: 945 445016
Fax: 945 445356
e-posta: udala@aramaio.org
www.aramaio.org

ZUIAKO KOADRILA

Tel.: 945 430 167
www.cuadrillazuia.com

ARAMAIOKO UDALETXEA	945 445016
ARRAZUA-UBARRUNDIAKO UDALETXEA	945 299516
LEGUTIANOKO UDALETXEA	945 455010
URKABUSTAIZKO UDALETXEA	945 437080
ZIGOITIAKO UDALETXEA	945 464041
ZUIAKO UDALETXEA	945 430005

INIGO TXINTXURRETA

INIGO TXINTXURRETA

Aramaioko kanta

Yzarragati gora elcian joela

Jaun Peru Abendañococ esala:

Oñetaco lurrau jauil<t> ikara,

Gorpuceco lau araguioic berala.

ARAMAIOKO HISTORIA

Arteaga eta Muxika etxeko jaunak izan ziren Aramaioko jabeak. Geroxeago Butroe etxearena izatera pasatu zen, Maria Alonso de Muxika eta Gomez Gonzalez Butroekoen arteko ezkontzagatik.

Ahaide Nagusien arteko gerretan Aramaion oso borroka sonatua gertatu zen 1443an. Gomez Gonzalez Butroek egindako probokazioari erantzunez, Pedro Abendañokoa eta bere lagunak Legutianotik Aramaion sartu ziren hogeitxeko erretzeko asmoz, Mendiolako dorrea barne, bere jauna bertan ez zegotela aprobeztatuz. Abendañokoak lapurretan eta arpilatze gordinean zirela, Joanes Mendiolakoa Aramaion agertu zen bere indar guztiekin. Nahiz eta Abendañokoak Arratondoko atakatik ihesean atera, Mendiolakoaren jazarpenagatik Abendañoko bost lagun hilik suertatu ziren.

Gertaera hau orrialdeon goian transkribatzen dugun "Aramaioko kantua"n jasota gelditu zen, Abendañokoen ihesi deseperatua deskribatzen zelarik bertan.

Aramaio Bizkaiko jaurreriarena izan zen XV. mende bukaera arte. 1489ko urtarrilaren 9an Araba barnean gelditu zen, herria eta probintziaren arteko idatziaren bidez. Idatzian ordura arteko zergak baino arinagoak aurrerantzean ordaindu beharko

zirela zehazten bada ere, bategitea kaltegarria suertatu zen aramaiotarrentzat.

Foruetan jasotako askatasunaz gozatu ordez, Aramaioko biztanleek jaunen gehiegikeriak pairatu zituzten. Butroe eta Muxikako etxeak batu zirenean, bailararen jabeak bilakatu ziren, larderia osoz jokatuz. Barajuengo gazteluko jaunek Aramaioko emakumeak haiekin gaua pasatzera behartzen zituzten adibidez, haien senar edo gurasoak almena batetik urkatzeko mehatxupean gainera. Neurrigabekeria hauen aurrean Aramaioko biztanleek kexa aurkeztu zuten Errege Katolikoen aurrean. Gertakariak egiaztatu ondoren Barajuengo gaztelua suntsitzeko agindua eman zuten.

Orixoleko mendebaleko isurialdean Santa Kutz izeneko kobazuloa irekitzen da. Kondairak dioen bezala, bertan ezkatatu zen Santa Kruz apaiz gerlari famatua, Aramaioko kartzelatik itzuri egin ondoren.

Aramaioko bailara kareharritzko mendiez inguraturik agertzen zaigu. Ezkerretik eskuinera: Orixol (1.130 m), Anboto (1.331 m), Ipizte (1.063 m), Tellamendi (835 m) eta Udalaiz (1.117 m.)

Goiko irudietan, Azkoagako eliza eta burdin urezko iturria, San Kristobal basiliza, Ibarra auzoko parkea eta ermita. Erdikoan aldiz, Ibabeko Andre Mari basiliza.

*Oi aldioneri albanegui empara,
Barritz enendorque Aramaioco contrara.
Mendiola, yl deustac Gasto Apala,
Bere lagunzat beste asco ditubala.*

INIGO TXINTXURRETA

INIGO TXINTXURRETA

ZER BISITATU

Gaur egun 25 basiliza baino gehiago dago Aramaioko baila-
ran barreiatuta. Horietako batzuk aurrietan badaude ere,
beste asko egoera bikainean mantentzen dira, baseli-
zen ibilbide polita osatuz. Oso eraikuntza sin-
pleak dira, txikiak eta apaingarri artistiko-
rik gabekoak. Baina bere xumetasunean,
bailarako biztanleen debozioa jasotzen
dute, gurtza-leku garrantzitsuak bila-
katuz.

Deboziorik handiena jasotzen
duena Ibabeko Andre Maria basiliza
da, Gantzaga auzorako bidetik ikus
dezakeguna. Aramaioko Jauntxoan Kofra-
diak zaindu du XVI. mendeko basiliza dotore
hau. Ingurune ederrean kokatuta egonik, bere ondo-
an atsedeen gunea ere aurkituko dugu.

Marixekako basiliza ere gurtza leku garrantzitsua da. Legutia-
notik gatzela aurkituko dugu Albinako urtegiaren ondoan. XVI.
mendeko basiliza honetan erromeria egiten da irailaren lehenengo
igandean, oso jai animatua eta ospetsua inguruko herrietako biz-
tanleen artean. Bertan ere beste atsedeen gunea badago.

Krutzeta gainetik hurbil, San Kristobaleko basiliza topatuko
dugu. Landa eder batean dago eta Aramaioko haran aldetik ikus-
pegi zoragarriak eskaintzen dizkigu. Basiliza hau ere XVI. men-
dekoa da eta bertan erromeria uztailaren bigarren igandean egiten
da.

Haraneko basilizarik txikiena Etxagueneko auzoan izango
dugu, San Miguelekoa, hain zuzen ere. Bere estruktura bitxia da
oso, zurezko gurutze-ganga batek estaltzen baitu nabea. Baseli-
za-
ren aurrean Uribarren baserria ere nahiko berezia da, arkuak,
leihoak eta zubi txiki bat baititu. Arejolako elizak ere egurrez
egindako ganga dauka eta Etxaguengoarekin batera berezitasun
hau daukaten Arabako eliza bakarrak dira.

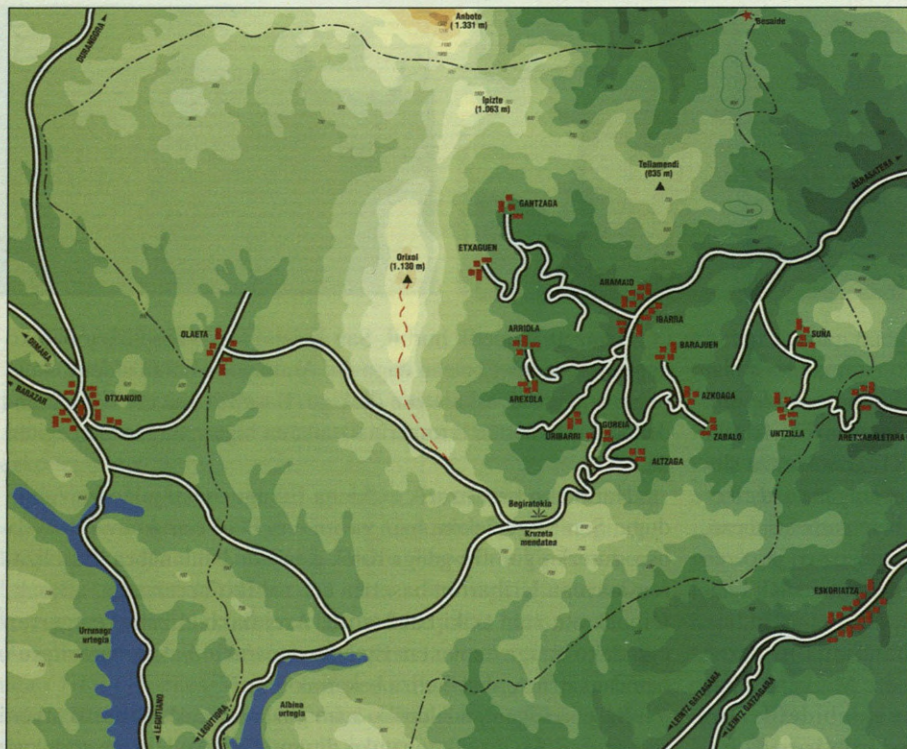
Baselizez gain, udalerriko auzo guztietan euskal baserri atlan-
tiarren estiloko etxeak topatuko ditugu. Bertako leinuen sorlekua
diren baserri hauetako askok 200 eta 300 urte dauzkate. Zoritxa-
rrez, behialako dorretxea galdu da, eraikinak baserriko beharretara
egokitu zirelako.

Barajuen auzoan Torraldeko gaztelua altxatzen da, Butroe eta
Muxika jaunen etxea izan zena, hain zuzen ere.

Haraneko hiriburua den Ibarra auzoko plazan hiru eraikin
garrantzitsuak ikus ditzakegu. Vicente Goikoetxea musikari ospe-
tsuak izena ematen dio plazari, bizi zen etxea bertan dago eta.

INIGO TXINTXURRETA

■ Aramaioko paisaia: baserriak, baselizak, larreak eta landaretza ederra, harrizko tontor altuek gairitzen dituztelarik.

Bere omenez eraikitako oroigarria ere badago La Bañera izeneko parkean.

Bigarren eraikin inportantea 1742 eta 1746 urteen bitartean eraikitako Udaletxea da. Azkenik, Sastiña izeneko baseliza dotorea Udaletxe aurrean kokatzen da. Bere inguruan Ibarra auzo osoa eratu zen eta aurreko enparantzan feriak eta azokak egiten ziren behialean.

Haranetik kanpo eta Arangioko mendikatearen bestaldean, Olaeta auzoa geratzen

da. Bertan aurki dezakegu Arabako elizatarri korrituzko arkupedun parrokia bakarra. Hala ere, Olaetako biztanleak guztiz harro daude zubiaren ondoan altxatzen den gurutzeaz. XVIII. mendekoa da eta irudiz beteta dago.

Deskribatu dugun Aramaioko monumentuen ibilbidea interesgarria bada ere, are zirrargarriagoa da inguruko mendietarako igoera. Orixol mendiko tontorreraino modu errazean igo

daiteke San Kristobal baselizatik sortzen den bidetik. Ipizte, Zabalandiko lepoa edota Anbotora igotzeko abiapunturik aproposena Gantzaga auzoa da. Ibilbide hauetan guztietan ikuspegi zoragarria izango dugu Aramaioko haranaren gainean, pagadi sakonak eta kareharrizko paraje bortitzak zeharkatzen ditugun bitartean.

◆ IÑIGO TXINTXURRETA

Informazio Praktikoa

Non Jan:

- Iturrieta sagardotegia (Arraga) 945 445 385
- Goiako taberna (Ibarra) 945 445 014
- Añai erretegia (Ibarra) 945 445 101
- Anboto askaldegia (Ibarra) 945 445 360
- Dukiena jatetxea (Azkoaga) 945 445 086
- Iparralde askaldegia (Barajuen) 945 445 151
- Unzueta jatetxea (Zabala) 945 445 095
- Goikoetxea jatetxea (Olaeta) 945 450 171
- Obena jatetxea (Olaeta) 945 461 473
- Herriko taberna (Olaeta) 945 450 363

Non lo egin:

- Etxebarri Nekazaletxea (Olaeta) 945 450 123
- Muru Nekazaletxea (Gantzaga) 945 445 365
- Unzueta Nekazaletxea (Zabala) 945 445 095
- Uxarte Nekazaletxea (Untzilla) 945 445 146

Denborapasak

Kike Amonarrizen
Umorea

NAUFRAGOA

Marinel gaztea, arnasestuka eta abaila batean hurbildu da kapitainarengana:

- Kapitain jauna! Kapitain jauna!
- Zer gertatzen da ordea, halako zalapartarekin etortzeko?

- Hiru egunez enbor bati loturik pasa eta gero, bizirik mantentzea lortu duen naufrago bat salbatu dugu!

- Ederki. Oso ederki. Zuetaz harro egoteko arrazoi bat gehiago. Ekar ezazue hona mesedez, ezagutu egin nahi dut eta.

Marinel gazteak naufragoari hurbiltzeko esan eta, besarkada bat eman eta gero honela esan dio kapitainak:

- Zorte handia izan duzu. Gutxi dira zurea bezalako egoera batean salbatzen direnak. Emaizkiozu eskerrak Jainkoari. Dena den, orain ez zaitez ezertaz arduratu. Salbu zaude. Ongi etorri Titanicera!

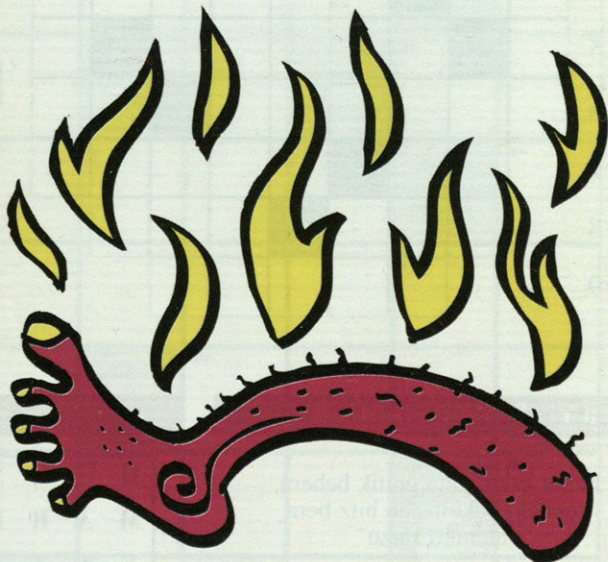
PIANOAN

Garazi negarrez sartu da etxera, Musika Eskolatik itzultzean:

- Baina zer gertatzen zaizu? -galdetu dio aitak arduratuta.

Asteko Lokuzioa

ERREKINAK EGIN

Zangoetako bizarra erre

**GAUR EZIN NAUN HIREKIN GERATU,
ERREKINAK EGITERA JOAN BEHARRA
ZEUKENAT**

Depilarse. / S'épiler / To peel off. Fur-off

**2AZPIAK
BATMAN**

- Pianoa jotzera eseri naizenean, beste guztiak barrez hasi zaizkit -erantzun dio, oraindik negar zotinka.

- Horren gaizki jo al duzu ba?
- Bai zera! Aulkirik ez zegoen!

GARBITZEN

Irakaslea aditzak lantzen ari da eta

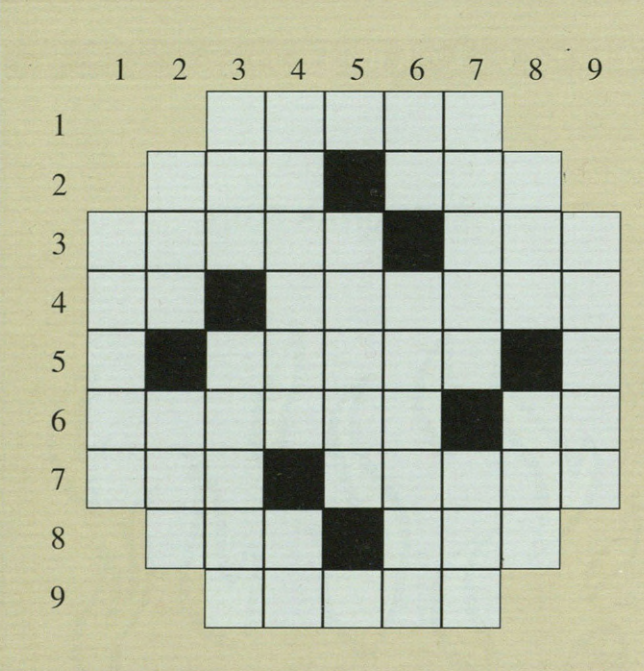
honako galdera hau egin dio Patxi-ku Txikiri:

- Ea Patxiku! Nik esaten badizut: "Ni garbitzen naiz, zu garbitzen zara, bera garbitzen da, gu garbitzen gara..." Zer da?

Eta Joxe Lizasok puntutan baino agudoago:

- Igandea, andereño!

Hitz gurutzatuak

EZKER ESQUIN

1.- Errusiako hiriburua. 2.- Heuk. Zoro. 3.- Ohorezko hitz emateak. ...-tak, erlojuaren hotsa. 4.- Berrogeita bederatz, zenbaki erromatarren arabera. Italiako ipar-ekialdeko hiria. 5.- Kontsonantea. Labore mota. Kontsonantea. 6.- Begi azalaren estalki gardfena. Hizki baten izena. 7.- Jardun. Senidea. 8.- Nafarroako urtegia. Ardi, hizi elkarketan. 9.- Laster, arin.

GOITIK BEHERA

1.- Metal mota. 2.- Akabatu, erail. Nahastura trinko.
3.- Oinaze. Kolore mota. 4.- Aran mota. Zilarraren sinbolo
kimikoa. 5.- Kontsonantea. Kaltzio oxidoa. Uranioaren
sinbolo kimikoa. 6.- Suari dario. Vianako. 7.- Hamabi
hilabeteko denbora tarte. Garai, aldi. 8.- Zangoaren atal.
Du, niri. 9.- Burdinazko lokarria.

Ekar bosteko hori!

Ezker eskuin eta goitik behera,
zenbaki bakoitzean hitz bera
aterako zaizu

1 2 3 4 5

1

--	--	--	--	--

2					
3					
4					
5					

1. Atalaga. 2. Euskal atzizkia.
3. Guztiz bete. 4. Gutako.
5. Anfibiioen klase bat.

Letra Zopa

H	S	U	S	U	N	I	O	N	P	I	E	K	A	A	L
M	A	R	E	Z	E	Z	A	D	E	Z	A	G	R	Z	E
E	T	A	I	G	B	A	T	Z	A	Z	I	T	S	O	B
A	H	R	M	E	Z	J	F	U	T	O	R	H	G	J	H
K	Z	I	A	T	E	N	M	L	E	R	B	R	A	R	E
O	A	H	R	J	T	I	A	I	G	T	A	T	L	B	A
I	R	U	G	U	A	K	B	H	I	Z	J	E	N	D	T
I	G	A	N	H	U	A	N	T	T	I	A	K	L	J	U
Z	I	R	Z	A	Z	P	I	A	I	H	T	A	N	A	E
H	O	I	T	J	A	L	P	T	E	O	R	J	K	Z	U

Aurki itzazu
lehen zortzi
zenbakien
izenak.
Hitzak
ezker
eskuin,
goitik
behera
edo
diagonalean
azalduko
zaizkizu

Aurreko asteko soluzioak

N	O	J	G	I	N	I	D	U	I	K	O	O	P	A	B
E	L	O	A	G	E	Z	N	A	R	I	N	K	E	R	A
K	A	S	D	E	A	N	A	O	M	I	R	P	A	E	N
A	P	T	F	L	E	K	O	R	N	R	A	L	B	T	A
Z	O	U	I	T	A	I	R	A	K	I	N	A	K	E	M
A	R	N	O	S	I	O	N	Z	A	L	R	E	K	O	N
R	K	A	L	E	S	E	A	R	O	T	Z	A	S	S	U
I	B	E	A	R	A	L	D	E	L	Z	N	I	K	L	E
A	A	B	L	O	K	O	E	S	A	I	E	T	O	E	N
I	R	E	T	A	B	E	R	N	A	R	I	A	P	S	T

8ko txikian

1. Eranskin. 2. Adarduna. 3. Mozkorra. 4. Mainguak.
5. Bururatu. 6. Atalluar. 7. Laurdena. 8. Urantzia.
9. Ibaiadar. 10. Erorketa. 11. Itaxurak. 12. Mikelats.

			★	Z	★	O	★	O	★	B	★
			M	I	E	L	O	T	X	I	N
			★	K	R	I	S	I	★	L	A
★	M	★	G	I	R	O	A	★	G	A	S
B	A	T	E	R	A	★	G	O	R	R	A
★	G	A	R	A	I	K	I	D	E	★	K
D	A	K	O	T	A	★	L	★	M	A	★
★	L	E	K	U	★	B	E	T	I	L	E
N	A	T	O	★	A	I	A	★	O	A	S
★	K	A	★	M	A	L	K	O	A	K	★

Hitz gurutzatuak

Ezker eskuin: 1. Paris. 2. Zor. Lur. 3. Zital. Hau. 4. Al. Behatz. 5. B. Hamar. K. 6. Amoros. Su. 7. Ler. Aitor. 8. Ama. Ara. 9. Aurki.

Goitik behera: 1. Zabal. 2. Zil. Mea. 3. Pot. Horma. 4. Arabar. Au. 5. R. Lemoa. R. 6. IL. Hasiak. 7. Suhar. Tri. 8. Rat. Soa. 9. Uzkur.

I	B	I	L	I
B	E	R	A	Z
I	R	A	K	A
L	A	K	A	R
I	Z	A	R	I

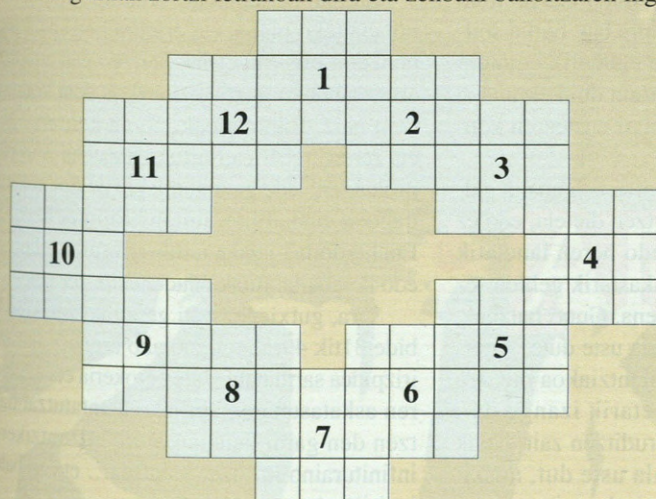
Hitz Gezidunak

	Pertsonaia	Basak	Herrenak	Musika nota	Ipar., berritsuak
	Kargalanak	Txinako iraultzaile	Musika nota	Sodioa	
	Zabala				Bokala
	Abiatzea				Bokala
Etsaia	Igelaren antzekoa		Nitrogenoa	Aluminioa	
Euskal lurraldea	Zilarra		Azti ezaguna	Ondasun	
		Afrikako estatua			Bokala
		Modu atzizkia			Interjekzioa
Betekizunak					
Ez eme					
	Intsektu mota		Adimena		
	Infin., galdu		Kanpo, landa		
Bizk., iaz		Gorotza			Kontsonantea
Begirada		499			Amerizioa
	1. eta 3. bokalak		Kontsonantea	Italiako telebista	
	Bokala		Bokala	50	
Arma erakustaldi			Ontzi gidoina		

Irudia: Inauterietako pertsonaia.

8ko Txikian

Erantzun guztiak zortzi letrakoak dira eta zenbaki bakoitzaren inguruan kokatu behar dira. Hitzak ordu orratzen arabera bideratu behar dira, beti ere zenbakiaren gaineko lauki txikitik abiatuta.

- 1.- Ihardetsi
- 2.- Erantsitako ahapaldia
- 3.- Nafarroako ibarra
- 4.- Erroa, zaina
- 5.- Pl., landare mota
- 6.- Diru asko balio du
- 7.- Litxarrerriak egiten ditu
- 8.- Apar ugari du
- 9.- Ekaitz
- 10.- Atsekabea
- 11.- Banku, diru-etxe
- 12.- Isatsak

ALBERTO ELOSEGI

JON ALONSO

*"Azken hilabete
hauetan 31tik 49ra
arteko idazleen
elkarrizketak irakurtzen
ditut -eta ez dut izenik
emango; egiaztatu nahi
duenak, jo beza
hemerotekara-, eta
batek sentimendu sor
baten aztarnak
atzematen dituela uste
du; laino mehe bat
zabaldtu izan balitz
bezala, edo aspaldi ireki
gabeko gela zabaltzean
hedatzen den zoko-
usaina hedatu bailitzan.
Zilegi bekit -errespetu
osoz esanda-,
frustrazioaren usaina
dela esatea"*

TROPELA

Morido bat gara; ez gara ez belaunaldi bat, ez bi; ez gara talde batekoak, ez dugu talde-sen berezirik. Ez gara ezaugarri batzuen inguruan sailkatzeko modukoak. Norbanako solteak gara, ontzi isolatuak. 31 eta 49 arteko idazleez ari naiz. Eta hala ere, bada denok elkartzen gaituen zerbait: Obabatik SP-rako tranbiara doan soka, tarte luzea, liburuz betetzen lagundu izana. "Katea ez da eten" famatua posible egin dugu literaturan, neurri batean. Horra, ikuspegi historikotik begiratuta, gure eginkizuna zein izan den, antza. Obabatik tranbiara idatzi dut, Zalduaren titulua gogotan, baina berdin idatz nezake behi sakratua izatera iritsi ez eta lasterka zaldia izateko sasoirik ez duten idazleak (mandoak?), edo are, Jethro Tull-eko Ian Andersonek aspaldi kantatzen zuenez, zaharregiak rokanrolerako eta gazteegiak hiltzeko. Tropela, azken batez.

AZKEN hilabete hauetan 31tik 49ra arteko idazleen elkarrizketak irakurtzen ditut -eta ez dut izenik emango; egiaztatu nahi duenak, jo beza hemerotekara-, eta batek sentimendu sor baten aztarnak atzematen dituela uste du; laino mehe bat zabaldtu izan balitz bezala, edo aspaldi ireki gabeko gela zabaltzean hedatzen den zoko-usaina hedatu bailitzan. Zilegi bekit -errespetu osoz esanda-, frustrazioaren usaina dela esatea, norberak ahal duen bezain duin eramaten duen frustrazio-aire bat, burua soilitzen hastea edo tripatxoa egunetik egunera hazten ikustea ere ahal bezain duin eramaten saiatzen garen bezala. Goiari eustearen kontuak.

31tik 49ra arteko diote berea belaunaldi galdua dela, edo gutxi irakurtzen dietela, edo ez direla Parnasoan sartu, edo beren lanetatik txarrena, horixe dela arrakastarik gehien -ez gehiegi hala ere- lortu duena. Gutxi batzuek, ordea, arrakasta lortu dutela uste dute. Aitor-tza hau bitala edo komenientziakoa ote den alde batera utzirik -denetarik izango da-, jarrerarik inteligenteei iruditzen zait. Neuk ere arrakasta lortu dudala uste dut, noski: arrakasta ez izaki nik orain hogeitau urte uste

nuen bezalakoa. "Beraz, arrakasta hauze zen" esan dezaket orain, erdi harro, erdi harri: liburuak nork argitaratu eta dozena bat irakurle edukitzea. Eta zinez ari naiz, azken baiezta-pen hau ez da inola ere ironikoa. Agian, ikusiak ikusita, gaur baldintza berri bat gehietzen ahal zaio arrakastaren koktel honi: liburuak nork argitaratu, dozena bat irakurle eduki... eta hori dela kausa kartzelatik pasatu behar ez izatea.

GUTXIENAKO da zer inguruabar historiko, sozial edo estetiko -zer ezintasun pertsonalek?- eraman gaituen tropelera 31tik 49ra arte. Benetan inporta dena, inporta beharko litzatekeena behintzat, tropeleko ikasi dugun ofizio-apurra eta eduki dugun esperientzia zertan izan litezkeen probetxugarri asmatzea da. Badakit literatura -kultura, orokorrean-, ez daitekeela fabrika baten moduan planifikatu, eta badakit, baita ere, idazle guztiak ez leudekeela horrelako bide batean sartzeko prest; ustekabea ezinbestekoa da, eta nik ez diot inori mugatuko bere esperantzaren tamaina. Baina iruditzen zait tropeleko batzuk prest egon gintezkeela urteotan lortutako esperientzia eta ofizioa nolabaiteko, esan dezagun, "intendentsia literarioa" osatzearen alde jartzeko. Uler bedi, dauzkagun hutsune izugarriak -itzulpengintzan, kritikan, teorian, produkzio-arlo batzuetan, didaktikan...- betetzeko intendentsia lanetan homitzaile ibiliko litzatekeen jende multzo bat. Euskal literaturaren eraikuntzan paper bat izatea litzateke, bederen.

Jakina, baliabideak beharko lirateke, eta nolabaiteko plana, eta egitura berriak. Puntu honetara iritsirik, etsiak hartzen nau eta orain arte esandako guztia ezinezkoa dela konturatzen naiz. Baliabideak, noren kontura? Nor eta zeren arabera ausartuko litzateke deus planifikatzen, alde guztietatik guztiz desorekatua dagoen euskal literaturan? Egitura berriak? Eta herdoilak janda, taifas erresuma bihurtuta edo berebaitaratuak daudenekin, zer egin?

Tira, gutxienez beti geratuko zaizkigu bi bide 31tik 49ra arte, inolako arrazionaltasun-irizpidea sartu nahi izatea erokeria eta are inoren askatasunaren aurkako atentatutzat hartzen den garai hauetan: gure hitzontzikeria infinituraino luzatzen saiatzea... eta erabateko isiltasuna ●

2003/05/14

maiatzaren 14an

dena hankaz gora jarriko dugu!

ARGIA
s k a l H o r r i k o t e k a r i a

TXITXARDIN BELTXA

Oria Etorbidea, 12

☎ 37 03 04

20160 Lasarte-Oria